

ΧΑΡΟΚΟΠΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΣΧΟΛΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ, ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ & ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΩΝ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΙΑΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΛΟΓΙΑΣ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
"ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ"

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ
«Βιώσιμη Ανάπτυξη και Κοινωνικός Αποκλεισμός – Εμπειρική
Διερεύνηση»

Φοιτήτρια: Μάρκου Βασιλική
(ΑΜ:215301)

ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ:

Επίκουρη Καθηγήτρια, Ε. Σαρδιανού

ΜΕΛΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ:

Καθηγητής, Γ. Χονδρογιάννης - Καθηγήτρια, Α. Σαΐτη

ΑΘΗΝΑ, 2018

Η Μάρκου Βασιλική

δηλώνω υπεύθυνα ότι:

- 1)** Είμαι ο κάτοχος των πνευματικών δικαιωμάτων της πρωτότυπης αυτής εργασίας και από όσο γνωρίζω η εργασία μου δε συκοφαντεί πρόσωπα, ούτε προσβάλλει τα πνευματικά δικαιώματα τρίτων.
- 2)** Αποδέχομαι ότι η ΒΚΠ μπορεί, χωρίς να αλλάξει το περιεχόμενο της εργασίας μου, να τη διαθέσει σε ηλεκτρονική μορφή μέσα από τη ψηφιακή Βιβλιοθήκη της, να την αντιγράψει σε οποιοδήποτε μέσο ή/και σε οποιοδήποτε μορφότυπο καθώς και να κρατά περισσότερα από ένα αντίγραφα για λόγους συντήρησης και ασφάλειας.

Περίληψη

Ο σκοπός της παρούσας διπλωματικής εργασίας είναι να εκτιμηθεί ο κοινωνικός αποκλεισμός και πως μπορεί η βιώσιμη ανάπτυξη να συμβάλει στο να μειωθεί. Αρχικά πραγματοποιήθηκε βιβλιογραφική ανασκόπηση για την ανάλυση του όρου κοινωνικός αποκλεισμός. Στη συνέχεια πραγματοποιήθηκε συνέντευξη στο γραφείο Δημάρχου του δήμου Αμυνταίου από την Πρόεδρο Νομικού Προσώπου, για την καταγραφή των δράσεων που πραγματοποιεί για την βιώσιμη ανάπτυξη. Σύμφωνα με τις προηγούμενες εμπειρικές μελέτες και τη συνέντευξη δημιουργήθηκε το ερωτηματολόγιο το οποίο διανεμήθηκε τον Ιούλιο του 2018 στο δήμο Αμυνταίου Φλώρινας. Στην έρευνα συμμετείχαν μόνο άτομα ηλικίας 65 ετών και άνω. Για την εμπειρική ανάλυση χρησιμοποιήθηκαν υποδείγματα λογιστικών γραμμικών παλινδρομήσεων με σκοπό να εκτιμηθεί ο κοινωνικός αποκλεισμός σύμφωνα με τους πυλώνες της βιώσιμης ανάπτυξης, και στη συνέχεια να εκτιμηθεί η συμβολή των δράσεων. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι δημογραφικές μεταβλητές όπως το φύλο, το μορφωτικό επίπεδο και το εισόδημα των καταναλωτών αλλά και ο τρόπος κατοικίας συμβάλει στο να ζει ένα άτομο σε συνθήκες κοινωνικού αποκλεισμού. Επίσης οι δράσεις βιώσιμης ανάπτυξης του δήμου συμβάλλουν στο να μειωθεί ο κοινωνικός αποκλεισμός, όπως επίσης το κοινωνικό παντοπωλείο και το ΚΑΠΗ συμβάλει στο να μειωθεί ο κίνδυνος κοινωνικού αποκλεισμού.

3

Λέξεις-κλειδιά: κοινωνικός αποκλεισμός, βιώσιμη ανάπτυξη, τρίτη ηλικία, δράσεις, φτώχεια και υλική στέρηση, πολιτιστικός αποκλεισμός, γειτονία

Abstract

The purpose of this thesis is to assess the social exclusion and how sustainable development can help to eliminated. Initially, a bibliographic review was conducted to analyze the term social exclusion. An interview was then held at the office of the Municipality of Amyntaio by the President of the Legal Entity to record its actions for sustainable development. According to the previous empirical studies and the discussion, the questionnaire was distributed in July 2018 in the municipality of Amyntaiou, Florina. Only people aged 65 years and over participated in the survey. For the empirical analysis models of accounting linear regressions were used to assess social exclusion according to the pillars of sustainable development and then to assess the contribution of the actions. The results showed that demographic changes such as gender, educational level and consumer income, as well as the place of residence contribute to the life of a person in social exclusion. Also, actions for the sustainable development of the municipality contribute to the alleviation of social exclusion, as well as social trade and the KAPI contribute to the reduction of the risk of social exclusion.

Keywords: social exclusion, sustainable development, elderly, actions, poverty and material deprivation, cultural exclusion, neighborhood

Περιεχόμενα

Περίληψη	2
Κεφάλαιο 1: Εισαγωγή	7
Α' Μέρος: Θεωρητικό Μέρος	10
Κεφάλαιο 2: Εισαγωγικές Έννοιες	10
2.1 Τι είναι κοινωνικός αποκλεισμός	10
2.2 Ορισμός Βιώσιμης Ανάπτυξης - Ιστορική Αναδρομή	14
2.3 Πυλώνες της Βιώσιμης Ανάπτυξης	16
Κεφάλαιο 3: Περιγραφή Υπάρχουσας Κατάστασης	19
3.1 Κοινωνικός Αποκλεισμός και Βιώσιμη Ανάπτυξη – Με βάση τους στόχους της ΕΕ	19
3.2 Περιγραφή Υπάρχουσας Κατάστασης του Κοινωνικού Αποκλεισμού στην Ελλάδα και στην Ευρωπαϊκή Ένωση	21
Κεφάλαιο 4: Προηγούμενες Εμπειρικές Μελέτες	26
4.1 Μέτρηση του Κοινωνικού Αποκλεισμού – Ομάδες Κοινωνικού Αποκλεισμού	26
4.2 Τρίτη Ηλικία ως Ομάδα Κοινωνικού Αποκλεισμού	32
Β' Μέρος: Εμπειρικό Μέρος	42
Κεφάλαιο 5: Μεθοδολογία Έρευνας	42
5.1 Μεθοδολογία Έρευνας Δομημένες Συνέντευξης	43
5.1.1 Δομημένη Συνέντευξη	43
5.2 Μεθοδολογία Δειγματοληπτικής Έρευνας	51
5.2.1 Το Προφίλ του Δείγματος	53
Κεφάλαιο 6: Εκτίμηση Οικονομικών Υποδειγμάτων	59
6.1 Εκτίμηση Λογιστικής Παλινδρόμησης για τους Προσδιοριστικούς Παράγοντες της Φτώχειας και της Υλικής Στέρησης	59
6.2 Εκτίμηση Λογιστικής Παλινδρόμησης για τους Προσδιοριστικούς Παράγοντες του Αποκλεισμού στον Κοινωνικό τομέα	64
6.3 Εκτίμηση Λογιστικής Παλινδρόμησης για τους Προσδιοριστικούς Παράγοντες του Πολιτισμικού Αποκλεισμού	68
6.4. Εκτίμηση Λογιστικής Παλινδρόμησης για τους Προσδιοριστικούς Παράγοντες του Αποκλεισμού της Γειτονιάς	73
6.5 Εκτίμηση Γραμμικής Παλινδρόμησης για τους Προσδιοριστικούς Παράγοντες του Κινδύνου του Αποκλεισμού στον Οικονομικό Πυλώνα	79
6.6 Εκτίμηση Γραμμικής Παλινδρόμησης για τους Προσδιοριστικούς Παράγοντες του Κινδύνου του Κοινωνικού και Πολιτισμικού Αποκλεισμού	84
6.7 Εκτίμηση Γραμμικής Παλινδρόμησης για τους Προσδιοριστικούς Παράγοντες του Κινδύνου του Περιβαλλοντικού Αποκλεισμού	90
6.8 Εκτίμηση Γραμμικής Παλινδρόμησης για τους Προσδιοριστικούς Παράγοντες του Κινδύνου του Κοινωνικού Αποκλεισμού Συνολικά	95

6.9 Εκτίμηση Λογιστικής Παλινδρόμησης για τους Προσδιοριστικούς Παράγοντες που Αφορούν την Πιθανότητα να Έχει Προμηθευτεί Τρόφιμα από το Κοινωνικό Παντοπωλείο του Δήμου.....	100
6.10 Εκτίμηση Λογιστικής Παλινδρόμησης για τους Προσδιοριστικούς Παράγοντες της Συμμετοχής των Ερωτώμενων στο ΚΑΠΗ.....	104
Κεφάλαιο 7: Συμπεράσματα.....	108
Βιβλιογραφία	115
Παράρτημα.....	118

Κεφάλαιο 1: Εισαγωγή

Ο κοινωνικός αποκλεισμός ανέκαθεν υπήρχε σαν πρόβλημα στην Ελλάδα, ωστόσο τα τελευταία χρόνια έχει πάρει τεράστιες διαστάσεις λόγω της οικονομικής κρίσης και της γενικότερης δημοσιονομικής προσαρμογής της Γενικής κυβέρνησης. Συγκεκριμένα, με βάση τα στοιχεία της Έρευνας Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών από την Ελληνική Στατιστική Αρχή το 2017, ο πληθυσμός που βρίσκεται σε κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού ανέρχεται στο 34,8%, δηλαδή παραπάνω από ένας στους τρεις περίπου κατοίκους κινδυνεύει, καθώς επίσης τη τελευταία δεκαετία (2008 - 2018), παρουσιάζει συνεχώς ανοδική πορεία, αφού το 2008 το ποσοστό ήταν 27,6%. Αξίζει να γίνει αναφορά στο ότι το ποσοστό κινδύνου φτώχειας πριν από όλες τις κοινωνικές μεταβιβάσεις για άτομα ηλικίας 65 ετών και άνω εκτιμάται σε 87,4% για το έτος 2017.

Όπως γίνεται εύκολα κατανοητό ότι το πρόβλημα του κοινωνικού αποκλεισμού έχει τεράστιες διαστάσεις και σύμφωνα με την βιβλιογραφία η φτώχεια αποτελεί μια διάσταση, αφού οι δύο όροι συσχετίζονται ωστόσο δεν έχουν απόλυτη ταύτιση, διότι η φτώχεια περιορίζεται σε εισοδηματικά κριτήρια, ενώ ο κοινωνικός αποκλεισμός, είναι μια πολυδιάστατη έννοια όσο με οικονομικές διαστάσεις όσο και κοινωνικές και πολιτιστικές διαστάσεις.

7

Επιπρόσθετα, ένας από τους στόχους της βιώσιμης ανάπτυξης είναι η εξάλειψη του κοινωνικού αποκλεισμού σύμφωνα με τους στόχους που θέτονται τόσο σε παγκόσμιο επίπεδο όσο και σε ευρωπαϊκό. Στο πλαίσιο λοιπόν αυτό, σκοπός της παρούσας μελέτης είναι η διερεύνηση της σύνδεσης του κοινωνικού αποκλεισμού μέσα από τις δράσεις της βιώσιμης ανάπτυξης στην Ελλάδα. Συγκεκριμένα, εξετάζεται ο κοινωνικός αποκλεισμός στα άτομα τρίτης ηλικίας, όπως επίσης και πώς επηρεάζουν οι δράσεις της βιώσιμης ανάπτυξης, στο να εξαιρεθεί ο κοινωνικός αποκλεισμός. Ουσιαστικά, θα προσδιοριστούν οι παράγοντες που χρησιμοποιούνται για την μέτρηση του πολυδιάστατου κοινωνικού αποκλεισμού, θα μελετηθεί η ιδιαιτερότητα του κοινωνικού αποκλεισμού στα άτομα τρίτης ηλικίας, όπως επίσης και οι δράσεις της βιώσιμης ανάπτυξης που πραγματοποιούνται σε τοπικό επίπεδο και αφορούν τα άτομα τρίτης ηλικίας.

Η μεθοδολογία της παρούσας εργασίας στη διακρίνεται στη θεωρητική προσέγγιση και στην εμπειρική ανάλυση. Ουσιαστικά αποτελείται από το θεωρητικό μέρος, όπου αρχικά παρουσιάζονται οι βασικές έννοιες που αφορούν τη μελέτη, δηλαδή στο προσδιορισμό του

όρου κοινωνικός αποκλεισμός με έμφαση στο διαχωρισμό από τον όρο της φτώχειας, όπως επίσης και ο όρος της βιώσιμης ανάπτυξης, με μια σύντομη αναφορά στους πυλώνες που διαχωρίζεται.

Στο επόμενο κεφάλαιο, γίνεται μια αναλυτική περιγραφή της υπάρχουσας κατάστασης, τόσο σε ευρωπαϊκό όσο και σε εθνικό επίπεδο, ουσιαστικά παρουσιάζονται τα στοιχεία του κοινωνικού αποκλεισμού και της βιώσιμης ανάπτυξης με βάση τους στόχους της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπως επίσης και η περιγραφή υπάρχουσας κατάστασης του κοινωνικού αποκλεισμού στην Ελλάδα. Στο κεφάλαιο 4, παρουσιάζονται οι προηγούμενες εμπειρικές μελέτες, όπου αρχικά γίνεται αναφορά στη μέτρηση του κοινωνικού αποκλεισμού και ποιες ομάδες πλήττονται και στη συνέχεια παρουσιάζονται οι μελέτες που αφορούν την τρίτη ηλικία ως ομάδα κοινωνικού αποκλεισμού.

Το δεύτερο μέρος αποτελείται από την εμπειρική ανάλυση χωρίζεται και δύο μέρη. Στο πρώτο μέρος παρουσιάζεται η συνέντευξη που πραγματοποιήθηκε στο δήμο Αμυνταίου με σκοπό να προσδιοριστούν οι δράσεις που αφορούν τη βιώσιμη ανάπτυξη του δήμου καθώς επίσης και στοχευμένα οι δράσεις που αφορούν τα άτομα τρίτης ηλικίας. Έπειτα ακολουθεί η δειγματοληπτική έρευνα, που αφορά τον κοινωνικό αποκλεισμό των ατόμων τρίτης ηλικίας, και τις δράσεις που συμμετέχουν με σκοπό την βιώσιμη ανάπτυξη. Ως ερευνητικό εργαλείο χρησιμοποιήθηκε το ερωτηματολόγιο το οποίο σχεδιαστικέ λαμβάνοντας υπόψη την βιβλιογραφία καθώς επίσης και την ιδιομορφία του δείγματος, διότι συμμετείχαν μόνο άτομα ηλικίας άνω των 65 ετών. Το συγκεκριμένο ερωτηματολόγιο ρωτούσε τα δημογραφικά χαρακτηριστικά, τον κοινωνικό αποκλεισμό στους τέσσερις πυλώνες της βιώσιμης ανάπτυξης (οικονομία, κοινωνία, πολιτισμό, περιβάλλον) και την συμμετοχή τους σε δράσεις του δήμου. Στην έρευνα συμμετείχαν 155 ηλικιωμένα άτομα.

Στη συνέχεια παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της στατιστικής ανάλυσης του ερωτηματολογίου. Στο επόμενο κεφάλαιο πραγματοποιείται η εκτίμηση οικονομετρικών υποδειγμάτων, με τη μέθοδο τόσο της λογιστικής παλινδρόμησης όσο και με της πολλαπλής γραμμικής παλινδρόμησης. Ειδικότερα εξετάστηκε ο κοινωνικός αποκλεισμός ξεχωριστά σε κάθε τομέα (φτώχεια και υλική στέρηση, αποκλεισμός στο κοινωνικό τομέα, πολιτιστικός αποκλεισμός και γεωγραφικός αποκλεισμός) με βάση τους τέσσερις πυλώνες της βιώσιμης ανάπτυξης, με σκοπό να σκιαγραφηθεί το προφίλ των ατόμων που ζουν σε συνθήκες αποκλεισμού.

Ακολούθησε η διερεύνηση του κινδύνου του κοινωνικού αποκλεισμού όμοια στους τέσσερις πυλώνες της βιώσιμης ανάπτυξης, με την διαφοροποίηση ότι συνυπολογίστηκαν σαν εξαρτημένες και οι δράσεις που πραγματοποιεί ο δήμος με σκοπό να ερευνηθεί αν αυτές οι ενέργειες συμβάλλουν στο να μειωθεί ο αποκλεισμός. Επιπρόσθετα, εξετάστηκαν ξεχωριστά σαν κυρίες δράσεις του δήμου για την βιώσιμη ανάπτυξη και την πρόσληψη κοινωνικού αποκλεισμού στη τρίτη ηλικία, η λήψη τροφίμων των ερωτώμενων από το κοινωνικό παντοπωλείο και η συμμετοχή τους στο ΚΑΠΗ του δήμου. Τέλος, παρουσιάζονται τα συμπεράσματα που προέκυψαν από την έρευνα αναλυτικά, και ακολουθεί η βιβλιογραφία καθώς και το παράρτημα με το ερωτηματολόγιο, τους πίνακες περιγραφικών μέτρων και συχνοτήτων.

Α' Μέρος: Θεωρητικό Μέρος

Κεφάλαιο 2: Εισαγωγικές Έννοιες

2.1 Τι είναι κοινωνικός αποκλεισμός

Σε πρώτη φάση θα πρέπει να γίνει πλήρως κατανοητός ο όρος κοινωνικός αποκλεισμός, ώστε να μπορέσουν να εξεταστούν αργότερα ποιες ομάδες πλήττονται καθώς επίσης και πώς μπορεί να γίνει σύνδεση με την βιώσιμη ανάπτυξη και να διερευνηθούν οι τρόποι με τους οποίους μπορεί να αντιμετωπιστεί μέσα από αυτήν. Όλοι οι ερευνητές καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι δεν υπάρχει κοινός αποδεκτός ορισμός, καθώς ανάλογα από τη σκοπιά που εξετάζεται προκύπτουν διαφορετικά αποτελέσματα, όμως όλοι συμφωνούν ότι είναι μια πολυδιάστατη έννοια που οι ρίζες του απλώνονται στον οικονομικό, κοινωνικό, πολιτικό και πολιτισμικό περιβάλλον.

Σε πρακτικό επίπεδο, σύμφωνα με την «Έκθεση για την Παγκόσμια Κοινωνική Κατάσταση 2016», που εξετάζει τις μορφές κοινωνικού αποκλεισμού αλλά και κατά πόσο πραγματοποιούνται οι δράσεις για ανάπτυξη, αλλά και τις διαδικασίες που πραγματοποιούνται για την αντιμετώπιση του, ορίζει ως: *«Ο κοινωνικός αποκλεισμός είναι ένα πολυδιάστατο φαινόμενο που δεν περιορίζεται στην υλική στέρηση, η φτώχεια αποτελεί σημαντική διάσταση του αποκλεισμού, αν και αποτελεί μόνο μία διάσταση»*. Ακόμα αναφέρει ότι η μέτρηση του κοινωνικού αποκλεισμού είναι δύσκολη, λόγω του πολυδιάστατου χαρακτήρα του, καθώς επίσης υπάρχει έλλειψη πηγών και δεδομένων τόσο μεταξύ των χωρών, όσο και για όλες τις κοινωνικές ομάδες που κινδυνεύουν.

Σε θεωρητικό επίπεδο, για την ιστορική αναδρομή του όρου «κοινωνικός αποκλεισμός», ο Rawal (2008), αναφέρει ότι η έννοια αυτή παρουσιάστηκε και χρησιμοποιήθηκε στον πολιτικό διάλογο στη Γαλλία στα τέλη της δεκαετίας του '70, και χρησιμοποιήθηκε αργότερα κατά κόρον, από την Ευρωπαϊκή Ένωση (τέλη της δεκαετίας του 1980) ως βασική έννοια της κοινωνικής πολιτικής χάραξης και σε πολλές περιπτώσεις αντικατέστησε την έννοια της φτώχειας. Ακόμα αναφέρει ότι αυτή η ιδέα, η οποία εμφανίστηκε για πρώτη φορά στην Ευρώπη ως αντίδραση στον παροξυσμό του κράτους πρόνοιας, έχει αποκτήσει σημαντικό ρόλο τα τελευταία χρόνια τόσο σε επιστημονικό επίπεδο, όσο και σε συζητήσεις για την ανάπτυξη.

Σύμφωνα λοιπόν με τους Levitas et al. (2007) ορίζουν ότι ο κοινωνικός αποκλεισμός είναι μια περίπλοκη και πολυδιάστατη διαδικασία. Αυτή η διαδικασία περιλαμβάνει την

ανεπάρκεια ή την άρνηση πόρων, δικαιωμάτων, αγαθών και υπηρεσιών καθώς και την ανημποριά συμμετοχής στις συνήθεις σχέσεις και δραστηριότητες που πράττει η πληθώρα των ανθρώπων σε μια κοινωνία, είτε σε οικονομικά, κοινωνικά, πολιτιστικά ή πολιτικά στρώματα. Επηρεάζει τόσο την ποιότητα ζωής των ατόμων όσο και την ισότητα και τη συνοχή της κοινωνίας στο σύνολό της.

Στη παρούσα έρευνα οι συγγραφείς στη προσπάθειό τους να προσδιορίσουν τον ορισμό του κοινωνικού αποκλεισμού παραθέτοντας διαφορετικές έννοιες για να γίνει σαφής η διάκριση της από την έννοια της φτώχειας. Όπως αναφέρουν θεωρούν ότι ο κοινωνικός αποκλεισμός αναλύεται σε δύο διαφορετικά επίπεδα, όπου το πρώτο περιλαμβάνει το περιβάλλον, δηλαδή την οργάνωση, τη διάρθρωση, τις διαδικασίες και τα χαρακτηριστικά της κοινωνίας στο σύνολό της, ενώ το δεύτερο περιλαμβάνει τα ίδια τα άτομα που ζουν σε συνθήκες κοινωνικού αποκλεισμού, δηλαδή τις επιπτώσεις των ατόμων που βρίσκονται μέσα στην ομάδα αποκλεισμού.

Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω πρέπει να γίνει αναφορά και στο διαχωρισμό του όρου κοινωνικός αποκλεισμός με την έννοια της φτώχειας. Σύμφωνα με τους Atkinson and Voudi (2000), που πραγματοποίησαν έρευνα με θέμα τον προσδιορισμό της έννοια του κοινωνικού αποκλεισμού στην Ευρωπαϊκή Ένωση, αναφέρει ότι ο κοινωνικός αποκλεισμός ασφαλώς διακρίνεται από την έννοια της φτώχειας διότι η φτώχεια θεωρείται ως μια στατική έννοια δηλαδή είναι αποτέλεσμα και όχι μια δυναμική διαδικασία, αφού η κοινωνία είναι διχασμένη και αποτελείται από άτομα που βρίσκονται σε συνεχή ανταγωνισμό μεταξύ τους κυρίως στη καταμερισμό του εισοδήματος και τον τρόπο διαβίωσης.

Στο ίδιο άρθρο αναφέρει ότι το ευρωπαϊκό κοινωνικό μοντέλο δίνει έμφαση στο να διατηρηθεί ο κοινωνικός αλτρουισμός και να εξασφαλιστεί η ενσωμάτωση και η συμμετοχή όλων των ατόμων στην κοινωνική και ηθική τάξη χωρίς να εστιάζει στα άμεσα προβλήματα της ανέχειας. Έτσι, ο κοινωνικός αποκλεισμός εστιάζει στο κοινωνικό τομέα και αφορά πρωτίστως τα ζητήματα και τις δυναμικές καταστάσεις όπου θα καταλήξουν στην αντιμετώπιση των κοινωνικών σχέσεων καθώς και στην περιθωριοποίηση των ομάδων που πλήττονται σε σχέση με τον υπόλοιπο κόσμο και δεν αφορά αποκλειστικά τις συνέπειες της φτώχειας.

Συνεχίζοντας την ανάλυση του διαχωρισμού της έννοιας της φτώχειας με το κοινωνικό αποκλεισμό, ο Sen, 2000 δίνει δύο διαφορετικές διαστάσεις. Συγκεκριμένα στη μελέτη του, όπου εξέτασε τη φύση, τον συσχετισμό και την απήχηση της ιδέας του κοινωνικού

αποκλεισμού, καθώς και τη χρησιμότητα αυτής της ιδέας, πέρα από το πλαίσιο που ορίζεται στον ευρωπαϊκό χώρο, (αλλά και για τη χρήση στην Ασία), αναφέρει ότι ο όρος κοινωνικός αποκλεισμός πέρα από την ανέχεια συνδέεται άμεσα και στενά με τη στέρηση σε πολλαπλά επίπεδα καθώς επίσης και ότι παρόλο που ο συγκεκριμένος όρος είναι σχετικά πρόσφατης καταγωγής, έχει ήδη πραγματοποιήσει σημαντικές διαδοχικές συζητήσεις, όπου καλύπτει ένα ευρύ φάσμα κοινωνικών και οικονομικών προβλημάτων, ωστόσο κάποιες φορές εκφράζετε εξεζητημένα.

Ακόμα εξετάζει τη διάσταση της ικανότητας των ατόμων για τη φτώχεια (τον όρο φτώχεια τον προσδιορίζουν σαν την έλλειψη ικανότητας να ζήσουν στο πλαίσιο της ελάχιστης αξιοπρεπής ζωής), και αναφέρει ότι ο κοινωνικός αποκλεισμός μπορεί να προκύψει με διάφορους τρόπους, καθώς θα πρέπει να υπάρχει προσοχή στο να μην χρησιμοποιείται για οποιαδήποτε κατάσταση, (παράδειγμα να περιγράψει κάθε είδους στέρηση - ανεξάρτητα από το αν τα σχεσιακά χαρακτηριστικά είναι σημαντικά στη γέννησή του). Ουσιαστικά, παραθέτει δύο περιγραφές στο πλαίσιο της γενικής κατηγορίας κοινωνικού αποκλεισμού όπου οι συνδέσεις είναι άμεσες.

Η πρώτη διάκριση έγκειται στην εκτίμηση ότι ο κοινωνικός αποκλεισμός δεν εξαρτάται από τις κοινωνικές σχέσεις των ατόμων αλλά είναι άμεση απόρροια της ανεχσίας και η δεύτερη διάκριση δίνεται στο ότι ο αποκλεισμός από τις κοινωνικές σχέσεις μπορεί να φέρει και άλλες στερήσεις, με αποτέλεσμα να περιοριστούν ακόμα περισσότερο οι συνθήκες διαβίωσης των ατόμων. Για παράδειγμα, η εξαίρεση από την ευκαιρία απασχόλησης ή απόκτησης γνώσεων μπορεί να οδηγήσει σε οικονομική εξαθλίωση που μπορεί με τη σειρά της να κατευθύνει σε άλλες στέρηση (όπως υποσιτισμός ή έλλειψη στέγης). Επομένως, ο κοινωνικός αποκλεισμός μπορεί να αποτελεί κύριο μέρος της στέρησης των ικανοτήτων, καθώς και συνέπεια των διαφόρων αποτυχιών των δυνατοτήτων.

Από μία άλλη σκοπιά για το κοινωνικό αποκλεισμό, οι Mathieson et al. (2008), στην βιβλιογραφική ανασκόπηση που πραγματοποίησαν με σκοπό να ερευνήσουν την σημασία και την μέτρηση του κοινωνικού αποκλεισμού καθώς και πως υπάρχει διασύνδεση με τις ανισότητες στον τομέα της υγείας, αναφέρουν ότι η έννοια του κοινωνικού αποκλεισμού θέτεται υπό αίρεση και έχει πολλαπλές εκφάνσεις, καθώς με τη πάροδο του χρόνου ο όρος συνεχώς επαναπροσδιορίζεται και οι επιπτώσεις του ποικίλλουνε συνεχώς, σε όλα τα επίπεδα. Ακόμα αναφέρουν ότι ο συγκεκριμένος όρος, έχει τεράστιες διαστάσεις αφού έχει χρησιμοποιηθεί και για να περιγράψει τις ομάδες που κινδυνεύουν με αποκλεισμό, τις σχετικές

διαδικασίες και τα επίπεδα στα οποία λειτουργούν τα κράτη καθώς και τους εμπλεκόμενους παράγοντες.

Όπως αναφέρεται στο άρθρο, ουσιαστικά γίνεται κοινά αποδεκτό ότι ο κοινωνικός αποκλεισμός είναι μια πολύπλοκη έννοια με ποικίλες διαστάσεις, όπου περιλαμβάνει κοινωνικές, πολιτικές, πολιτιστικές και οικονομικές διαστάσεις και λειτουργεί σε διαφορετικά κοινωνικά επίπεδα. Χαρακτηρίζεται επίσης σαν μια δυναμική έννοια, με διαφορετική αντήχηση και εκφάνσεις στις κοινωνικές ομάδες καθώς με την παρέλευση του χρόνου, μπορούν να δοθούν δύο ακόμα διαστάσεις για της σχέσεις που δημιουργούνται μέσα από τον αποκλεισμό. Ουσιαστικά θεωρούν ότι επικεντρώνοντας στον κοινωνικό αποκλεισμό παρατηρείται ότι δημιουργείται μια διάσπαση στις σχέσεις μεταξύ ανθρώπων και κοινωνίας και αυτό κατευθύνει σε έλλειψη κοινωνικής συμμετοχής και αποκοπή των ατόμων που πλήττονται από ολόκληρη την κοινωνία, και αυτό οδηγεί στη δεύτερη διάσταση όπου μέσα στην ίδια τη κοινωνία γεννιόνται άνισες κοινωνικές σχέσεις που χαρακτηρίζονται από διαφορετική δυναμική, και ισχυροποιείται μια νέα μορφή συστήματος που αλλάζει ολόκληρη τη κοινωνία.

2.2 Ορισμός Βιώσιμης Ανάπτυξης - Ιστορική Αναδρομή

Στο παρόν κεφάλαιο θα πραγματοποιηθεί η ανάλυση του όρου βιώσιμη ανάπτυξη, όπου αρχικά θα γίνει μια σύντομη ιστορική αναδρομή του όρου, καθώς επίσης και στους πιο σημαντικούς σταθμούς για την εξέλιξη και την μορφή που έχει σήμερα ο όρος αλλά και την προσέγγιση του σήμερα σε παγκόσμιο και ευρωπαϊκό επίπεδο. Ο όρος λοιπόν, βιώσιμη ανάπτυξη παρουσιάστηκε για πρώτη φορά το 1987, στην Παγκόσμια Επιτροπή για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη των Ηνωμένων Εθνών στην Στοκχόλμη. Αργότερα δόθηκε ο ορισμός μέσω της Έκθεσης Brundtland, γνωστή και ως "Κοινό Μελλοντικό Μέλλον". Ο ορισμός που προέκυψε από την έκθεση αναφέρει ότι η αειφόρος ανάπτυξη είναι μια αναγκαιότητα που στόχο έχει να ανταποκριθεί στις ανάγκες της σημερινής γενιάς χωρίς να διακυβεύεται η ικανότητα των μελλοντικών γενεών να ανταποκριθούν στις δικές τους ανάγκες, στην έκθεση Brundtland ορίζεται ως *«Βιώσιμη ανάπτυξη είναι η ανάπτυξη οποία ικανοποιεί τις ανάγκες του παρόντος χωρίς να υποθηκεύει την ικανότητα των μελλοντικών γενεών να ικανοποιήσουν τις δικές τους ανάγκες»* [WCED (1987), Brundtland (1987)].

Η επιτροπή έδωσε τρεις άξονες πάνω στους οποίους θα γίνονταν οι δράσεις, στο οικονομικό άξονα να υπάρξει τελεσφόρηση, στο κοινωνικό άξονα να υπάρξει ισότητα και δικαιοσύνη και στον άξονα του περιβάλλοντος να υπάρξει προστασία, καθώς αναφέρθηκε ότι για να υπάρξουν αποτελέσματα πρέπει οι συγκεκριμένες δράσεις να πραγματοποιηθούν τόσο σε διεθνές, όσο και σε εθνικό και τοπικό επίπεδο. [Μητούλα, (2008) σελ.31)]

14

Ακόμα τονίστηκε πως είναι σημαντική η ισότητα τόσο ανάμεσα στα άτομα της κοινωνίας όσο και μεταξύ των γενεών, καθώς επίσης ότι ο συγκεκριμένος όρος αποτελεί ένα γενικό πλαίσιο με στο οποίο εντάσσονται πολλές δράσεις και πολλές διαφορετικές προσεγγίσεις. Πολύ περιληπτικά λοιπόν, για την ιστορική αναφορά, το 1983, όπου τα πρώτα περιβαλλοντικά προβλήματα ήταν πλέον εμφανή, η Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ, δημιούργησε την Παγκόσμια Επιτροπή Περιβάλλοντος και Ανάπτυξης. Το 1987 δημοσιεύτηκε η Έκθεση Brundtland, όπου αποτυπώθηκε ο ορισμός και δόθηκαν κατευθύνσεις και δράσεις σε τρεις άξονες.

Ακολούθησε η Συνδιάσκεψη του Ρίο το 1992, όπου υπογράφηκαν 5 συμβάσεις, μια από αυτές ήταν η "Local Agenda 21", καθώς δημιουργήθηκε η Επιτροπή για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη και είχε σκοπό την εκπλήρωση των στόχων που είχαν τεθεί. Η "Local Agenda 21", συγκροτούσε ένα ολοκληρωμένο πλάνο δράσης, που περιελάμβανε τις κοινωνικές και οικονομικές διαστάσεις του αναπτυξιακού και περιβαλλοντικού προβλήματος, την προστασία

και διαχείριση των αναπτυξιακών πόρων, την ενίσχυση του ρόλου σημαντικών ομάδων, και τα μέσα εφαρμογής. [Μητούλα, (2008)]

Επόμενος σταθμός υπήρξε η Παγκόσμια Διάσκεψη για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη, το 2002 στο Γιοχάνεσμπουργκ, όπου εδώ πλέον φαίνονται ξεκάθαρα οι τρεις πυλώνες ανάπτυξης (οικονομία-κοινωνία-περιβάλλον), καθώς υπήρξαν νέες δεσμεύσεις και στόχοι των κρατών για την βιώσιμη ανάπτυξη. Εδώ τέθηκαν οι λεγόμενοι «Αναπτυξιακοί Στόχοι Της Χιλιετίας», και περιλάμβανε οχτώ στόχους: την εξάλειψη της ανέχειας και της πείνας, την ολοκληρωτική πρωτοβάθμια εκπαίδευση, την ισότητα των δύο φύλων, την ελάττωση της παιδικής θνησιμότητας, την αναβάθμιση της υγείας και της θεραπείας, την εξάλειψη του HIV / AIDS, ελονοσίας και άλλων ασθενειών, την εξασφάλιση της περιβαλλοντικής βιωσιμότητας και την ανάπτυξη παγκόσμιας συνεργασίας με σκοπό την ανάπτυξη. (un.org)

Τέλος το 2015, τα 193 κράτη μέλη των Ηνωμένων Εθνών, υπέγραψαν νέες δεσμεύσεις σχετικά με τη βιώσιμη ανάπτυξη, και συγκεκριμένα την «Ατζέντα του 2030» και έθεσαν 17 στόχους, με κύριο μέλημα την εξάλειψη ανέχειας, την καταπολέμηση των ανισοτήτων και την αντιμετώπιση της αλλαγής του κλίματος.

15

Αυτοί οι στόχοι έχουν σαν βάση τους προηγούμενος και συγκεκριμένα θέτουν: την καταπολέμηση της ανέχειας, την καταπολέμηση της λιμού, την καλυτέρευση της υγείας, την διασφάλιση της εκπαίδευσης για όλους και την προώθηση της δια βίου μάθησης, την ισότητα των φύλων και ενίσχυση του ρόλου των γυναικών, την πρόσβαση σε νερό και αποχέτευση, την ανέξοδη και καθαρή ενέργεια, την αξιοπρέπεια εργασίας και την οικονομική ανάπτυξη, τις τοποθετήσεις στην βιομηχανία και στις καινοτόμες βάσεις, να μειωθούν οι ανισότητες σε τοπικό και παγκόσμιο επίπεδο, να δημιουργηθούν βιώσιμες πόλεις χωρίς αποκλεισμούς, την υπεύθυνη κατανάλωση και παραγωγή, την εξάλειψη της κλιματικής αλλαγής, την προστασία των ωκεανών, την βιώσιμη χρήση των εδαφών, την εξασφάλιση της ειρήνης και την παγκόσμια συνεργασία για την επίτευξη στόχων. (unric.org)

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, έχουν τεθεί στόχοι στις χώρες με σκοπό να υπάρξει η εκπλήρωση των προτεραιοτήτων της Ατζέντας 2030, καθώς όλες οι δράσεις και οι πολιτικές που χαράσσονται και εφαρμόζονται, να εξασφαλίζουν τους 17 στόχους. Ακόμα η ΕΕ, συντάσσει τακτικά εκθέσεις με σκοπό τον έλεγχο των δράσεων αυτών, όπως επίσης δημιούργησε ένα φόρουμ για να υπάρξει βελτιστοποίηση των δράσεων μέσα από τη δημόσια διαβούλευση. Για τον έλεγχο και την ανατροφοδότηση των στόχων, τέθηκαν πιο μακροπρόθεσμοι στόχοι (2020), και εξασφαλίστηκε η συνεργασία σε παγκόσμιο επίπεδο. (ec.europa.eu)

2.3 Πυλώνες της Βιώσιμης Ανάπτυξης

Από τον ορισμό γίνεται αντιληπτό ότι υπάρχει μεγάλη αλληλεπίδραση των ανθρώπινων αναγκών με την ικανότητα της φύσης να ικανοποιήσει τις ανάγκες τους. Έτσι προκύπτει το κύριο οικονομικό πρόβλημα, δηλαδή απεριόριστες ανάγκες που χρειάζεται να ικανοποιηθούν μέσα σένα περιβάλλον το οποίο είναι πεπερασμένο δηλαδή υπάρχουν όρια στην ικανότητα του να παράγει (φέρουσα ικανότητα). Αξίζει να γίνει μια αναφορά στο γεγονός ότι όταν ακούγεται ο όρος βιώσιμη ανάπτυξη, αμέσως γίνεται σύνδεση με τη βιωσιμότητα του περιβάλλοντος δηλαδή ότι η βιώσιμη ανάπτυξη αφορά μόνο το περιβάλλον και τους περιβαλλοντολόγους και δεν γίνεται άμεση σύνδεση και με τους κλάδους της κοινωνίας, της οικονομίας και του πολιτισμού. Ουσιαστικά ο συγκεκριμένος όρος αφορά σχεδόν όλους τους κλάδους των επιστημών, δηλαδή δε δρα αυτόνομα κάθε επιστήμη αλλά αλληλεπιδρούν ο ένας με τον άλλο κλάδο και διαμορφώνεται το τελικό αποτέλεσμα. (Μητούλα, 2006)

Ο Sachs (2012), που πραγματοποίησε έρευνα με θέμα την ερμηνεία των στόχων που έχει θέση η βιώσιμη ανάπτυξη, αναφέρει ότι η βιώσιμη ανάπτυξη απαρτίζεται από τρεις πυλώνες, τον οικονομικό, τον κοινωνικό και το περιβαλλοντικό, και σαν στόχους έχουν την οικονομική μεγέθυνση, την περιβαλλοντική βιωσιμότητα και την κοινωνική ένταξη. Στο συγκεκριμένο άρθρο δίνεται μεγαλύτερη έμφαση στο κοινωνικό τομέα της αειφόρου ανάπτυξης, αλλά τονίζεται ότι σε οποιαδήποτε πυλώνα ευδοκιμήσουν οι στόχοι που ορίζονται στο πλαίσιο βιώσιμης ανάπτυξης, θα επηρεαστούν καταφατικά και οι άλλοι δύο, χωρίς να δίνει έμφαση στον επηρεασμό μεταξύ τους.

Οι Holden et all (2014), θέλησαν να επανεξετάσουν τον όρο της βιώσιμης ανάπτυξης. Όπως αναφέρουν, ο συγκεκριμένος όρος χρησιμοποιείται ευρέως σήμερα σε κάθε σχεδίαση των πολιτικών ανάπτυξης. Στη παρούσα εργασία ανέφεραν τους τέσσερις δείκτες που μπορεί να μετρηθεί η βιώσιμη ανάπτυξη με έμφαση στους δύο πυλώνες το περιβάλλον και την κοινωνία, όπου όπως υποστηρίζουν, υπάρχουν μόνον αυτοί οι δύο πυλώνες. Πιο αναλυτικά ο πρώτος δείκτης, που σχετίζεται με το περιβάλλον, αφορά την εξασφάλιση της βιοποικιλότητας και για την μέτρηση χρησιμοποιούν το οικολογικό αποτύπωμα. Οι επόμενοι τρεις δείκτες που αναφέρονται, αφορούν το κοινωνικό πυλώνα της βιώσιμης ανάπτυξης. Ουσιαστικά ο δεύτερος δείκτης αφορά την ισότητα των ατόμων, όπου μέσα από τον συντελεστή Gini, θα μπορέσει να γίνει η μέτρησή του. Ο τρίτος δείκτης είναι αυτός που σχετίζεται με την ικανοποίηση των βασικών ανθρώπινων αναγκών και για τη μέτρησή του χρησιμοποίησαν το δείκτη ανθρώπινης ανάπτυξης του ΟΗΕ, και τέλος ο τέταρτος δείκτης είναι αυτός που μετρά ολόκληρη τη

βιωσιμότητα για την αποκατάσταση του μέλλοντος των επόμενων γενεών, όπου αυτό μετριέται από τα ποσοστά ανανεώσιμων πηγών που χρησιμοποιούνται.

Σε παρόμοιο διαχωρισμό πυλώνων υποστήριξαν στην ερευνά τους οι Hopwood et al. (2005), όπου θέλησαν να θέσουν τα όρια της βιώσιμης ανάπτυξης ώστε να γίνει καλύτερα κατανοητός ο όρος. Ουσιαστικά όπως αναφέρουν ο όρος αυτός ενέχει στενή σύνδεση των περιβαλλοντικών και κοινωνικοοικονομικών όρων (δύο πυλώνες), καθώς επίσης είναι ένας αμφισβητούμενος όρος με πολλές εκφάνσεις. Συγκεκριμένα υποστηρίζουν πως, οι δύο πυλώνες εμπλέκονται μεταξύ τους, καθώς ο κοινωνικοοικονομικός πυλώνας εμπεριέχει την ποιότητα ζωής των ατόμων και την ισότητα, δηλαδή εάν εξασφαλιστεί η ανέχεια, η πείνα και επακολουθήσει η κοινωνική δικαιοσύνη μεταξύ των ατόμων (που θα περιλαμβάνει αξιοπρεπή ζωή, οικονομική ενέχεια, καλή υγεία), θα επέλθει και η προστασία του ίδιου του περιβάλλοντος, που είναι ουσιαστικά ο περιβαλλοντικός πυλώνας.

Αντίθετα οι Giddings et al (2002), θεωρούν πως η βιώσιμη ανάπτυξη αποτελείται από τρεις πυλώνες, το οικονομικό, το κοινωνικό και το περιβαλλοντικό, όπου συνδέονται μεταξύ τους, καθώς θα ήταν λάθος να θεωρηθεί ότι είναι αδέσμευτοί, διότι οι ενέργειες που περιλαμβάνονται σε κάθε ένα ξεχωριστά επηρεάζουν τους άλλους δύο πυλώνες. Πιο αναλυτικά, τα προβλήματα που υπάρχουν στην κοινωνία, (ανεργία, κακή υγεία), επηρεάζονται από την οικονομία αλλά και το περιβάλλον, αφού οι οικονομικές δράσεις και δραστηριότητες πραγματοποιούνται στο ίδιο το περιβάλλον. Αναφέρουν ότι υπάρχουν πολλές διαφορετικές κοινωνικές, οικονομικές και περιβαλλοντικές διαρθρώσεις που ωστόσο θα πρέπει να θεωρείται σαν μια ολότητα, αφού ο διαχωρισμός δεν μπορεί να είναι εφικτός και ευδιάκριτος. Ακόμα τονίζουν τη σημασία της βιώσιμης ανάπτυξης και ορίζουν πέντε βασικές αρχές, την ισότητα μεταξύ των υπάρχων και των επόμενων γενεών, την δικαιοσύνη μεταξύ των ατόμων της κοινωνίας, τη διασυννοριακή ευθύνη και την διασφάλιση βιοποικιλότητας.

Πέρα όμως από τους τρεις πυλώνες, πολλοί μελετητές υποστηρίζουν πώς πρέπει να προστεθεί και ένας τέταρτος αυτός του πολιτισμού. Η Nurse (2006), τόνισε την ανάγκη να οριστεί ο πολιτισμός ως ο τέταρτος πυλώνας της βιώσιμης ανάπτυξης, αφού μέσα από τον πολιτισμό δηλώνεται η φυσιογνωμία των ατόμων και αυτό ουσιαστικά βοηθάει στην ανάπτυξη τους μέσα σε περιβάλλον με αρχές, που περιλαμβάνουν τους θεσμούς, την εκπαίδευση και την εκτίμηση και τον σεβασμό τόσο στην κοινωνία, όσο και στο περιβάλλον. Στο ίδιο πλαίσιο στήριξης της άποψης κινήθηκε και η Astara (2014), αφού τόνισε την σημαντικότητα να προστεθεί ο πυλώνας του πολιτισμού, μέσα στον όρο της βιώσιμης ανάπτυξης, και στηρίχτηκε

σε τρεις βάσεις. Αρχικά τόνισε πως τα παγκόσμια περιβαλλοντικά προβλήματα επηρεάζουν την πολιτιστική παρακαταθήκη, έπειτα, αν διασφαλιστεί ο πολιτισμός της τοπικής περιοχής, υπάρχει οικονομική ανάπτυξη τόσο το ίδιου του τόπου, όσο και ολόκληρου του έθνους που ανήκει, καθώς επίσης ο όρος πολιτισμός εμπεριέχει την έννοια του ήθους και του σεβασμού τόσο με τη σχέση τους με το περιβάλλον όσο και μεταξύ των ίδιων των ανθρώπων της κοινωνίας.

Τέλος όπως αναφέρει και ο Hawkes (2014), για να υπάρξει ανάπτυξης σε ένα τόπο και για να χαρακτηριστεί ως βιώσιμη, θα πρέπει να προστατευτεί το τομέα του πολιτισμού, συνεπώς θα πρέπει να θεωρηθεί και αυτός σαν ένα από τους κύριους πυλώνες της βιώσιμης ανάπτυξης. Επίσης αναφέρει ότι, ο πολιτισμός αποτελεί σημαντικές πλευρές της κάθε κοινωνίας, αφού εκφράζει τις αξίες της μέσα από τον πολιτισμό, καθώς εμπεριέχονται και οι κοινωνικές σχέσεις που αναπτύσσονται σε όλα τα επίπεδα και περιλαμβάνει τα έθιμα, την θρησκεία, την αξία της οικογένεια, την συμπεριφορά των ατόμων, την μόρφωση και την κατάρτιση, την τέχνη, την φιλοξενία, τη αποδοχή της διαφορετικότητας, καθώς και όλη τη διάσταση που αφορά τη ποιότητα της ζωής (επικοινωνία, αναψυχή, αθλητισμό).

Κεφάλαιο 3: Περιγραφή Υπάρχουσας Κατάστασης

3.1 Κοινωνικός Αποκλεισμός και Βιώσιμη Ανάπτυξη – Με βάση τους στόχους της ΕΕ

Αρχικά, όπως έγινε αναφορά και παραπάνω στην ιστορική αναδρομή του όρου βιώσιμη ανάπτυξη, σε παγκόσμιο επίπεδο, για να επιτευχθεί κοινωνική και αειφόρος ανάπτυξη χωρίς αποκλεισμούς, ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών εξέδωσε την Ατζέντα για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη του 2030, που περιλαμβάνει ένα ευρύ πρόγραμμα με 17 στόχους, καθώς επιδιώκει να κατευθύνει τα κράτη μέλη να προσαρμοστούν σε μια διαφορετική πραγματικότητα. Ουσιαστικά, αναγνωρίστηκε η ανάγκη τόνωσης της κοινωνικής διάστασης της βιώσιμης ανάπτυξης που μέσα από τις διαφορετικές δράσεις, στοχεύουν στο να εντείνουν τη χάραξη νέων πολιτικών: στους κοινωνικούς τομείς, δηλαδή για στρατηγικές για την εξάλειψη της ανέχειας, πολιτικές για την προβολή της απασχόλησης και της ευπρεπούς εργασίας και της κοινωνικής ένταξης, δράσεις για την ενίσχυση της προσβασιμότητας σε ποιοτική μόρφωση, κύρια υγειονομική περίθαλψη, πόσιμο νερό, ιθαγενείς πληθυσμοί κ.λπ.. (sustainabledevelopment.un.org)

Σε ευρωπαϊκό λοιπόν επίπεδο, η στρατηγική της ΕΕ για την βιώσιμη ανάπτυξη έχει σαν στοχοθέτηση το όραμα να «δημιουργηθεί μια κοινωνία χωρίς αποκλεισμούς» και «να εξασφαλιστεί και να αυξηθεί η ποιότητα ζωής των πολιτών της». Ως εκ των πραγμάτων κύριο μέλημα της ΕΕ για τη στρατηγική «Ευρώπη 2020», αποτελεί η εξουδετέρωση της ανέχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού, καθώς μέσα από τη διαδικασία λήψης νέων μέτρων που θα συμβάλλουν στην ανάπτυξη χωρίς αποκλεισμούς, δηλαδή η «ευρωπαϊκή πλατφόρμα για την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού», έχει σαν στόχο να εξασφαλίσει την οικονομική, κοινωνική και εδαφική αλληλουχία.

Ακόμα, τονίζεται η διασφάλιση του σεβασμού των βασικότερων δικαιωμάτων των ατόμων που ζουν σε συνθήκες φτώχειας και τον κοινωνικό αποκλεισμό και διασφαλίζει την υποστήριξη για να βοηθήσει τους ανθρώπους να εισέλθουνε στις κοινότητες όπου ζουν. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με την παραπάνω στρατηγική, η ΕΕ στοχεύει να αντιμετωπίσει τον κοινωνικό αποκλεισμό μέσα από τη διαδικασία καταπολέμησης της ανέχειας, τον χειρισμό διακρίσεων και διαχωρισμού της αγοράς εργασίας, τη καταπολέμηση και αντιμετώπιση της μακροχρόνιας ανεργία και των ανισοτήτων μεταξύ των φύλων.

Επίσης όπως αναφέρεται ο κοινωνικός αποκλεισμός, συσχετίζεται γενικότερα με την κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη, αφού οι δημόσιες δαπάνες για την μόρφωση και την εκπαίδευση συμβάλλουν στην προώθηση της οικονομικής ανάπτυξης και της αποδοτικότητας,

διότι η φτώχεια και η ανεργία αποτελούν μια ελλειμματική μεταχείριση του ανθρώπινου κεφαλαίου και συνεπώς δημιουργείται μια κοινωνική και οικονομική διαρροή για την κοινωνία. Ακόμα ένα άλλο επίπεδο που έχει σαν στόχο η αναφερόμενη στρατηγική, είναι η υγεία, αφού η φτώχεια και η ανεργία επηρεάζουν την υγεία των ανθρώπων και, ως εκ τούτου, αποτελούν πρόκληση για τους εθνικούς προϋπολογισμούς. (europa.eu)

3.2 Περιγραφή Υπάρχουσας Κατάστασης του Κοινωνικού Αποκλεισμού στην Ελλάδα και στην Ευρωπαϊκή Ένωση

Αρχικά πρέπει να γίνει αναφορά ότι τόσο σε ευρωπαϊκό επίπεδο όσο και σε εθνικό, τον κοινωνικό αποκλεισμό το θεωρούν συνυφασμένο με την έννοια της φτώχειας, που όπως θα γίνει αναφορά στα επόμενα κεφάλαια, υπάρχει σαφής διαχωρισμός και προεκτάσεις των δύο όρων. Στη παρούσα φάση, θα παρουσιαστούν τα στοιχεία που αφορούν τη φτώχεια και το κοινωνικό αποκλεισμό στην ευρωπαϊκή ένωση και έπειτα θα παρουσιαστεί η σημερινή κατάσταση στον ελλαδικό χώρο.

Για τη ευρωπαϊκή ένωση λοιπόν, η Ευρωπαϊκή Στατιστική Αρχή Eurostat, πραγματοποίησε έρευνα με θέμα «Βιώσιμη Ανάπτυξη - Κοινωνική Ένταξη», για το έτος 2015, όπου παρέχει μια γενικά παρουσίαση – ανασκόπηση των στατιστικών δεδομένων για την βιώσιμη ανάπτυξη στον τομέα της κοινωνικής και οικονομικής ανάπτυξης. Συγκεκριμένα αναφέρει ότι σήμερα, σχεδόν ένας στους 4 ευρωπαίους κινδυνεύουν από τη φτώχεια ή το κοινωνικό αποκλεισμό.

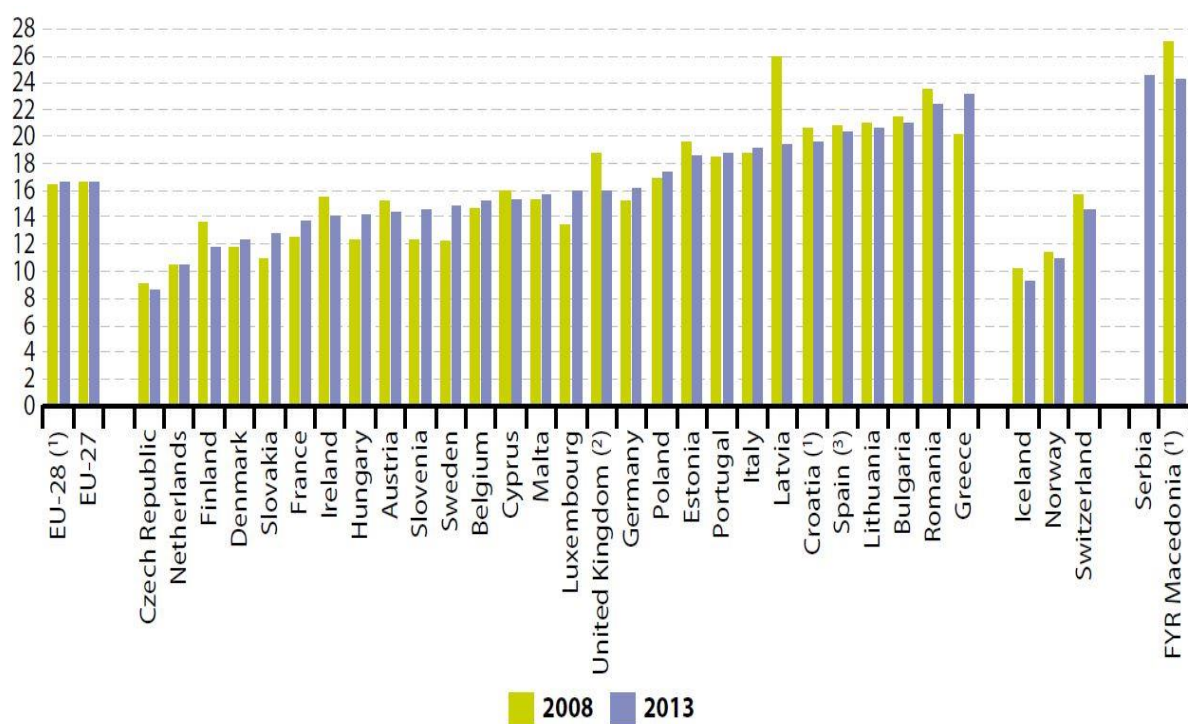
Ο σπουδαιότερος και κύριος δείκτης για τα «άτομα που κινδυνεύουν από τη φτώχεια ή τον κοινωνικό αποκλεισμό», λαμβάνει υπόψη τον πληθυσμό των ατόμων που πλήττονται από μία έστω από τις τρεις όψεις της φτώχειας: την εισοδηματική ανέχεια, την υλική στέρηση ή τη πολύ χαμηλή ένταση εργασίας, καθώς όπως αναφέρουν τα άτομα μπορεί να βάζονται σε παραπάνω από μια απεικόνιση της φτώχειας. Συγκεκριμένα λοιπόν, τα άτομα που έχουν χαρακτηριστεί ότι κινδυνεύουν από τη φτώχεια ή τον κοινωνικό αποκλεισμό στη ΕΕ των 27 χωρών έφθασε στο ανώτατο επίπεδο το 2012, με περίπου 122,6 εκατ. άτομα να πλήττονται συνολικά.

Πιο αναλυτικά, τα αποτελέσματα της στατιστικής έρευνας στο τομέα του ποιες κοινωνικές ομάδες πλήττονται περισσότερο έδειξαν ότι, οι γυναίκες έχουν περισσότερες πιθανότητες να ζουν σε συνθήκες φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού σε σχέση με τους άνδρες, αφού όπως αναφέρθηκε το 2013, το 25,4% των γυναικών κινδύνευε από τη φτώχεια ή κοινωνικό αποκλεισμό σε ολόκληρη την ΕΕ, έναντι 23,6% των ανδρών. Επόμενος παράγοντας που εξετάστηκε ήταν η ηλικία, τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι νέοι ηλικίας 18 έως 24 ετών κινδυνεύουν περισσότερο σε σχέση με τις άλλες ηλικιακές ομάδες.

Όσον αφορά το τύπο του νοικοκυριού που διαμένουν, παρατηρήθηκε πως οι μονογονεϊκή οικογένεια αντιμετωπίζει υψηλότερο κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού. Τέλος για το μορφωτικό επίπεδο, τα άτομα με χαμηλό μορφωτικό επίπεδο ήταν πιθανότερο να διατρέχουν κίνδυνο και συγκεκριμένα το 34,8% των ατόμων με το χαμηλότερο

επίπεδο δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης διέτρεχε το κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού.

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, ο κίνδυνος φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού συγκριτικά μεταξύ των κρατών μελών, παρουσιάζει σημαντικές αποκλίσεις. Όπως έχει γίνει ήδη αναφορά, το 2013 το 24,5% του συνολικού πληθυσμού της ΕΕ διατελούσε σε κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού, όμως όσον αφορά τις χώρες για τους κατοίκους της Βουλγαρίας, σχεδόν ο μισός πληθυσμός (48,0%) ήταν σε κίνδυνο, ενώ στην Τσεχική Δημοκρατία ήταν 14,6%. Για την Ελλάδα την ίδια χρονιά το ποσοστό ανέρχεται περίπου στο 35%. Στο σχεδιάγραμμα 1 παρουσιάζεται το ποσοστό των ατόμων που κινδυνεύουν από φτώχεια και κοινωνικό αποκλεισμό στις είκοσι οχτώ χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης μετά από τις κοινωνικές μεταβιβάσεις για τα έτη 2008 και 2013. Για την Ελλάδα το ποσοστό αυτό διαμορφώνεται από 20%, για το έτος 2008 σε 24% για το έτος 2013. (europa.eu)

(1) 2010 data (instead of 2008).

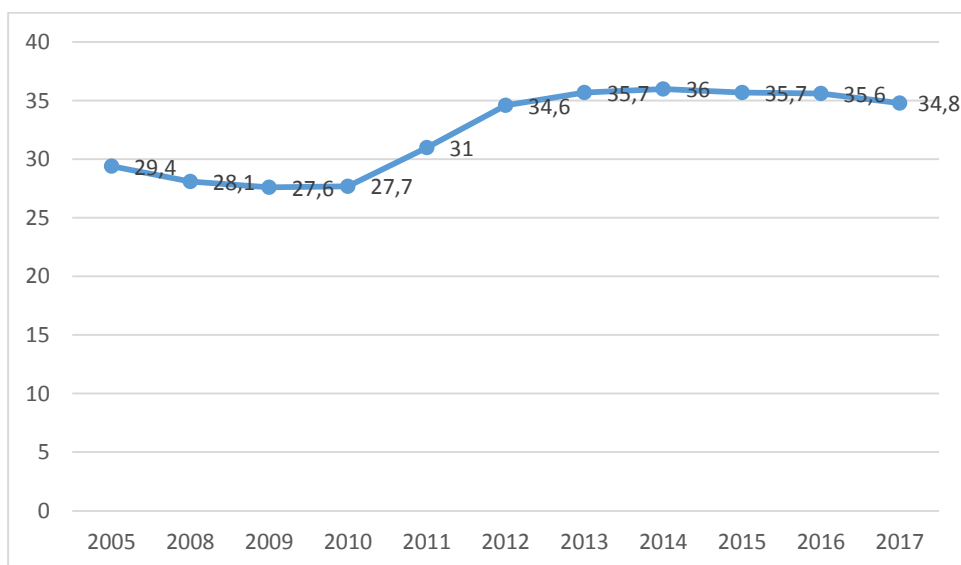
(2) Break in time series in 2012.

(3) Break in time series in 2009.

Σχεδιάγραμμα 1: Άτομα που κινδυνεύουν από τη φτώχεια μετά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις ανά χώρα 2008 και 2013. Πηγή: europa.eu

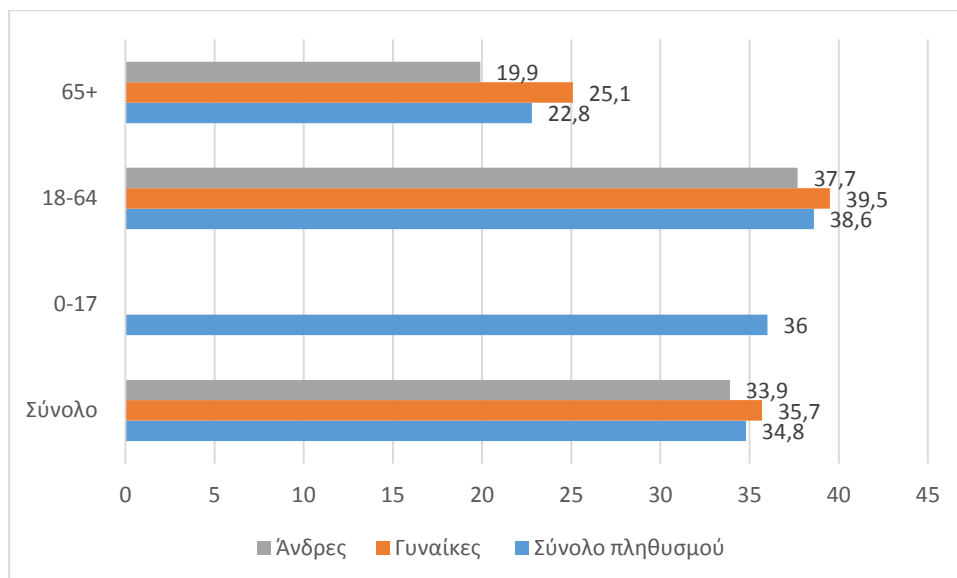
Πιο αναλυτικά για την Ελλάδα, Ελληνική Στατιστική Αρχή, τον Ιούνιο του 2018 για τον υπολογισμό της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού παρουσίασε τα αποτελέσματα που αφορούν το εισόδημα και της συνθήκες διαβίωσης των Νοικοκυριών (SILC) για το έτος 2017, με περίοδο αναφοράς εισοδήματος του 2016. Όπως βρέθηκε, τα άτομα που κινδύνευαν ανέρχεται στο ποσοστό 34,8%, δηλαδή 3.701.800 άτομα σε απόλυτο αριθμό. Σε σχέση με τη προηγούμενη χρονιά είναι λίγο χαμηλότερο ποσοστό.

Στον σχεδιάγραμμα 2 παρουσιάζονται τα ποσοστά πληθυσμού που βρίσκονται σε κίνδυνο φτώχειας ή σε κοινωνικό αποκλεισμό για το έτος 2005 και από το 2008 έως το 2017. Αυτό που παρατηρείται είναι μία συνεχόμενη άνοδος, όπου το 2014 το ποσοστό αυτό έφτασε το 36%, ενώ το χαμηλότερο που καταγράφηκε ήταν το 2009 (27,6%).

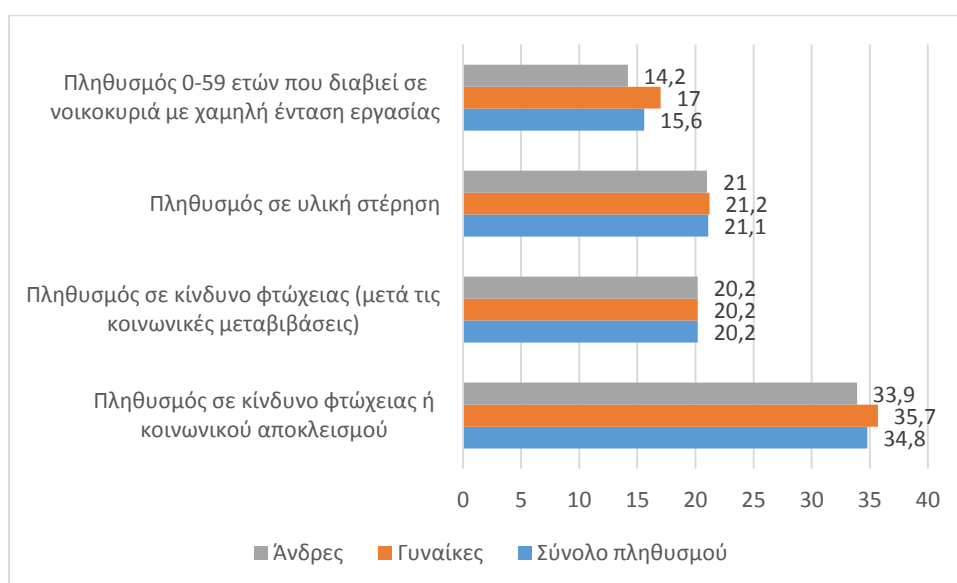

Σχεδιάγραμμα 2: Ποσοστό πληθυσμού σε κίνδυνο φτώχειας ή σε κοινωνικό αποκλεισμό: 2005, 2008 – 2017. Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Συνεχίζοντας, στο σχεδιάγραμμα 3, οι γυναίκες κινδυνεύουν περισσότερο σε σχέση με τους άνδρες, σε όλες τις ηλικιακές ομάδες, όμως τα άτομα που βρίσκονται στη ηλικιακή ομάδα 18-64 κινδυνεύουν περισσότερο. Ωστόσο, μετά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις, το ποσοστό του πληθυσμού που κινδυνεύει διαμορφώνεται στο 20,2% (2017), ενώ το ποσοστό του πληθυσμού με υλική στέρηση διαμορφώνεται στο 21,2%, ενώ για την χαμηλή ένταση εργασίας είναι 17% (σχεδιάγραμμα 4).

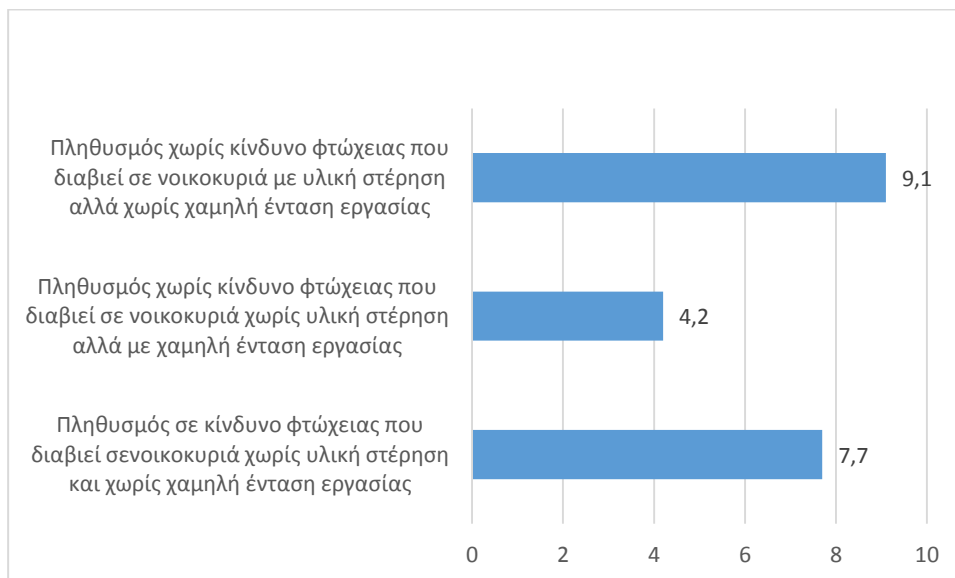
Σχεδιάγραμμα 3: Ποσοστά πληθυσμού σε κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικό αποκλεισμό, κατά ομάδες ηλικιών και φύλο για το 2017. Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Σχεδιάγραμμα 4: Ποσοστό πληθυσμού σε κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικό αποκλεισμό, κατά συνιστώσα για το 2017. Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Ενώ με βάση της υποκατηγορίες δεικτών φτώχειας που ορίζει η στρατηγικής «Ευρώπη 2020», κατά ομάδες ο γενικός πληθυσμός που βρίσκεται σε κίνδυνο φτώχειας και ζει σε νοικοκυριά χωρίς υλική στέρηση και χωρίς χαμηλή ένταση εργασίας, είναι 7,7%, ο πληθυσμός χωρίς κίνδυνο φτώχειας που διαβιεί σε νοικοκυριά χωρίς υλική στέρηση αλλά με χαμηλή ένταση εργασίας είναι 4,2% και ο πληθυσμός χωρίς κίνδυνο φτώχειας που διαβιεί σε

νοικοκυριά με υλική στέρηση αλλά χωρίς χαμηλή ένταση εργασίας είναι 9,1% (σχεδιάγραμμα 5). (statistics.gr)

Σχεδιάγραμμα 5: Υποκατηγορίες δεικτών φτώχειας της με βάση τη στρατηγική «Ευρώπη 2020» για το 2017. Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Κεφάλαιο 4: Προηγούμενες Εμπειρικές Μελέτες

4.1 Μέτρηση του Κοινωνικού Αποκλεισμού – Ομάδες Κοινωνικού Αποκλεισμού

Πέρα από το προσδιορισμό του όρου κοινωνικός αποκλεισμός, είναι εξίσου σημαντικό να προσδιοριστεί ο τρόπος με τον οποίο μπορεί να μετρηθεί, διότι μέσα από αυτή τη διαδικασία θα μπορέσουν να εντοπιστούν οι ομάδες των ατόμων του πληθυσμού που πλήττονται, καθώς αυτό θα βοηθήσει και στο να βρεθεί ο τρόπος για να αντιμετωπιστεί. Όπως έγινε αναφορά παραπάνω, από τη στιγμή που ο συγκεκριμένος όρος είναι πολυδιάστατος και έχει πολλές εκφάνσεις, η μέτρηση του δε θα μπορούσε να είναι εύκολη. Παρακάτω γίνεται μια αναλυτική περιγραφή με το ποια εργαλεία και δείκτες μπορούν να χρησιμοποιηθούν στη μέτρηση.

Πριν γίνει αναφορά στους δείκτες που χρησιμοποιούν οι ερευνητές για την μέτρηση του κοινωνικού αποκλεισμού, θα γίνει μια αναφορά στα κριτήρια διαχωρισμού των ομάδων που πλήττονται με βάση την οικονομική τους θέση. Πιο αναλυτικά, ο Sen, (2000), όπου μελέτησε τις ομάδες που μπορούν να υποστούν κοινωνικό αποκλεισμό με κριτήριο την οικονομική θέση των ατόμων (υλικής στέρησης και φτώχειας), παρουσίασε έξι χαρακτηριστικούς τρόπους με τους οποίους υπάρχει ολοσχερή συσχέτιση. Ο πρώτος τρόπος με τον οποίο συνδέεται η φτώχεια των ατόμων με τον κοινωνικό αποκλεισμό είναι η ανισότητα και σχετική ανέχεια, όπου εσωκλείει την στέρηση υλικών αγαθών αλλά και τους σύγχρονους τρόπους κατανάλωσης, καθώς και η δυσκολία της απόλυτης ανέχειας γίνεται πιο έντονη αν πληθύνουν οι ανισότητες σε συνδυασμό με την οικονομική ύφεση.

Με αυτόν τον τρόπο σχετίζεται επίσης και η αγορά τροφίμων με τη φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό. Αποτελεί μια ιδιαίτερη περίπτωση όπου σε ορισμένες χώρες, στις οποίες δεν υπάρχει έλλειψη τροφίμων, μεγάλο μέρος του πληθυσμού υποσιτίζεται. Ουσιαστικά αποκλείονται παθητικά τα συγκεκριμένα άτομα από την αγορά τροφίμων εξαιτίας της έλλειψης αγοραστικής δύναμης. Ο τρίτος τρόπος, που η φτώχεια εμπλέκεται με τον αποκλεισμό στην αγορά εργασίας, με εξαίρεση τον οικονομικό τομέα, η ελευθερία συμμετοχής στην αγορά εργασίας αποτελεί ουσιώδη ρόλο στην κοινωνική ζωή.

Οι επόμενη δυο τρόποι σχετίζονται με τις αποκλείσεις, αποκλείσεις πιστωτικής αγοράς, (όπου η πρόσβαση των φτωχότερων στην πιστοληπτική δυνατότητα είναι αδύνατη), καθώς και αποκλείσεις και ανισότητες που σχετίζονται με το φύλο. Η ανισότητα μεταξύ γυναικών και ανδρών που δημιουργείται, είναι ένα πολλαπλό πρόβλημα, αφού υπάρχει σχίσμα στην ευκαιρία για απασχόληση, στη βασική μόρφωση και την κυριότητα της γης. Επίσης ένας τρόπος που

γίνεται εμφανείς ο κοινωνικός αποκλεισμός είναι ο τομέας της υγείας, όπου ο αποκλεισμός μέρος του πληθυσμού από δημόσιες υπηρεσίες υγείας που παρέχονται από το κράτος αποτελεί αντικείμενο σημαντικών συζητήσεων τα τελευταία χρόνια.

Σε πιο πρακτικό επίπεδο, το 1999 ο Levitas (1999), πραγματοποίησε έρευνα με θέμα την μέτρηση και τον ορισμό του κοινωνικού αποκλεισμού. Αρχικά αναφέρει, ότι υπάρχουν δυσκολίες με τον ποσοτικό προσδιορισμό, αφού ένα από τα προβλήματα που πρέπει να αντιμετωπιστεί, είναι η δυσκολία διαιρέσεως του κοινωνικού αποκλεισμού και της πολλαπλής στέρησης. Το γεγονός αυτό έχει σαν αποτέλεσμα την ανάγκη στο να χρησιμοποιηθούν πολλοί και διαφορετικοί δείκτες. Ένας δείκτης που μπορεί να χρησιμοποιηθεί είναι ο αναδιανεμητικός λόγος (RED – Redistributive Discourse), όπου με αυτή τη μέτρηση γίνεται αποδεκτό ότι ο κοινωνικός αποκλεισμός αποτελεί απόρροια της ανέχειας.

Ένας άλλος δείκτης, που αναφέρει ο συγγραφέας παρόμοιο με το προηγούμενο είναι ο λόγος για την κοινωνική ένταξη (SID - Social Integration Discourse), όπου σε αυτό το λόγο η εργασία που αμείβεται, θεωρείται ως το απαραίτητο μέσο ένταξης ατόμων στην δραστήρια ηλικία στην κοινωνία. Ακόμα, γίνεται αναφορά για το ηθικό δείκτη (MUD - Moral Underclass Discourse), όπου εδώ δίνεται έμφαση στα ηθικά και πολιτισμικά αίτια της ανέχειας, καθώς υπολογίζεται και ο ηθικός κίνδυνος της «εξάρτησης».

Στη συνέχεια της έρευνας, γίνεται λόγος για την έκθεση NPI (New Policy Institute), όπου στόχος ήταν να προσδιοριστεί η φτώχεια και ο κοινωνικός αποκλεισμός, με τη χρήση 46 δεικτών. Στην συγκεκριμένη έκθεση διαχώρισαν τον πληθυσμό σε με βάση την ηλικία (4 κατηγορίες: παιδιά, νέοι ενήλικες, ενήλικες, ηλικιωμένοι), και εξέτασαν διαφορετικές συνθήκες, που μπορούν να επηρεάσουν και να συμβάλουν στο κίνδυνο να υποστούν κοινωνικό αποκλεισμό. Αυτές οι συνθήκες ήταν διαφορετικές για κάθε ηλικιακή ομάδα και περιελάμβανε συνιστώσες σχετικά με τις χαμηλές αποδοχές, τον αποκλεισμό από την αγορά εργασίας, τον αποκλεισμό από την μόρφωση και την υγεία.

Ακόμα, οι Mathieson et al. (2008), όπου έχει γίνει και παραπάνω αναφορά, για το τομέα της μέτρησης, υποστηρίζουν ότι παρόλο που ο κοινωνικός αποκλεισμός είναι σχεσιακό μοντέλο αποκλεισμού, δηλαδή είναι μια διαδικασία που έχει δυναμικό και πολυδιάστατο χαρακτήρα, και λαμβάνει χώρα μέσα σε αλληλεξαρτήσεις εξουσιών που δημιουργούνται, για τη μέτρησή του χρησιμοποιούνται οι περισσότεροι από τους διαθέσιμους δείκτες που αναλύουν και περιγράφουν τις στατικές «καταστάσεις» του αποκλεισμού καθώς επίσης, δεν συνυπολογίζουν τις αιτίες που οδηγούν σε αυτές τις διαδικασίες.

Συγκεκριμένα αναφέρει ότι η προσέγγιση αποκλεισμού εντοπίζεται μέσα στα κοινωνικά σύνολα (όπως την οικογένεια, την κοινωνία, το κράτος) και υπάρχουν αλληλεπιδράσεις μεταξύ των τεσσάρων διαστάσεων, της οικονομίας, της πολιτικής, της κοινωνικής και του πολιτισμού. Όπως αναφέρει ο παραπάνω διαχωρισμός, δημιουργεί κοινωνική στρωματοποίηση ανάλογα με το αν είναι άνδρες ή γυναίκες, την εθνότητα, το εκπαιδευτικό επίπεδο και την ηλικία. Αυτά τα σύνολα διαστρωμάτωσης και η άνιση προσέγγιση στην κοινωνία και τους πόρους, κατευθύνουν με τη σειρά τους σε διαφορεική έκθεση σε επιζήμιες καταστάσεις.

Όπως γίνεται αναφορά στο ίδιο άρθρο, η μέτρηση του κοινωνικού αποκλεισμού είναι δυσεπίλυτη λόγω των διαφορετικών εννοιών που εμπεριέχονται, σε συνδυασμό με την καθορισμένη διαθεσιμότητα και ποιότητα των συναρτώμενων δεδομένων. Ωστόσο υπάρχουν κάποιοι δείκτες που είναι κοινά αποδεκτοί και είναι διαθέσιμοι σε παγκόσμιο και εθνικό επίπεδο όπου μπορούν να παραχωρήσουν αξιολογικά στοιχεία, όπως για παράδειγμα είναι ο δείκτης ανθρώπινης ανάπτυξης (HDI - Human Development Index), που αποτελεί ένα πολύπλευρο μέτρο για όλη τη διάρκεια της υγιούς ζωής, της μόρφωσης και του βιοτικού επιπέδου. Ακόμα ένας δείκτης είναι ο συντελεστής Gini, όπου υπολογίζει το βαθμό στον οποίο ο καταμερισμός του εισοδήματος (ή της κατανάλωσης) μεταξύ ατόμων ή νοικοκυριών σε μια χώρα διαφέρει από μια απόλυτα ισότιμη κατανομή.

28

Σε πιο πρακτικό επίπεδο για τη μέτρηση του κοινωνικού αποκλεισμού, οι Tsakloglou and Papadopoulos (2001), στην μελέτη τους με σκοπό να καθορίσουν ποιες ομάδες διατρέχουν υψηλό κίνδυνο κινδύνου κοινωνικού αποκλεισμού, με βάση τα στοιχεία του ECHP (European Community Household Panel), κατασκεύασαν οι ίδιοι έναν δείκτη που περιελάμβανε τέσσερα σημεία υπολογισμού: το εισόδημα, τις συνθήκες διαβίωσης, τις ανέσεις ζωής και τις σχέσεις που αναπτύσσουν τα άτομα σε κοινωνικό επίπεδο. Πιο συγκεκριμένα, για την μεταβλητή εισόδημα, εξέταζαν αν τα άτομα πλήττονται από την ανέχεια με βάση την αμοιβή που δήλωσαν πως έχουν. Για τις περιστάσεις διαβίωσης, χρησιμοποίησαν είκοσι δύο ερωτήσεις σχετικές με τις συνθήκες που έχουν οι οικίες τους και την εξασφάλιση υλικών αγαθών (ύπαρξη κουζίνας, μπάνιου, ζεστού νερού, κεντρικής θέρμανσης, προβλήματα στέγασης, κακή κατάσταση κτιρίου, υποβαθμισμένη περιοχή διαμονής).

Στο τρίτο σημείο που αφορά τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν στην καθημερινότητα της ζωής, περιλάμβανε ερωτήσεις σχετικά με τις ανέσεις που είχαν η όχι (χρήση αυτοκινήτου, ηλεκτρικών και ηλεκτρονικών συσκευών, ιδιοκτησία εξοχικής κατοικίας, διακοπές μια

εβδομάδα, αγορά νέων ρούχων, έξοδο μια φορά την εβδομάδα), και τέλος για τις σχέσεις που αναπτύσσουν μεταξύ της κοινωνίας, χρησιμοποίησαν ερωτήσεις σχετικά με τις σχέσεις τους με τον κοινωνικό περίγυρο (επικοινωνία με γείτονες, συμμετοχή σε σωματεία και συλλόγους). Με την συλλογή και τον υπολογισμό των παραπάνω δεδομένων υπολόγιζαν ένα τα άτομα κινδυνεύουν από το κοινωνικό αποκλεισμό. Αξίζει να σημειωθεί πως στη παρούσα έρευνα δεν συμπεριλαμβάνονταν ο αποκλεισμού από την αγορά εργασίας.

Λίγο αργότερα, οι Chakravarty and Ambrosio (2006), προσπάθησαν και αυτοί να δημιουργήσουν ένα εργαλείο για τη μέτρηση του κοινωνικού αποκλεισμού. Όπως αναφέρουν, θεωρούν ότι ο κοινωνικός αποκλεισμός λογίζεται ως στέρηση των ατόμων σε διαφορετικές ενέργειες στην κοινωνία και συγκεκριμένα το κατηγοριοποιούν σε τρεις ενότητες, στον αποκλεισμό από δραστηριότητες που αφορούν τον κοινωνικό περίγυρο, στο φυλετικό διαχωρισμό και τέλος στις διαστάσεις που δημιουργούνται μεταξύ ατόμων. Αναφέρουν ότι σαν μέτρο αποκλεισμού θεωρούν την οικογένεια και τα μέλη της και χαρακτηρίζουν ως «κανονικοποίηση», όταν δεν υπάρχει κοινωνικός αποκλεισμός, «μονοτονικότητα», όταν αυξάνεται ο βαθμός στέρησης και τέλος «αποσυνθεσιμότητα» όταν τα άτομα πλήττονται.

Για το πώς μπορεί να υπολογιστεί ο κοινωνικός αποκλεισμός συγκεκριμένα, χρησιμοποίησαν τον συντελεστή Gini και τα διαθέσιμα ευρωπαϊκά στοιχεία από το ECHP για να καθορίσουν το βιοτικό επίπεδο των νοικοκυριών των κρατών μελών της ΕΕ. Συγκεκριμένα από τα δεδομένα του ECHP, για να εκτιμήσουν την ποιότητα ζωής ενός ατόμου καθώς και αν κινδυνεύει από τον κοινωνικό αποκλεισμό, χρησιμοποίησαν τα στοιχεία που αφορούσαν τις οικονομικές ανέχειες, τις βασικές δυσκολίες, τις συνθήκες της κατοικίας, τα διαρκή προϊόντα, την υγεία, τις επαφές με τον κοινωνικό περίγυρο και την γενικότερη ικανοποίηση από τη ζωή.

Πιο αναλυτικά, η πρώτη κατηγορία ήταν που ήταν τα οικονομικά προβλήματα που αντιμετωπίζουν, αφορούσαν στοιχεία και ερωτήσεις σχετικά με το αν υπάρχει δυσχέρεια στην επίτευξη οικονομικών στόχων καθώς και αν υπάρχουν απλήρωτη λογαριασμοί. Η δεύτερη κατηγορία ήταν οι βασικές ανάγκες, δηλαδή αν τα άτομα μπορούσαν να καλύψουν τις βασικές ανάγκες όπως εάν η διατροφή τους περιλάμβανε κρέας 2 φορές την εβδομάδα, αν αγόραζαν νέα ενδύματα ή αν είχαν τη δυνατότητα να πάνε διακοπές για τουλάχιστον μια βδομάδα. Η τρίτη κατηγορία περιελάμβανε τις συνθήκες στέγασης, δηλαδή εάν τα άτομα διέθεταν εγκαταστάσεις μπάνιου ή ντους, εάν διέμεναν σε κτίρια κακώς συντηρημένα, ή εάν υπήρχε έλλειψη χώρου.

Η επόμενη κατηγορία περιελάμβανε τα διαρκή αγαθά, δηλαδή εάν διέθεταν αγαθά που θα τους προσέφεραν ανέσεις όπως η κατοχή και η χρήση επιβατικού οχήματος, εάν είχαν τηλέφωνο ή τηλεόραση, καθώς αν δεν τα είχαν αυτό αν οφείλονταν στην έλλειψη χρημάτων. Επόμενη κατηγορία ήταν η υγεία, δηλαδή αν τα άτομα αντιμετώπιζαν κάποιο πρόβλημα υγείας, και γενικότερα η ψυχοσωματική κατάσταση τους. Η κατηγορία που ήταν η κοινωνική επαφή, ερευνούσαν αν τα άτομα είχαν ανεπτυγμένες επαφές, δηλαδή εάν είχαν συνάντηση μια φορά την εβδομάδα τουλάχιστον, με φίλους ή συγγενείς. Τέλος η συμμετοχή και ικανοποίηση από τη ζωή, αφορούσε στον αν αντιμετώπιζαν δυσκολία στο να υπάρξει ικανοποίηση με την δραστηριότητες τους.

Την επόμενη χρονιά όμοια οι Bossert et al. (2007), μελέτησαν και αυτοί με τη σειρά τους, την μέτρηση του κοινωνικού αποκλεισμού σε σχέση με τη στέρηση. Αναφέρουν και αυτοί ότι, ο κοινωνικός αποκλεισμός είναι ένας διφορούμενος όρος, που συνδέεται άμεσα με την ένδεια, και σαν δείκτη πέρα από τη μεταβλητή του εισοδήματος, αφού πρόκειται για στέρηση, ξεχωρίζουν τη μέτρηση στη συγκεκριμένη έρευνα και προσθέτουν μια ακόμα μεταβλητή, την μεταβλητή του χρόνου, πέρα από όλους τους άλλους παράγοντες. Υποστήριζαν πως όσο αυξάνεται ο χρόνος που τα άτομα ζουν κάτω από τις συνθήκες στέρησης, αυξάνεται και η πιθανότητα να υποστούν κοινωνικό αποκλεισμό (π.χ. μακροχρόνια ανεργία, αποκοπή από την κοινωνία).

30

Ακόμα γίνεται αναφορά στο πολύπλευρο χαρακτήρα του κοινωνικού αποκλεισμού (οικονομικές, κοινωνικές και πολιτικές εκφάνσεις), καθώς για τη μέτρησή του παρουσιάζουν διαφορετικούς δείκτες που μπορούν να χρησιμοποιηθούν. Ένας διαφορετικός δείκτης που αναφέρουν στη συγκεκριμένη έρευνα, είναι ο δείκτης της λειτουργικής αποτυχίας, που σχετίζεται με την ικανότητα των ατόμων να ενσωματωθούν στην κοινωνία, καθώς μετρά αν υπάρχει η ταύτιση των ατόμων με τα άλλα μέλη της κοινωνίας και να ζουν χωρίς να αντιμετωπίζουν προβλήματα αποκλεισμού ή δεν υπάρχει ταύτιση με τα άλλα μέλη, και καταλήγουν στο να ζουν στην αποξένωση και σε συνθήκες κοινωνικού αποκλεισμού. Στη συνέχεια της μελέτης τους, μέτρησαν τη στέρηση και τον κοινωνικό αποκλεισμό στην ευρωπαϊκή ένωση με στοιχεία των νοικοκυριών (ECHP).

Στη παρούσα έρευνα, οι συγγραφείς κινήθηκαν όπως και οι προηγούμενοι ερευνητές. Η προσέγγισή τους ουσιαστικά ήταν παρόμοια με αυτή που έκαναν και οι άλλοι συγγραφείς με πολύ μικρές αποκλίσεις. Πιο αναλυτικά λοιπόν, εξέτασαν τις οικονομικές απολαβές, τα κοινωνικοοικονομικά χαρακτηριστικά, τον τύπο της οικίας, τα αγαθά που καταναλώνουν και

την υγεία. Το ερωτηματολόγιό τους περιλάμβανε τέσσερις κατηγορίες και συνολικά 11 ερωτήσεις, όπου καθεμιά έπαιρνε από ένα βαθμό και ανάλογα με το σύνολο του αθροίσματος κατέληγαν στο συμπέρασμα αν κινδυνεύει το άτομο ή όχι. Για τις κατηγορίες που έγινε λόγος, ήταν παρόμοιες με των άλλων μελετητών που αναφέρθηκαν και παραπάνω και συγκεκριμένα οι πρώτη κατηγορία ήταν οι δυσκολίες που αντιμετωπίζουν στον οικονομικό τομέα, η δεύτερη κατηγορία ήταν οι βασικές ανάγκες, η τρίτη κατηγορία περιελάμβανε τις συνθήκες της κατοικίας που διέμεναν και η τελευταία κατηγορία ήταν η πρόσβαση σε υλικά αγαθά.

4.2 Τρίτη Ηλικία ως Ομάδα Κοινωνικού Αποκλεισμού

Στο παρούσα ενότητα θα παρουσιαστεί ο κοινωνικός αποκλεισμός που αφορά τα άτομα τρίτης ηλικίας. Ουσιαστικά θα παρουσιαστούν οι μορφές του κοινωνικού αποκλεισμού που πλήττουν την συγκεκριμένη ηλικιακή ομάδα και ποιοι παράγοντες εντείνουν το πρόβλημα. Θα γίνει αναφορά στο συσχετισμό του κοινωνικού αποκλεισμού των ηλικιωμένων τόσο με τον γεωγραφικό αποκλεισμό όσο και με τον τομέα της υγείας. Ακόμα θα ερευνηθεί αν μπορεί να επηρεάσει η παροχή συμβουλών ή παρέμβαση στο να υπάρξει μείωση του κοινωνικού αποκλεισμού.

Αρχικά οι Scharf et all. (2001), ερευνήσαν την σύνδεση του κοινωνικού αποκλεισμού με τους ηλικιωμένους, στο Ηνωμένο Βασίλειο. Σκοπός τους ουσιαστικά ήταν να διευκρινίσουν τις διαστάσεις κοινωνικού αποκλεισμού στη τρίτη ηλικία, σε υποβαθμισμένες περιοχές της χώρας μέσα από ομαδικές συνεντεύξεις. Όπως διαπίστωσαν, διαχώρισαν το κοινωνικό αποκλεισμό σε τρεις κατηγορίες. Η πρώτη κατηγορία αποκλεισμού ήταν η συμμετοχή και η ενσωμάτωση, οι παράγοντες που σχετίστηκαν σε αυτή τη διάσταση αφορούσαν τις σχέσεις τους με την γειτονία, καθώς και οι στενές οικογενειακές σχέσεις. Βρέθηκε να υπάρχει συσχετισμός, αφού βρέθηκε πως η ύπαρξη εγγονιών μειώνει τον κίνδυνο του κοινωνικού αποκλεισμού (ειδικά όταν του προσφέρουν στέγαση γεύμα η και χρήματα).

32

Πέρα από τις ανθρώπινες σχέσεις αυτή η κατηγορία σχετίστηκε, με την ύπαρξη μέσων μεταφορών για την κάλυψη αναγκών, όπου βρέθηκε πως όταν ήταν εύκολη η πρόσβαση και δεν ήταν υποχρεωμένοι να καταβάλουν εισιτήριο, οι ηλικιωμένοι κινδύνευαν λιγότερο. Τέλος σε αυτή την κατηγορία άνηκε και η ύπαρξη χώρων που μπορούν να συναντηθούν οι ηλικιωμένοι, ή συμμετοχή σε πολιτιστικές οργανώσεις, αφού όπως αναφέρουν στο άρθρο τα άτομα που συμμετείχαν σε αυτούς τους χώρους κινδύνευαν λιγότερο .

Η δεύτερη κατηγορία αποκλεισμού αφορούσε τον χωροταξικό διαχωρισμό, και συγκεκριμένα περιλάμβανε τις περιοχές με υψηλή εγκληματικότητα ή την ύπαρξη μεταναστών στον τόπο που διαμένουν, δηλαδή όταν τα άτομα κατοικούσαν σε αυτές τις περιοχές ήταν πιθανότερο να κινδυνεύουν από το κοινωνικό αποκλεισμό. Στο ίδιο πλαίσιο, τα άτομα που διαμένουν σε περιοχές που θεωρούνται γενικώς υποβαθμισμένες, ο αποκλεισμός είναι πιθανότερο να εμφανιστεί (μη υπάρξει κατάλληλων καταστημάτων για την εξυπηρέτησή τους, μη ύπαρξη θεάτρου). Τέλος η τρίτη κατηγορία ήταν η ισοπέδωση κάποιων νομοθετημάτων, όπως ο θεσμός της γειτονιάς, η κατάργηση τοπικών κινηματογράφων, η έλλειψη αστυνόμευσης

και των μικρών ιατρικών κέντρων, που συμβάλουν στο να αυξηθεί ο κοινωνικός αποκλεισμός. Στην ίδια κατηγορία περιέχεται και η υποβαθμισμένη υγειονομική περίθαλψη.

Όμοια ο Kneale (2012), μελέτησε τον κοινωνικό αποκλεισμό για άτομα τρίτης. Αρχικά τόνισε την ανάγκη της διάκρισης της μέτρησης στη συγκεκριμένη ομάδα ατόμων, αφού ο κοινωνικός αποκλεισμός κάνει την εμφάνιση του όταν τα άτομα παύουν να είναι οικονομικά ενεργοί, δηλαδή δεν εργάζονται και οι απολαβές τους προέρχονται κυρίως από τη σύνταξη. Ακόμα οι συνθήκες που έχουν βιώσει σαν ενήλικές επηρεάζει την μετάβαση τους στη τρίτη ηλικία, όπως επίσης είναι πιο ευάλωτοι σε προβλήματα υγείας, σε εγκληματικές ενέργειες εις βάρος τους. Πιο συγκεκριμένα λοιπόν, για την μέτρηση του κοινωνικού αποκλεισμού σε άτομα τρίτης ηλικίας, χρησιμοποίησε το εργαλείο «ELSA» (English Longitudinal Study of Ageing), όπου συμμετείχαν πάνω από 12.000 άτομα άνω των 50 ετών, όπου συλλέχθηκαν τα δημογραφικά τους χαρακτηριστικά καθώς και τα στοιχεία σχετικά με τη μέτρηση του κοινωνικού αποκλεισμού.

Για τη μέτρηση του αποκλεισμού χρησιμοποίησε επτά διαστάσεις, που εξέταζαν τα οικονομικά, κοινωνικά, και πολιτιστικά χαρακτηριστικά των ατόμων δηλαδή, το ποσό των απολαβών, την κατανάλωση αγαθών, τις ανέσεις που είχαν, αν συμμετείχαν σε πολιτικές δραστηριότητες, την στέγαση, τη χρήση των δημόσιων συγκοινωνιών, την συμμετοχή σε πολιτιστικές εκδηλώσεις και αν είχαν πρόσβαση σε πληροφορίες. Οι δείκτες για τις σχέσεις στον κοινωνικό τομέα περιλάμβαναν: την οικογενειακή κατάσταση, το αν είχαν τέκνα, τις σχέσεις τους με φίλους και με τα μέλη της οικογένειας. Για τις πολιτιστικές δραστηριότητες κλήθηκαν να απαντήσουν αν συμμετέχουν σε ψυχαγωγικές εκδηλώσεις (θέατρο – σινεμά), αν επισκέπτονται μουσεία και αν βγαίνουν έξω για φαγητό ή πηγαίνουν διακοπές.

Ακόμα, οι δείκτες που χρησιμοποιήθηκαν για την πρόσβαση στις πληροφορίες περιλάμβαναν ερωτήσεις σχετικά με το αν είναι μέλη σε κάποια οργάνωση ή σύλλογο, καθώς και αν χρησιμοποιούν το διαδίκτυο ή αν διαβάζουν εφημερίδες. Για τις βασικές παροχές, μετρήθηκαν τα οικονομικά ζητήματα που αντιμετωπίζουν, οι δυσκολίες στο να ανταποκριθούν στα καθημερινά ψώνια και στις δυσκολίες στην ιατροφαρμακευτική περίθαλψη. Για τη στέγαση και τις δημόσιες συγκοινωνίες ρωτήθηκαν αν αντιμετωπίζουν προβλήματα με τις συγκοινωνίες και προβλήματα με την οικία. Για τις προσωπικές ανέσεις ρωτήθηκαν εάν έχουν ηλεκτρικές και ηλεκτρονικές συσκευές (και κινητό τηλέφωνο) και τέλος για την πιστοληπτική ικανότητα, ρωτήθηκαν αν οφείλουν κάποιο δάνειο (βραχυπρόθεσμο ή μακροπρόθεσμο).

Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι σαφώς υπάρχει σύνδεση του κοινωνικού αποκλεισμού και των δημογραφικών χαρακτηριστικών. Συγκεκριμένα οι γυναίκες κινδυνεύουν περισσότερο από τους άνδρες σε όλες τις μορφές αποκλεισμού. Τα άτομα ηλικίας άνω των 85 ετών κινδυνεύουν περισσότερο, καθώς και αυτοί που δεν έχουν παιδιά ή ζουν σε νοικοκυριό μονογονεϊκής οικογένειας. Τέλος ο κοινωνικός αποκλεισμός σχετίζεται και με τον τομέα της υγείας, αφού όσοι δήλωσαν ότι έχουν προβλήματα υγείας, κινδυνεύουν περισσότερο, καθώς επίσης όσοι είχαν κάποια προβλήματα κίνησης λόγω πτώση στο παρελθόν ή είχαν ψυχολογικά προβλήματα δηλαδή ήταν μελαγχολικοί, όπως επίσης και αν δεν είχαν κάποιο άτομο να τους φροντίζει.

Στο ίδιο πλαίσιο και οι Walsh et al. (2017) πραγματοποίησαν μελέτη με σκοπό να ερευνήσουν το κοινωνικό αποκλεισμό που αφορά την τρίτη ηλικία, δίνοντας μόνων τις μορφές αποκλεισμού που μπορούν οι ηλικιωμένοι να υποστούν, χωρίς να ερευνήσουν τους παράγοντες που εξετάζονται σε κάθε κατηγορία, για τον διαχωρισμό, καθώς επίσης ούτε οι παράγοντες που τον επηρεάζουν. Πιο αναλυτικά, πραγματοποίησαν μια βιβλιογραφική ανασκόπηση για να εξετάσουν τους ορισμούς που αφορά τον κοινωνικό αποκλεισμό στη συγκεκριμένη ομάδα και μέσα από αυτή τη διαδικασία καθόρισαν την πολυδιάστατη μορφή του αποκλεισμού, δηλαδή έδωσαν έξι πεδία που εντοπίζεται ο αποκλεισμός που αφορά τους ηλικιωμένους. Συγκεκριμένα ο πρώτος αποκλεισμός που εντοπίζεται είναι ο αποκλεισμός από υλικά αγαθά, δηλαδή τόσο από καταναλωτά αγαθά καθώς και από χρηματοοικονομικά προϊόντα.

34

Ο δεύτερος αποκλεισμός αφορά όπως της υπηρεσίες, τις ανέσεις που έχουν και την δυνατότητα να κινηθούν. Ουσιαστικά αποτελούνταν από παράγοντες που σχετίζονται με τον αποκλεισμό από τις βασικές υπηρεσίες, από τις τοπικές ανέσεις και της μεταφορές, όπως επίσης και το αν χρησιμοποιούν επιβατικό όχημα. Ο τρίτος αποκλεισμός αφορά τις κοινωνικές σχέσεις των ηλικιωμένων ατόμων, δηλαδή την εξαίρεση από κοινωνικές σχέσεις, την κοινωνική συμμετοχή και την μοναξιά. Επόμενος αποκλεισμός εντοπίζετε στην μη συμμετοχή σε πολιτιστικές δραστηριότητες όπως επίσης και στην πρόσβαση σε πληροφορίες. Ο γεωγραφικός αποκλεισμός είναι η επόμενη μορφή αποκλεισμού που αναφέρεται, δηλαδή οι εξαιρέσεις που αντιμετωπίζουν τα άτομα που ζουν σε απομακρυσμένες περιοχές, καθώς και η ύπαρξη ασφάλειας στη γειτονιά. Τελευταία μορφή μου γίνεται αναφορά είναι ο αποκλεισμός στον κοινωνικό-πολιτιστικό τομέα με όλες τις πτυχές στην κοινωνία, όπως ο αποκλεισμός από πολιτιστικές και κοινωνικές δραστηριότητες.

Για το συσχετισμό του κοινωνικού αποκλεισμού σε συνδυασμό με τον γεωγραφικό αποκλεισμό, οι Abbott and Sapsford (2006), πραγματοποίησαν έρευνα με σκοπό να προσδιορίσουν τον κοινωνικό αποκλεισμό για τα άτομα τρίτης ηλικίας σε συνδυασμό με τον γεωγραφικό αποκλεισμό, που όπως αναφέρουν, τα άτομα που ζουν είτε σε απομακρυσμένες είτε σε υποβαθμισμένες περιοχές ή δεν οδηγούν κάποιο όχημα κινδυνεύουν περισσότερο. Η συγκεκριμένη μελέτη πραγματοποιήθηκε σε υποβαθμισμένες και απομακρυσμένες περιοχές στην Αγγλία, και η μεθοδολογία που χρησιμοποιήθηκε η χρήση ερωτηματολογίου, με σκοπό την ανάλυση του τρόπου ζωής των ηλικιωμένων, όπως επίσης και η πραγματοποίηση σεμιναρίων που πραγματοποίησαν τοπικές αρχές για ενημέρωσή τους, καθώς και οι γενικές παρατηρήσεις. Συλλέξαν 561 ερωτηματολόγια (συμμετείχαν άτομα άνω των 60 ετών), αναφέροντας ότι είχαν πολύ μικρό ποσοστό ανταπόκρισης, περίπου το ένα τρίτο καθώς είχαν και κίνητρο (κλήρωση για δύο κουπόνια αγορών £ 50 με την επιστροφή του ερωτηματολογίου). Παρόμοια κατάσταση σημειώθηκε και στα σεμινάρια, όπου πραγματοποιήθηκαν συνολικά πέντε και το ποσοστό συμμετοχής ήταν πολύ μικρό.

Τα αποτελέσματα έδειξαν τα άτομα που βιώνουν κοινωνικό αποκλεισμό, είναι αυτά που διαμένουν σε υποβαθμισμένες περιοχές. Συγκεκριμένα αφορούσε τις περιοχές όπου οι παρεχόμενες υπηρεσίες για αυτά τα άτομα όπου δεν ήταν επαρκείς, δηλαδή δεν υπάρχουν τοπικά καταστήματα (σούπερ μάρκετ προσαρμοσμένα στις ανάγκες) να ικανοποιήσουν τις ανάγκες τους, καθώς επίσης πολύ σημαντική ήταν η έλλειψη υγειονομικής περίθαλψης. Για τις συνθήκες διαβίωσης, διαπιστώθηκε τα άτομα που πλήττονταν, δεν ήταν ικανοποιημένα με τις απολαβές τους, δε μπορούσαν να καλύψουν διάφορες οικονομικές ανάγκες (λογαριασμούς, διασκέδαση, ένδυση), αντιμετώπιζαν κάποιο χρόνιο πρόβλημα υγείας, καθώς και τα άτομα κάτω των 60 ετών εργάζονταν ακόμα. Στη διάσταση της γειτονιάς, τα άτομα αυτά αντιμετώπιζαν προβλήματα εγκληματικότητας (υψηλή εγκληματικότητα, διακίνηση ναρκωτικών, έλλειψη αστυνομίας, μετανάστες) καθώς και προβλήματα καθαριότητα και τη συντήρηση (σκουπίδια, σκύλοι, ελλείπει φωτισμού, μη ύπαρξη μέσων μαζικής μεταφοράς).

Ακόμα στο τομέα των μεταφορών βρέθηκε πως τα άτομα που ζουν σε αυτές τις περιοχές, τα μέσα μαζικής μεταφοράς ήταν ανύπαρκτα ή αφερέγγυα. Επόμενος παράγοντας που εξετάστηκε ήταν η κοινωνική συμμετοχή των ηλικιωμένων. Συγκεκριμένα τα άτομα που πλήττονταν, αισθάνονταν απομονωμένα και είχαν το αίσθημα της μοναξιάς, δεν συμμετείχαν σε κάποιου είδους ομάδα ή σύλλογο. Τέλος εξετάστηκε σαν παράγοντας και οι πληροφορίες και όπως βρέθηκε, τα άτομα που δεν είχαν πρόσβαση σε πληροφορίες (χρήση υπολογιστών για την πρόσβαση σε πληροφορίες) πλήττονταν περισσότερο.

Στο ίδιο πλαίσιο, για τον κοινωνικό αποκλεισμό που σχετίζεται και με τον γεωγραφικό αποκλεισμό, οι Moffatt and Lasgow (2009), προσπάθησαν να ερμηνεύσουν το όρο του κοινωνικού αποκλεισμού, με την διαφοροποίηση όμως για το πώς χρησιμοποιείται σε ηλικιωμένους που ζουν σε αγροτικές περιοχές του Ηνωμένου Βασιλείου σε σύγκριση με των ΗΠΑ. Όπως αναφέρει ο όρος στην Αγγλία είναι ευρέως διαδεδομένο ενώ στις ΗΠΑ δεν χρησιμοποιείται καθόλου, και αυτό συμβαίνει διότι στην Αμερική, αντί αυτού, χρησιμοποιούν αποκλειστικά τον όρο της φτώχειας. Τώρα, όπως υποστηρίζουν, για τη μέτρηση του κοινωνικού αποκλεισμού στα άτομα τρίτης ηλικίας μπορεί να γίνει με τη χρήση διαφόρων δεικτών, όπως είναι το ποσό της σύνταξης που παίρνουν όπως και το αν μπορούν να καλύψουν τις ανάγκες τους χωρίς να περιορίζουν την κατανάλωση. Ακόμα ο κοινωνικός αποκλεισμός, σαν έννοια πρέπει να περιλαμβάνει αποκλεισμούς από άλλες δραστηριότητες πέρα από το τομέα το οικονομικό (διαφοροποίηση από τη φτώχεια).

Συγκεκριμένα για το Ηνωμένο Βασίλειο, θεωρούν ότι τα άτομα τρίτης ηλικίας, είναι κοινωνικά αποκλεισμένα, αφού έχουν αποκλειστεί από την αγορά εργασίας, αλλά τονίζουν ότι τα άτομα που κατοικούν σε αγροτικές περιοχές είναι πιθανότερο να υποστούν κοινωνικό αποκλεισμό από τα άτομα που κατοικούν σε μεγάλα αστικά κέντρα λόγω της εύκολης πρόσβασης που έχουν στις υπηρεσίες και στις κοινωνικές δραστηριότητες. Ακόμα στις αγροτικές περιοχές, καταγράφεται εργασία με χαμηλή ένταση, έλλειψη εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και υψηλή ανεργία, όποτε η αλλαγή τους στο ρόλο της αγοράς εργασίας, δηλαδή η αλλαγή από εργαζόμενος σε συνταξιούχο έχει ν κάνει και με τις συνθήκες που βίωναν πριν μεταβούν στην τρίτη ηλικία, που τα εισοδήματα είναι σχετικά μικρά, συνεπώς υπάρχει ο κίνδυνος να μη μπορούν να καλύψουν τις ανάγκες τους και να υποστούν κοινωνικό αποκλεισμό.

Ακόμα, οι Scharf et all. (2005), εξέτασαν τον κοινωνικό αποκλεισμό της τρίτης ηλικίας στις υποβαθμισμένες αστικές κοινότητες της Αγγλίας. Συγκεκριμένα, αφού εξέτασαν της μορφές του κοινωνικού αποκλεισμού στους ηλικιωμένους, πραγματοποίησαν έρευνα με τη χρήση ερωτηματολογίου, σε 581 άτομα ηλικίας άνω των 60 ετών. Οι μορφές του κοινωνικού αποκλεισμού που εξετάστηκαν, διαχωρίστηκαν σε πέντε κατηγορίες. Η πρώτη κατηγορία ήταν ο αποκλεισμός από τα υλικά αγαθά και η ανέχεια, καθώς ο μοναδικός δείκτης που εξετάστηκε σε αυτή τη κατηγορία ήταν οι απολαβές των ατόμων. Η δεύτερη κατηγορία περιλάμβανε τον αποκλεισμό από τις σχέσεις στον κοινωνικό περίγυρο, και εδώ εξετάστηκαν οι δείκτες που αφορούν την κοινωνική απομόνωση (συχνότητα επαφών με οικογένεια, φίλους και γείτονες,

υπάρξει παιδιών), το αίσθημα της μοναξιάς (κλίμακα μοναξιάς) και την απουσία από κοινωνικές δραστηριότητες (ύπαρξη κοινωνικού κύκλου, συμμετοχή σε οικογενειακά γεύματα).

Η τρίτη κατηγορία περιλαμβάνει τις πολιτιστικές δραστηριότητες των ηλικιωμένων, αυτό ερευνήθηκε με βάση τη συμμετοχή των ατόμων σε πολιτιστικές – θρησκευτικές δραστηριότητες (συμμετοχή σε θρησκευτική συνάθροιση, στην εκλογική διαδικασία, άλλου είδους συναντήσεις). Η προτελευταία κατηγορία περιελάμβανε την εξαίρεση από τις κύριες ανέσεις (χρήση ζεστού νερού, ηλεκτρικό ρεύμα, τηλέφωνο), καθώς επίσης περιλάμβανε ερωτήσεις σχετικά με την οριοθέτηση των διάφορων υπηρεσιών με απώτερο σκοπό να μη ξοδέψουν χρήματα. Τέλος η κατηγορία του αποκλεισμού με βάση την γειτονιά που διαμένουν, περιλάμβανε δυο συνιστώσες με κύριο κριτήριο την ασφάλεια. Ακόμα χρησιμοποίησαν μονωμένες μεταβλητές, δηλαδή τα δημογραφικά χαρακτηριστικά (ηλικία, φύλο, εθνικότητα, οικογενειακή κατάσταση, μορφωτικό επίπεδο), τη διάρκεια της παραμονής στη γειτονιά, το τύπο της οικίας, τις συνθήκες διαβίωσης και την υγεία.

Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι ο κοινωνικός αποκλεισμός των ατόμων τρίτης ηλικίας, σχετίζεται με τη ηλικία. Τα άτομα που ήταν μεγαλύτεροι από εβδομήντα πέντε ετών, ήταν πιθανό να αποκλειστούν από τις βασικές υπηρεσίες σε επίπεδο σημαντικότητας 1%, και για τη γειτονιά 10%. Ο κοινωνικός αποκλεισμός επίσης σχετίζεται και με το φύλο, συγκεκριμένα οι γυναίκες ήταν πιθανότερο να αποκλειστούν από τις πολιτιστικές δραστηριότητες από τους άνδρες σε επίπεδο σημαντικότητας 10%. Για την οικογενειακή κατάσταση, οι έγγαμοι ήταν λιγότερο πιθανό να υποστούν κοινωνικό αποκλεισμό. Ακόμα η εθνικότητα, η εσωτερική υγεία και η ποιότητα ζωής, σχετίζεται στατιστικά σημαντικά με όλες τις μορφές αποκλεισμού.

Το μορφωτικό επίπεδο βρέθηκε στατιστικά σημαντικό στην υλική στέρηση και τις πολιτιστικές δραστηριότητες (ε.σ. 1%) και τη γειτονιά (ε.σ. 10%). Τα χρόνια που διαμένουν στη γειτονιά, δεν είναι στατιστικά σημαντικό σε κανέναν από τις πέντε κατηγορίες αποκλεισμού. Η ιδιοκτησία σχετίζεται με την υλική στέρηση και την συμμετοχή τους σε πολιτιστικές δραστηριότητες ενώ η συνθήκες στέγασης και η εμπειρία του εγκλήματος δεν επηρεάζονται μόνο από τις πολιτιστικές δραστηριότητες και τέλος η κατάσταση υγείας σχετίζεται με την πρόσβαση σε υπηρεσίες και στη γειτονιά.

Επίσης, κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι και οι μορφές του κοινωνικού αποκλεισμού (πέντε κατηγορίες) αλληλοεπηρεάζονται μεταξύ τους. Πιο αναλυτικά βρέθηκε ότι, η έλλειψη υλικών πόρων, σχετίζεται με τον αποκλεισμό των κοινωνικών σχέσεων και τον αποκλεισμό από βασικές υπηρεσίες σε επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας 1%, καθώς επίσης με τον

αποκλεισμό από τις πολιτιστικές δραστηριότητες και τον αποκλεισμό της γειτονιάς σε επίπεδο σημαντικότητας 10%. Ακόμα ο αποκλεισμός από τις κοινωνικές σχέσεις σχετίζεται με το αποκλεισμό από βασικές υπηρεσίες και με τη γειτονιά σε επίπεδο σημαντικότητας 1%. Δεν βρέθηκε στατιστικά σημαντική η σύνδεση του αποκλεισμού από πολιτιστικές δραστηριότητες με τον αποκλεισμό με την γειτονιά και τις κοινωνικές σχέσεις, όπως επίσης δεν βρέθηκε στατιστικά σημαντική η σύνδεση της γειτονιάς με τον αποκλεισμό από βασικές υπηρεσίες.

Για τον συσχετισμό του κοινωνικού αποκλεισμού με την παροχή συμβουλών για την αντιμετώπιση, οι Moffatt and Scambler (2008), ήθελαν να διαπιστώσουν, αν η ορμήνι για τις παροχές που είναι διαθέσιμες για τα άτομα τρίτης ηλικίας, μπορούν να επιφέρουν μείωση του κοινωνικού αποκλεισμού. Η μελέτη πραγματοποιήθηκε κατά την είσοδο των ατόμων στο κέντρο πρωτοβάθμιας υγειονομικής περίθαλψης με συνέντευξη. Συνολικά συμμετείχαν 117 άτομα, καθώς επίσης χωρίστηκαν σε δύο ομάδες, δηλαδή την ομάδα παρέμβασης και την ομάδα ελέγχου. Έπειτα από 12 με 18, ξανά πραγματοποιήθηκαν οι συνεντεύξεις στα άτομα, για να διαπιστωθεί αν ωφέλησε η παρέμβαση της παροχής συμβουλών. Συγκεκριμένα διερευνήθηκαν οι οικονομική παράγοντες, η ψυχοσωματική κατάσταση, η υγεία, οι κοινωνικές παροχές, καθώς επίσης αν υπάρχει σύνδεση την υγείας με τα χρήματα.

38

Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι όλοι όσοι συμμετείχαν στην ομάδα παρέμβασης, είχαν επιπλέον χρήματα και συγκεκριμένα αυξήθηκε το ποσό που λάμβαναν επικουρικά με το εισόδημα τους (επίδομα ενοικίου, κοινωνικά επιδόματα), αλλά και άλλα προνόμια, που δεν ήταν είχαν να κάνουν καθαρά με χρηματικά κριτήρια (μειωμένη τιμή κατανάλωσης ηλεκτρικής ενέργειας, επιχορήγηση καυσίμων). Ακόμα, για τα άτομα που ήταν ενημερωμένα για τις παροχές που ήταν διαθέσιμες, αυξήθηκε το ποσοστό ικανοποίησης στο πλαίσιο των αγοραστικών αναγκών, καθώς επίσης, όσον αφορά τον αντίκτυπο των επιπλέον παροχών, τα άτομα βελτίωσαν την οικονομική τους κατάσταση και την αγοραστική δύναμη.

Επιπλέον, μπορούσαν να πληρώσουν χωρίς δυσκολίες τα έξοδα που προκύπτανε (έκτακτη βοήθεια, ρουχισμό, διακοπές) καθώς επίσης μπορούσαν να αντιμετωπίσουν καλύτερα τις καταστάσεις εκτός προγραμματισμού που προέκυψαν στο μέλλον. Τέλος στο ερώτημα, αν υπάρχει σύνδεση των χρημάτων με την υγεία, στη συγκεκριμένη έρευνα κατέληξαν πως δεν υπάρχει σύνδεση, ωστόσο υπάρχει πολύ μεγάλη σύνδεση στον τρόπο αντιμετώπισης (τα άτομα που είχαν υψηλά εισοδήματα, αντιμετώπιζαν πιο εύκολα ένα τυχόν πρόβλημα υγείας).

Παρόμοια και ο Ogg (2005), πραγματοποίησε έρευνα με θέμα τον κοινωνικό αποκλεισμό των ευρωπαϊών ηλικιωμένων και πως επηρεάζεται από την κοινωνική πρόνοια.

Συγκεκριμένα μελέτησε τους ηλικιωμένους σε δέκα ευρωπαϊκές χώρες, αφού πρώτα τους χώρισε τρία σύνολα με βάση τον τόπο διαμονής, δηλαδή τις σκανδιναβικές χώρες, τις μεσογειακές και τις μετασοσιαλιστικές. Συγκεκριμένα αυτός ο διαχωρισμός περιλάμβανε, πέρα από τον χωροταξικό διαχωρισμό, τον διαχωρισμό των συστημάτων κοινωνικής πρόνοιας, όπου οι σκανδιναβικές χώρες έδιναν βαρύτητα στο άτομο, το πρόγραμμα κοινωνικής πρόνοιας ήταν δημοκρατικό και οι δαπάνες κοινωνικής ασφάλειας ήταν υψηλές. Στις μεσογειακές χώρες η βαρύτητα δίνονταν στην οικογένεια, το κοινωνικό πρόγραμμα είχε ελλείψεις καθώς οι κρατικές δαπάνες δεν ήταν υψηλές, και για τις μεσοσοσιαλιστικές, έδιναν έμφαση τόσο στην οικογένεια όσο και στο άτομο, και στα δύο, η κοινωνική πρόνοια είχε μεταβατικό χαρακτήρα και οι κρατικές δαπάνες δεν ήταν υψηλές. Στην έρευνα συμμετείχαν 5.065 άτομα (ποσοστό ανταπόκρισης 27%), ηλικίας 60 ετών και άνω.

Για τη μέτρηση του κοινωνικού αποκλεισμού των ατόμων τρίτης ηλικίας και στις δέκα χώρες, χρησιμοποίησαν ένδεκα ερωτήσεις και συγκεκριμένα διερωτήθηκαν για τις απολαβές τους (αν μπορούν να ανταποκριθούν οικονομικά στις ανάγκες τους), για τις κοινωνικές επαφές τους (επαφή μια φορά το μήνα με τον κοινωνικό περίγυρο, ύπαρξη φίλων, επαφή με συνομήλικους), για την ενημέρωσή τους (παρακολούθηση επικαιρότητας), για την άσκηση εκλογικού δικαιώματος, καθώς και για την ψυχοσωματική τους κατάσταση (προβλήματα υγείας, θύμα εγκληματικής ενέργειας). Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι υπάρχει σύνδεση των δημογραφικών και κοινωνικών χαρακτηριστικών με τον κοινωνικό αποκλεισμό.

39

Συγκεκριμένα, σε όλες τις ευρωπαϊκές χώρες οι γυναίκες είχαν υψηλότερο κίνδυνο κοινωνικού αποκλεισμού. Για την ηλικία τα άτομα που κινδύνευαν στις σκανδιναβικές χώρες ήταν μεταξύ 70 και 79 ετών, ενώ στις μεσογειακές άνω των 80 ετών, στη Ελλάδα ωστόσο δεν βρέθηκε στατιστικά σημαντικό. Για το τύπο του νοικοκυριού, τα άτομα που ζούσαν μόνοι τους κινδύνευαν περισσότερο σε σχέση με αυτούς που έμεναν και με άλλα άτομα. Ακόμα για την οικογενειακή κατάσταση, τα άτομα που δήλωσαν χωρισμένα κινδύνευαν πιο πολύ σε σχέση με τις άλλες κατηγορίες, όμοια και δω, για την Ελλάδα δεν βρέθηκε στατιστικά σημαντική μεταβλητή. Όσον αφορά τη περιοχή, αν δηλαδή ζουν σε πόλη ή προάστιο, δεν βρέθηκε ότι επηρεάζει τον κοινωνικό αποκλεισμό στατιστικά σημαντικά. Όμοια και αν είχαν ή όχι παιδιά, δεν βρέθηκε στατιστικά σημαντικός παράγοντας, όμως το μορφωτικό επίπεδο βρέθηκε στατιστικά σημαντικό σε όλες τις χώρες και συγκεκριμένα βρέθηκε ότι τα άτομα που δεν είχαν ολοκληρώσει καμία εκπαιδευτική βαθμίδα, κινδύνευαν περισσότερο.

Τέλος, για την διεύρυνση της σχέσης των κοινωνικών και δημογραφικών χαρακτηριστικών με τον κοινωνικό αποκλεισμό, υπολόγισαν μια λογιστική παλινδρόμηση. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι παντρεμένοι ήταν πιθανότερο να κινδυνεύουν από το κοινωνικό αποκλεισμό σε επίπεδο σημαντικότητας 5%, όμοια οι χωρισμένοι σε επίπεδο σημαντικότητας 5%, και οι χήροι σε επίπεδο σημαντικότητας 10%. Οι άνδρες σε σχέση με τις γυναίκες κινδύνευαν λιγότερο, σε επίπεδο σημαντικότητας 1%. Ακόμα όσο αυξάνονταν η ηλικία, ήταν πιο πιθανό να κινδυνεύουν να υποστούν κοινωνικό αποκλεισμό σε επίπεδο σημαντικότητας 1%, ενώ αντίθετα όσο αυξάνονταν τα χρόνια εκπαίδευσης και τα άτομα που ζούσαν στο ίδιο νοικοκυριό, μειωνόταν η πιθανότητα να υποστούν κοινωνικό αποκλεισμό. Όσον αφορά το τόπο κατοικίας, όσοι ζούσαν στη πόλη αλλά και όσοι ζούσαν σε χωρία (για διαφορετικούς λόγους), κινδύνευαν περισσότερο από κοινωνικό αποκλεισμό σε επίπεδο σημαντικότητας 1%.

Για την σύνδεση του κοινωνικού αποκλεισμού με την υγεία, οι Sacker et all. (2017) πραγματοποίησαν έρευνα με σκοπό να εξετάσουν αν συνδέεται η υγεία και ο κοινωνικός αποκλεισμός στην τρίτη ηλικία. Στην έρευνα συμμετείχαν και οι τέσσερις ηλικιακές ομάδες, ώστε να υπάρξει σύγκριση αποτελεσμάτων. Όμοια με τις προηγούμενες έρευνες, έγινε και εδώ αναφορά στο πολύ μικρό ποσοστό ανταπόκρισης των ερωτώμενων. Για να εντοπίσουν αν τα άτομα βρίσκονται σε συνθήκες κοινωνικού αποκλεισμού, εξέτασαν τρεις δείκτες. Ο πρώτος δείκτης ήταν αν τα άτομα έχουν πρόσβαση σε όλες τις υπηρεσίες και τα καταστήματα, δηλαδή αν έχουν πρόσβαση σε υγειονομική περίθαλψη, σε καταστήματα τροφίμων και άλλες υπηρεσίες ακόμα και σε υπηρεσίες εκπαίδευσης.

40

Ο δεύτερος δείκτης ήταν η πολιτιστική τους δραστηριότητα, δηλαδή εξέτασαν αν τα άτομα το τελευταίο διάστημα συμμετείχαν σε δραστηριότητες με σκοπό την ψυχαγωγία ή παρόμοιες δραστηριότητες. Ο τρίτος δείκτης ήταν οι κοινωνικές σχέσεις, ουσιαστικά ερωτήθηκαν αν ζουν απομονωμένοι, ή είχαν επαφές με τα παιδιά τους ή με φίλους. Για να χαρακτηρίσουν ένα άτομο αν βρίσκεται σε συνθήκες αποκλεισμού, από τις παραπάνω ερωτήσεις, κατέληγαν σε μια συνολική βαθμολογία με κλίμακα 0-15 με υψηλότερες βαθμολογίες που δείχνουν μεγαλύτερο κοινωνικό αποκλεισμό. Για την μέτρηση της υγείας, όποια τα άτομα απαντούσαν για την κατάσταση υγείας τους.

Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν πως υπάρχει σύνδεση μεταξύ της υγείας και του κοινωνικού αποκλεισμού και συγκεκριμένα όσοι είχαν προβλήματα υγείας κινδύνευαν περισσότερο να ζουν σε συνθήκες κοινωνικού αποκλεισμού. Ακόμα κατέληξαν στο

συμπέρασμα ότι, η χρήση οχήματος, κινητού τηλεφώνου και διαδικτύου μειώνει τη σχέση μεταξύ κακής υγείας και κοινωνικού αποκλεισμού.

Β' Μέρος: Εμπειρικό Μέρος

Κεφάλαιο 5: Μεθοδολογία Έρευνας

Αρχικά πραγματοποιήθηκε μια δομημένη συνέντευξη από το γραφείο δημάρχου, με σκοπό να προσδιοριστούν οι δράσεις του δήμου που αφορούν τη βιώσιμη ανάπτυξη, και συγκεκριμένα δόθηκε έμφαση στις δράσεις που αφορούν στα άτομα τρίτης ηλικίας. Στη συνέχεια με γνώμονα τις προηγούμενες μελέτες και την ιδιαιτερότητα του δείγματος, συντάχθηκε ερωτηματολόγιο, με σκοπό την μέτρηση του κοινωνικού αποκλεισμού καθώς και αν οι δράσεις που πραγματοποιεί ο δήμος συμβάλλουν στο να μειωθεί ο κοινωνικός αποκλεισμός μέσα από την βιώσιμη ανάπτυξη.

Στη παρούσα εργασία λοιπόν, σαν ομάδα μελέτης – δείγμα, επιλέχθηκαν τα άτομα τρίτης ηλικίας και συγκεκριμένα συμμετείχαν ηλικιωμένοι (65 και άνω ετών) αποκλειστικά δημότες του δήμου Αμυνταίου. Το συγκεκριμένο δείγμα επιλέχθηκε διότι τα άτομα αυτά έχουν μεγαλύτερο κίνδυνο στο να υποστούν κοινωνικό αποκλεισμό. Η συγκεκριμένη ομάδα ανθρώπων είναι δύσκολο να εργαστούν, δηλαδή αποκλείονται από την αγορά εργασίας καθώς το εισόδημά τους παρέρχεται κυρίως από την σύνταξη γήρατος. Ακόμα είναι πιο ευάλωτη σε προβλήματα υγείας, καθώς επίσης είναι πιθανότερο να ζουν σε συνθήκες κοινωνικής απομόνωσης αφού δυσκολεύονται στο να μετακινηθούν λόγω ηλικίας και αυτό συνεπάγει πολλαπλές στερήσεις.

Ακόμα αξίζει να σημειωθεί ότι ο δήμος Αμυνταίου είναι μια ακριτική, γεωργική περιοχή στο νομό Φλώρινας της περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας, και ο πληθυσμός του είναι 17.368 κάτοικοι (απογραφή 2011). Ο δήμος αποτελείται από το Αμύνταιο και 26 οικισμούς (με πληθυσμό μικρότερο των 1.000κατοίκων).

Έτσι λοιπόν στο πρώτο μέρος θα παρουσιαστεί η συνέντευξη που πραγματοποιήθηκε από τον δήμο Αμυνταίου με τον σχολιασμό να ακολουθεί. Στη συνέχεια θα παρουσιαστούν τα αποτελέσματα που προέκυψαν από το ερωτηματολόγιο, πραγματοποιώντας αρχικά μια στατιστική ανάλυση και στη συνέχεια η εκτίμηση οικονομετρικών υποδειγμάτων.

5.1 Μεθοδολογία Έρευνας Δομημένες Συνέντευξης

Σκοπός της παρούσας συνέντευξης ήταν να προσδιοριστούν οι δράσεις του δήμου Αμυνταίου που αφορούν την βιώσιμη ανάπτυξη του, καθώς επίσης και τις δράσεις που πραγματοποιεί με σκοπό να μειωθεί ο κοινωνικός αποκλεισμός των ατόμων τρίτης ηλικίας. Η συνέντευξη πραγματοποιήθηκε από το γραφείο Δημάρχου από την Πρόεδρο Νομικού Προσώπου, τον Ιούνιο του 2018, και αποτελούνταν από δυο τμήματα. Στο πρώτο μέρος αφορούσαν γενικά ερωτήσεις για την βιώσιμη ανάπτυξη του δήμου στους τέσσερις πυλώνες και το δεύτερο μέρος αφορούσε τις δράσεις του δήμου Αμυνταίου με σκοπό την εξάλειψη του κοινωνικού αποκλεισμού στα άτομα τρίτης ηλικίας. Η συνέντευξη είχε συνολικά 19 ερωτήσεις που βασίζονταν στην βιβλιογραφία. Παρακάτω παρατίθεται αναλυτικά η συνέντευξη που πραγματοποιήθηκε.

5.1.1 Δομημένη Συνέντευξη

Θέμα συνέντευξης: «Δράσεις του δήμου Αμυνταίου που αφορούν την βιώσιμη ανάπτυξη και δράσεις που αφορούν τον κοινωνικό αποκλεισμό σε άτομα τρίτης ηλικίας»

43

Α' Μέρος: Δράσεις του δήμου Αμυνταίου με σκοπό την βιώσιμη ανάπτυξη

Ερώτηση1: Ποιες δράσεις πραγματοποιεί ο δήμος για τη βιώσιμη ανάπτυξη του, στο τομέα της οικονομίας; Πραγματοποιεί δράσεις με σκοπό να στηριχθεί η τοπική οικονομία, και στους τρεις τομείς παραγωγής;

Απάντηση: «Ο δήμος Αμυνταίου προσπαθεί να στήριξη τη τοπική οικονομία πραγματοποιώντας δράσεις που αφορούν και τους τρεις τομείς. Αρχικά για το πρωτογενή τομέα, πραγματοποιούνται σε τακτά χρονικά διαστήματα ημερίδες και ενημερώσεις που αφορούν τους γεωργούς και τους κτηνοτρόφους της περιοχής. Ακόμα για την ενίσχυση του πρωτογενή τομέα, ο δήμος μας συνεργάζεται με την Αμερικανική Γεωργική Σχολή και συμμετέχει στο Πρόγραμμα «ΕΥΔΟΚΙΜΗ ΓΗ», όπου το συγκεκριμένο πρόγραμμα απευθύνεται σε παραγωγούς με σκοπό την εκπαίδευση και τη συμβουλευτική, ώστε να αναδείξουν τα προϊόντα τους με έμφαση στα αιγοπρόβατα και στη μελισσοκομία. Ακόμα προωθεί τα τοπικά γεωργικά προϊόντα της περιοχής συμμετέχοντας σε διάφορες εκθέσεις, όπως για παράδειγμα το «Ελλάδος Γεύση». Στο δευτερογενή τομέα ο ίδιος ο δήμος δραστηριοποιείται, αφού έχει το εργοστάσιο παραγωγής αναψυκτικών, αξιοποιώντας την ιδιαιτερότητα του νερού. Τέλος στο τριτογενή τομέα, για την στήριξη των τοπικών επιχειρήσεων υπάρχει στενή συνεργασία με το εμπορικό επιμελητήριο Φλώρινας, ώστε να λύνονται τα προβλήματα που προκύπτουν. Ακόμα προσπαθεί να δώσει έμφαση και να στηρίζει τις δράσεις που αφορούν τον εναλλακτικό τουρισμό, προβάλλοντας το δήμο με σκοπό να υπάρξει οικονομική ανάπτυξη. Αξίζει να αναφερθεί η δράση που πραγματοποιήθηκε την προηγούμενη χρονιά, όπου ο δήμος έκδωσε ένα νέο τουριστικό οδηγό με το σύνθημα «Δήμος Αμυνταίου – Φυσικός

προορισμός», που παρουσίαζε τις παραγωγικές δραστηριότητες της περιοχής, τον πολιτισμό και τον εναλλακτικό τουρισμό, όπου μέσα σε αυτά διαφημίστηκαν δωρεάν οι τοπικές επιχειρήσεις.»

Ερώτηση2:Υπάρχει ο θεσμός του δημοτικού λαχανόκηπου; Υπάρχει κάποια δημοτική επιχείρηση που να απασχολεί δημότες με σκοπό την μείωση της τοπικής ανεργίας;

Απάντηση: «Στο δήμο Αμυνταίου, δεν λειτουργεί ο θεσμός του δημοτικού λαχανόκηπου. Όπως προ είπαμε, υπάρχει η δημοτική επιχείρηση, το εργοστάσιο παραγωγής αναψυκτικών, όπου το 2017 εργάστηκαν 67 άτομα, το μόνιμο προσωπικό είναι 13 άτομα και τα υπόλοιπα, προσλαμβάνονται με δίμηνες συμβάσεις με σκοπό να μειωθεί η τοπική ανεργία. Ακόμα ο δήμος για να συμβάλει στην μείωση της τοπικής ανεργίας, πραγματοποιεί προσλήψεις μέσου του προγράμματος της κοινωφελούς εργασίας των προγραμμάτων ΟΑΕΔ, με οκτάμηνες συμβάσεις.»

Ερώτηση3:Ποιες δράσεις πραγματοποιεί ο δήμος για τη βιώσιμη ανάπτυξη του, στο τομέα της κοινωνίας;

Απάντηση: «Ο δήμος Αμυνταίου ευαισθητοποιείται στο κοινωνικό κομμάτι και πραγματοποιεί πολλές δράσεις και προγράμματα με σκοπό να υπάρξει κοινωνική ισότητα, καθώς επίσης δίνει μεγάλη βαρύτητα στην συνεργασία με άλλος φορείς και συλλόγους για την κοινωνική συνοχή. Συγκεκριμένα, λοιπόν έχει δημιουργήσει την Δημοτική Κοινωφελή Επιχείρηση Δήμου Αμυνταίου (ΔΗ.Κ.Ε.Α.), όπου ασχολείται με την κοινωνική πρόνοια, την επαγγελματική κατάρτιση και τον πολιτισμό. Μέσα από τη ΔΗ.Κ.Ε.Α., πραγματοποιείται το πρόγραμμα «βοήθεια στο σπίτι» και το κοινωνικό παντοπωλείο. Στο πλαίσιο της εκπαίδευσης ο δήμος έχει δεκαπέντε παιδικούς σταθμούς. Με σκοπό την δια βίου εκπαίδευση των πολιτών, φιλοξενεί το Σχολείο Δεύτερης Ευκαιρίας και τα δημόσια ΙΕΚ, καθώς είναι στα σκαριά η δημιουργία δημοτικού ΙΕΚ με σκοπό την ανάπτυξη ανθρώπινου δυναμικού και την δια βίου μάθηση. Ακόμα λειτουργεί κοινωνικό φροντιστήριο. Για τα άτομα με ειδικές ικανότητες, ο δήμος πραγματοποιεί συχνά ημερίδες και ενημερώσεις με σκοπό την ευαισθητοποίηση των πολιτών, όπως επίσης έχει στενή συνεργασία με συλλόγους, όπως το σύλλογο κωφών, το σύλλογο ατόμων με αναπηρία. Στο πλαίσιο αυτό λειτουργεί το Ειδικό Σχολείο, όπου ο δήμος εξασφαλίζει την παροχή του εξοπλισμού που είναι αναγκαίοι για την υλοποίηση του εκπαιδευτικού προγράμματος με σκοπό την ένταξη και την αυτοεξυπηρέτηση των ατόμων αυτών. Στο κοινωνικό πλαίσιο, εντάσσεται κι οι δράσεις που αφορούν την ευαισθητοποίηση των γυναικών για τον καρκίνο του μαστού, όπου σε συνεργασία με το σύλλογο καρκινοπαθών και τη Σχολή Καλών Τεχνών Φλώρινας, όλο το μήνα Οκτώβριο πραγματοποιείτε ενημέρωση. Στο τομέα της τρίτης ηλικίας λειτουργούν τα ΚΑΠΗ του δήμου. Τέλος πρέπει να γίνει αναφορά και στο Κέντρο Κοινότητας δήμου Αμυνταίου, που λειτουργεί από το 2017, όπου υποδέχεται, ενημερώνει και υποστηρίζει τους δημότες σχετικά με τα κοινωνικά προγράμματα και υπηρεσίες, όπως για παράδειγμα εύρεση εργασίας, συμπλήρωση αιτήσεων για κοινωνικά επιδόματα, για συνταξιοδότηση, για το κοινωνικό τιμολόγιο της ΔΕΗ, το επίδομα κοινωνικής αλληλεγγύης, αλλά και συμβουλευτική και ψυχολογική υποστήριξη. Ουσιαστικά κύριος σκοπός του θεσμού αυτού είναι η βελτίωση του βιοτικού επιπέδου και η κοινωνική ένταξη – συνοχή. Πρέπει να τονιστεί ότι σαφώς υπάρχουν και άλλες κοινωνικές δράσεις του δήμου που είναι εξίσου σημαντικές, αλλά λόγω περιορισμού χρόνου αναφέρθηκαν οι πιο σημαντικές.»

44

Ερώτηση4: Ποιες υπηρεσίες περιλαμβάνει το πρόγραμμα «Βοήθεια στο Σπίτι»; Ποιοι μπορούν συμμετέχουν;

Απάντηση: «Το πρόγραμμα «Βοήθεια στο Σπίτι», εντάσσεται στην κοινωνική πρόνοια του δήμου και αφορά άτομα τρίτης ηλικίας. Συγκεκριμένα παρέχει σημαντικές υπηρεσίες όπως νοσηλευτή φροντίδα δηλαδή πρωτοβάθμιες νοσηλευτικές υπηρεσίες, παρακολούθηση τήρησης φαρμακευτικής αγωγής, διασφάλιση ατομικής υγιεινής, διατήρηση καθαριότητας της οικίας, και υποστηρικτική εργασία. Ακόμα για την εξυπηρέτηση των ατόμων αυτών, οι υπάλληλοι προβαίνουν σε διεκπεραίωση υποθέσεων προς ΔΕΚΟ και τράπεζες, σε στιγμιογράφηση καθώς επίσης και στην αγορά προϊόντων (ψώνια από σούπερ μάρκετ, φάρμακα). Οι παραπάνω παροχές είναι δωρεάν και συμμετάσχουν ηλικιωμένοι με ηλικιακά, οικονομικά και κοινωνικά κριτήρια»

Ερώτηση5: Σε ποιους απευθύνεται το κοινωνικό παντοπωλείο του δήμου και τι προσφέρει στους ωφελούμενους;

Απάντηση: «Το κοινωνικό παντοπωλείο του δήμου, απευθύνεται σε όλους τους δημότες που πληρούν τα οικονομικά και κοινωνικά κριτήρια, λαμβάνοντας υπόψη την ανεργία, την οικογενειακή κατάσταση, τα κοινωνικά προβλήματα, τις συνθήκες στέγασης και διαβίωσης όπως και τα προβλήματα υγείας και αναπηρίας. Συγκεκριμένα προσφέρονται τρόφιμα δύο φορές το χρόνο (κρέας, λάδι κλπ), καθώς επίσης προσφέρονται και έτοιμα γεύματα, «Γεύματα Αγάπης» δυο φορές το χρόνο, Χριστούγεννα και Πάσχα. Το 2017, πήραν συνολικά 300 άτομα τα προϊόντα και τα γεύματα.»

Ερώτηση6: Σε ποιους απευθύνεται το κοινωνικό φροντιστήριο που λειτουργεί στο δήμο;

Απάντηση: «Το κοινωνικό φροντιστήριο απευθύνεται σε μαθητές πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης χωρίς κάποια κριτήρια για την συμμετοχή τους. Συμμετέχουν μαθητές όπου θέλουν να κάνουν φροντιστήριο για τα μαθήματα του σχολείου τους δωρεάν. Τη σχολική χρονιά 2017-2018 συμμετείχαν 45 μαθητές και 15 εθελοντές καθηγητές.»

45

Ερώτηση7: Ποιες δραστηριότητες και υπηρεσίες πραγματοποιούνται στο ΚΑΠΗ;

Απάντηση: «Ο δήμος Αμυνταίου λειτουργεί συνολικά 4 ΚΑΠΗ, όπου για την επαφή των ηλικιωμένων προσφέρονται δωρεάν δημοτικά κτίρια, με θέρμανση και κλιματισμό και άλλες ανέσεις, με σκοπό την δημιουργική απασχόληση, όπως επίσης λειτουργούν κυλικεία με ειδικό χαμηλό τιμολόγιο. Υπάρχουν 1538 εγγεγραμμένα μέλη δεν αποτελούν ενεργά μέλη όλα αυτά. Ακόμα στο ΚΑΠΗ πραγματοποιούνται πολλές δραστηριότητες τόσο κοινωνικές όσο και πολιτιστικές. Η πιο σημαντική κοινωνική εκδήλωση με σκοπό την διασκέδαση και την επαφή των ηλικιωμένων είναι η ετήσια κοπή της βασιλόπιτας. Πραγματοποιούνται επίσης δωρεάν μονοήμερες εκδρομές καθώς και εκδρομές για θεραπευτικούς λόγους και αναψυχή σε λουτρά. Το 2017 πραγματοποιήθηκαν επισκέψεις από το δήμο ενόψει εορτών (Χριστούγεννα – Πάσχα) και της ημέρας ηλικιωμένων, καθώς επίσης πραγματοποιήθηκαν εκδηλώσεις και ημερίδες για την ενημέρωση των ηλικιωμένων σε στο τομέα της υγείας. Πραγματοποιήθηκαν κι άλλες δραστηριότητες όπως επίσης περιποίηση μαλλιών από τα ΙΕΚ κομμωτικής. Στο ΚΑΠΗ μπορούν να συμμετέχουν μόνιμοι κάτοικοι του δήμου ηλικίας άνω των 60 ετών, με μία συμβολική ετήσια συνδρομή των 5 ευρώ.»

Ερώτηση8: Ποιες δράσεις πραγματοποιεί ο δήμος για τη βιώσιμη ανάπτυξη του, στο τομέα του πολιτισμού;

Απάντηση: «Ο δήμος δίνει μεγάλη έμφαση στο κομμάτι του πολιτισμού, διότι μέσα από αυτό διαφυλάσσεται η τοπική παράδοση καθώς επίσης διασφαλίζεται η ψυχαγωγία των δημοτών. Συγκεκριμένα ο δήμος λειτουργεί το Λαογραφικό Μουσείο Αμύνταιου, και άλλα επτά μουσεία στα γύρω χωριά, που ωστόσο λόγω έλλειψης προσωπικού δεν είναι ανοιχτά καθημερινά. Ακόμα για την ενίσχυση της παράδοσης, κάθε χρόνο αναβιώνουν διάφορα έθιμα όπως τα «Τσιρι Βάρβαρα», αποκριάτικες αναβιώσεις, «ρακοκάζανα», «εμποροπανηγυρίς», καθώς για την προβολή και την ενίσχυση των παραδοσιακών προϊόντων, πραγματοποιεί διάφορες γιορτές όπως η γιορτή της πιπεριάς, η γιορτή της πατάτας και άλλων τοπικών γεωργικών προϊόντων. Ακόμα για την ενίσχυση του πολιτισμού και της ψυχαγωγίας, ο δήμος πραγματοποιεί πολιτιστικές εκδηλώσεις για το σκοπό αυτό, με πιο σημαντική εκδήλωση τα «Αμύνταια», και άλλες δραστηριότητες που συμμετέχουν όλες οι ηλικίες. Ακόμα ενισχύει την λειτουργία των πολιτιστικών και αθλητικών συλλόγων είτε οικονομικά είτε υλικοτεχνικά. Ένας πολύ σημαντικός παράγοντας πολιτισμού είναι και η δημοτική βιβλιοθήκη όπου αποτελεί έναν πολυχώρο. Στο συγκεκριμένο μέρος πέρα από την ενίσχυση της φιλαναγνωσίας, πραγματοποιούνται συχνά πολιτιστικές εκδηλώσεις τόσο για μικρές ηλικίες όσο και για ηλικιωμένους, όπως επίσης φιλοξενούνται και διάφορες εκθέσεις και εκθέματα με σκοπό την επαφή των πολιτών με την ζωγραφική και την γλυπτική, αλλά και μουσειακά εκθέματα, για την επαφή με την ιστορία και τον πολιτισμό. Τέλος ο υπάρχουν δύο δημοτικά αθλητικά κέντρα, όπου έχουν πρόσβαση όλοι οι δημότες, όπως επίσης και για την ενίσχυση του αθλητισμού ο δήμος τρέχει δύο αθλητικά προγράμματα, το «Γυναίκα και Αθλητισμός», όπου συμμετείχαν 242 γυναίκες, όπως και το πρόγραμμα «Έφηβοι και Αθλητισμός» όπου συμμετείχαν 52 έφηβοι, για το έτος 2017. Όμοια και με το κοινωνικό τομέα, το κομμάτι του πολιτισμού είναι μια μεγάλη ομπρέλα που εντάσσονται μέσα πολλές δραστηριότητες, και αναφέρθηκαν μονό οι πιο σημαντικές.»

46

Ερώτηση9: Ποιες δράσεις πραγματοποιεί ο δήμος για τη βιώσιμη ανάπτυξη του, στο τομέα του περιβάλλοντος;

Απάντηση: «Ο δήμος θεωρεί μείζονος σημασία την προστασία του περιβάλλοντος και γι' αυτό το λόγω πραγματοποιεί δράσεις τόσο για την προστασία όσο και για την ευαισθητοποίηση των πολιτών στη προστασία. Ένα μεγάλο μέρος για τη προστασία είναι η διαχείριση των στερεών αποβλήτων, όπου ο δήμος είναι υπεύθυνος για την συλλογή, την προσωρινή αποθήκευση, και την μεταφόρτωση στο φορέας Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων της Δυτικής Μακεδονίας. Ακόμα στο δήμο λειτουργεί το γραφείο Καθαριότητας, ανακύκλωσης και Πρασίνου όπου εκτελεί εργασίες σχετικά με την καθαριότητα κοινόχρηστων χώρων, την παρακολούθηση προγραμμάτων ανακύκλωσης απορριμμάτων, τα προγράμματα φυτεύσεων, συντήρησης, ποτίσματος, φυτοπροστασίας και άλλα. Για την ανακύκλωση υπάρχουν ξεχωριστοί κάδοι όπου οι δημότες μπορούν να κάνουν ανακύκλωση, όπως επίσης πραγματοποιούνται πολλά προγράμματα για την ενίσχυση της ανακύκλωσης όπως το πρόγραμμα «Διόφαντος» που αφορά την ανακύκλωση στα σχολεία. Για τη διατήρηση της βιοποικιλότητας ο δήμος έχει στη κατοχή του τις τέσσερις λίμνες που είναι χαρακτηρισμένες ως περιοχές Natura 2000. Επίσης παρέχει δωρεάν τις εκτάσεις στον «Αρκτούρο» με σκοπό να συμβάλει στην λειτουργία για την προστασία των ειδών που φιλοξενούνται. Στο πλαίσιο της ευαισθητοποίησης των πολιτών για το περιβάλλον ο δήμος φέτος συμμετείχε στο πρόγραμμα «Let's do it Greece 2018», όπου συμμετείχαν πολύ δημότες στο καθαρισμό του άλσους Πευκάκια. Επίσης πραγματοποιήθηκαν και άλλες ενημερωτικές

εκδηλώσεις τόσο στο πλαίσιο της ημέρας του περιβάλλοντος, όσο και σε ενημερώσεις σε σχολεία. Ακόμα λειτουργούν και κέντρα περιβαλλοντικής ενημέρωσης, όπως επίσης κάθε χρόνο γίνονται δράσεις πυροπροστασίας. Εννοείτε πως υπάρχουν πάρα πολλές ακόμα περιβαλλοντικές δράσεις για τους δημότες, αλλά αναφέρθηκαν οι πιο βασικές.»

**Β' Μέρος: Δράσεις του δήμου Αμυνταίου με σκοπό την εξάλειψη του κοινωνικού αποκλεισμού
στα άτομα τρίτης ηλικίας**

Ερώτηση10: Ποιες ενέργειες/προγράμματα, πραγματοποιεί ο δήμος με σκοπό να εξαλειφθεί ο κοινωνικός αποκλεισμός στη τρίτη ηλικία;

Απάντηση: «Η αντιμετώπιση του κοινωνικού αποκλεισμού στη τρίτη ηλικία γίνεται μέσα από τις δομές του ΚΑΠΗ, του προγράμματος «Βοήθεια στο Σπίτι», καθώς και διάφορες δράσεις και εκδηλώσεις που πραγματοποιεί ο δήμος για τη συγκεκριμένη ηλικιακή ομάδα. Πιο αναλυτικά μέσα από τις δράσεις του προγράμματος «Βοήθεια στο σπίτι», παρέχεται η βοήθεια σε άτομα που δεν μπορούν να εξυπηρετηθούν μόνα τους ώστε να μπορέσουν να ζήσουν με συνθήκες αξιοπρέπειας. Ακόμα μέσα από τις υποδομές και τις εκδηλώσεις του ΚΑΠΗ, αναγνωρίζονται οι ανάγκες αυτών των ατόμων, και με τις παροχές που προαναφέρθηκαν, τα άτομα μένουν ενεργά στη κοινωνία, διατηρούν επαφές με συνομήλικους, και ψυχαγωγούνται καθώς δεν αισθάνονται απομονωμένοι από την κοινωνία. Μέσα στις δράσεις της ψυχαγωγίας εντάσσονται και οι εκδρομές. Αξίζει να αναφερθούμε στην εκδήλωση που πραγματοποιήθηκε με αφορμή την ημέρα των ηλικιωμένων, που πραγματοποιήθηκε στο χώρο της δημοτικής βιβλιοθήκης και πέρα από την επαφή που είχαν οι ηλικιωμένοι με τη βιβλιοθήκη, πραγματοποιήθηκε δράση με σκοπό την ενεργή συμμετοχή τους, ώστε να μπορέσουν να έρθουν σε επαφή και με τα παιδιά ή εγγόνια τους και να τους διαβάσουν οι ίδιοι ένα βιβλίο/παραμύθι, να ενισχυθεί δηλαδή και οι σχέσεις τους με άλλα μέλη της οικογένειας. Επίσης όπως είπαμε γίνονται πολλές ενημερώσεις και στο τομέα της υγείας, όπως για παράδειγμα η ημερίδα «Άγχος και Κατάθλιψη» ή «Η νόσος Αλτσχάιμερ» που πραγματοποιήθηκαν το προηγούμενο έτος, καθώς και μέσα από τον σύλλογο «Πεταλούδα», έγινε ενημέρωση σχετικά με την οστεοπόρωση καθώς και μετρήθηκαν δωρεάν οι κυρίες που συμμετείχαν. Τέλος η ΔΗ.Κ.Ε.Α., πραγματοποίησε πρόγραμμα επαγγελματικής κατάρτισης με θέμα «Παροχή υπηρεσιών νοσηλευτικής φροντίδας σε ηλικιωμένους», με σκοπό να δημιουργηθεί καταρτισμένο προσωπικό για να τους παρέχονται σωστές υπηρεσίες.

47

Ερώτηση11: Πέρα από το κοινωνικό και πολιτισμικό τομέα, δίνονται κάποιες οικονομικές παροχές σε άτομα τρίτης ηλικίας; Παρέχει ο δήμος κάποια οικονομική στήριξη, τρόφιμα, συσσίτια ή έχει άλλες δράσεις που να αφορούν τα άπορα άτομα τρίτης ηλικίας (Παροχή ρούχων – στέγη – ντους);

Απάντηση: «Δεν είναι αρμοδιότητα το δήμου η οικονομική ενίσχυση ούτε παρέχει τέτοιου είδους παροχές. Υπάρχει μονό το κοινωνικό παντοπωλείο που του διανέμονται τρόφιμα και γεύματα δυο φορές το χρόνο, καθώς επίσης μέσα από το κοινωνικό παντοπωλείο, μοιράζονται ρούχα όταν υπάρχουν που τα φέρουν εθελοντές.»

Ερώτηση12: Λειτουργεί στο δήμο κάποια επιχείρηση όπου μπορούν να εργαστούν αποκλειστικά άτομα τρίτης ηλικίας;

Απάντηση: «Όχι, δεν λειτουργεί τέτοιου είδους επιχείρηση.»

Ερώτηση13: Παρέχει ο δήμος επιπλέον υγειονομική περίθαλψη, σε άπορους ηλικιωμένους;

Απάντηση: «Στο δήμο δεν παρέχονται τέτοιες υπηρεσίες, τα άτομα αυτά μπορούν να εξυπηρετηθούν από το προνομιακά τμήμα της Φλώρινας.»

Ερώτηση14: Υπάρχει κάποιο μέρος όπου οι ηλικιωμένοι να έχουν πρόσβαση σε ηλεκτρονικό υπολογιστή και στο διαδίκτυο ή κάποιο πρόγραμμα με σκοπό την εξοικείωση του με τις νέες τεχνολογίες;

Απάντηση: «Δεν υπάρχει κάποιο τόσο εξειδικευμένο πρόγραμμα για τα ηλικιωμένα άτομα, ωστόσο το χώρο του ΚΑΠΗ, υπάρχει δωρεάν Wi-Fi, όμως δεν υπάρχουν υπολογιστές.»

Ερώτηση15: Υπάρχει αστική συγκοινωνία στο δήμο όπου παρέχεται δωρεάν στα ηλικιωμένα άτομα;

Απάντηση: «Όχι, δεν υπάρχει αστική συγκοινωνία, μπορούν να εξυπηρετηθούν από τον ΟΣΕ και τα ΚΤΕΛ.»

48

Ερώτηση16: Στις περιβαλλοντικές δράσεις – ανακύκλωση, μπορούν να συμμετέχουν οι ηλικιωμένοι;

Απάντηση: «Φυσικά και μπορούν να συμμετέχουν, μάλιστα στην εκδήλωση «Let's do it Greece 2018», ο σύλλογος συνταξιούχων ΔΕΗ, είχε ενεργό ρόλο σε όλη τη διάρκεια. Για την ανακύκλωση, υπάρχουν οι κάδοι που μπορούν εύκολα να έχουν πρόσβαση ώστε να μπορέσουν να κάνουν ανακύκλωση»

Ερώτηση17: Πραγματοποιούνται άλλες δράσεις με σκοπό την ψυχαγωγία των ηλικιωμένων (προβολή ταινιών, χορωδία, χορευτικό);

Απάντηση: «Όπως προ είπαμε, όλες οι δράσεις πραγματοποιούνται μέσα από το ΚΑΠΗ, και μέσα από τους πολιτιστικούς συλλόγους που δραστηριοποιούνται στη περιοχή»

Ερώτηση18: Ποιες ενέργειες/προγράμματα, πραγματοποιεί ο δήμος με σκοπό να εξαλειφθεί ο κοινωνικός αποκλεισμός που δεν απευθύνονται στα άτομα τρίτης ηλικίας.

Απάντηση: «Δεν υπάρχουν συγκεκριμένα προγράμματα όπου δεν μπορούν να συμμετέχουν κι οι ηλικιωμένοι.»

Ερώτηση19: Υπάρχει δημοτική αστυνομία; Είναι επαρκής η αστυνόμευση και καλή η συντήρηση των δρόμων (ράμπες - φωτά);

Απάντηση: «Δεν υπάρχει δημοτική αστυνομία, υπάρχει τμήμα της Ελληνικής Αστυνομίας που εξυπηρετεί ολόκληρο το δήμο. Ο φωτισμός είναι επαρκής και φροντίζουμε να τον συντηρούμε όσο πιο άμεσα γίνεται. Επίσης υπάρχουν ράμπες καθώς και στα πεζοδρόμια υπάρχουν πλακάκια για τους τυφλούς.»

5.1.2 Σχολιασμός της συνέντευξης

Σύμφωνα με τη συνέντευξη λοιπόν, ο δήμος Αμυνταίου πραγματοποιεί αρκετές δράσεις με σκοπό την βιώσιμη ανάπτυξη, δίνοντας έμφαση και στους τέσσερις πυλώνες. Συγκεκριμένα όμως, για τα άτομα τρίτης ηλικίας οι αποκλειστικές δράσεις αυτές περιορίζονται σε δύο κύριες δραστηριότητες, στο Κέντρο Ανοιχτής Προστασίας Ηλικιωμένων (ΚΑΠΗ) και στο πρόγραμμα «Βοήθεια στο Σπίτι».

Πιο αναλυτικά στον οικονομικό πυλώνα οι δράσεις που πραγματοποιεί, δεν απευθύνεται καμία αποκλειστικά στους ηλικιωμένους, δεν λειτουργεί ο θεσμός του δημοτικού λαχανόκηπου και δεν υπάρχει κάποια οικονομική βοήθεια που να παρέχει στα άτομα τρίτης ηλικίας. Όμως υπάρχει το κοινωνικό παντοπωλείο που μοιράζει δυο φορές το χρόνο τρόφιμα, και γεύματα. Επίσης λειτουργεί ο θεσμός του Κέντρου Κοινότητας, όπου μπορούν να το επισκεφτούν τα άτομα με σκοπό να εξυπηρετηθούν με συναλλαγές του δημοσίου, όπως παράδειγμα το Κοινωνικό Επίδομα Αλληλεγγύης, το Κοινωνικό τιμολόγιο της ΔΕΗ, κάποιο επιπλέον επίδομα καθώς επίσης και συμβουλές για συνταξιοδοτικά θέματα. Πρέπει να γίνει όμως αναφορά στο ότι το συγκεκριμένο κέντρο λειτουργεί στο δήμο από τον Οκτώβριο του 2017 και έχει έδρα σε κάποιο χωριό, εκτός Αμυνταίου, δηλαδή και η πρόσβαση είναι δύσκολη και λειτουργεί σχετικά λίγο καιρό.

Στο κοινωνικό και πολιτιστικό τομέα ο δήμος πραγματοποιεί πολλές δράσεις. Αρχικά οι περισσότερες δράσεις πραγματοποιούνται μέσα από το ΚΑΠΗ. Στο χώρο του ΚΑΠΗ, τα ηλικιωμένα άτομα μπορούν να έχουν κοινωνικές επαφές, λειτουργεί καφενείο με πολύ χαμηλό τιμολόγιο, όπως επίσης πραγματοποιούνται ενημερώσεις για ιατρικά θέματα, πραγματοποιούνται ημερήσιες εκδρομές αλλά και οργανώνονται διακοπές σε ιαματικά λουτρά. Επιπλέον, πραγματοποιούνται δράσεις και στη δημοτική βιβλιοθήκη με σκοπό να έρθουν σε επαφή οι ηλικιωμένοι τόσο με τα βιβλία όσο και να ενισχύσουν την επαφή τους με τα εγγόνια τους μέσα από διαδραστικές δραστηριότητες. Ακόμα στο δήμο υπάρχουν πολλά μουσεία, αλλά το περισσότερο καιρό είναι κλειστά, λόγω έλλειψης προσωπικού. Όσον αφορά τις πολιτιστικές

εκδηλώσεις, τα άτομα τρίτης ηλικίας μπορούν να τις παρακολουθήσουν με ευκολία καθώς επίσης πραγματοποιούνται σε όλα τα χωριά του δήμου.

Επιπρόσθετα ο δήμος Αμυνταίου δεν διαθέτει αστική συγκοινωνία, πράγμα που δυσκολεύει την μετακίνηση τόσο όλων των πολιτών αλλά ιδιαίτερα των ηλικιωμένων, όπως επίσης υπάρχει μόνο ένα αστυνομικό τμήμα που εξυπηρετεί όλη τον δήμο, καθώς δεν υπάρχει δημοτική αστυνομία με αποτέλεσμα, τα άτομα τρίτης ηλικίας που είναι πιο ευάλωτα να μην νιώθουν αίσθημα ασφάλειας. Ακόμα δεν λειτουργεί κάποιο εκπαιδευτικό κέντρο με σκοπό την δια βίου μάθησης.

5.2 Μεθοδολογία Δειγματοληπτικής Έρευνας

Το εγχείρημα της παρούσας μελέτης είναι να βρεθεί αν οι δράσεις της βιώσιμης ανάπτυξης μπορούν να μειώσουν τον κίνδυνο κοινωνικού αποκλεισμού. Η εμπειρική διερεύνηση της έρευνας πραγματοποιήθηκε με τη χρήση ερωτηματολογίου, η σύνταξη του όπου βασίστηκε σε προηγούμενες μελέτες και στη συνέντευξη που πραγματοποιήθηκε προγενέστερα, με γνώμονα την ιδιαιτερότητα του δείγματος. Το ερωτηματολόγιο μοιράστηκε από τον Ιούλιο του 2018 έως και τον Αύγουστο του 2018 στο Δήμο Αμυνταίου στο νομό Φλώρινας. Μοιράστηκαν 200 ερωτηματολόγια. Συλλέχθηκαν πίσω 155 ορθώς συμπληρωμένα, δηλαδή το ποσοστό αποδοχής ήταν 77%, όπου ήταν αναμενόμενο σύμφωνα με τις προηγούμενες έρευνες, λόγω της ιδιομορφίας του δείγματος. Η μορφή του ερωτηματολογίου ήταν απλή και οι συμμετέχοντες ήταν άνδρες και γυναίκες ηλικίας 65 ετών και άνω που κατοικούσαν μόνιμα στο δήμο Αμυνταίου.

Πιο συγκεκριμένα το ερωτηματολόγιο ήταν χωρισμένο σε τέσσερα μέρη: πρώτον τα δημογραφικά χαρακτηριστικά, δεύτερον ο κοινωνικός αποκλεισμός αν βιώνουν, τρίτον οι δράσεις βιώσιμης ανάπτυξης του δήμου αν συμμετέχουν, τέταρτων οι επιπλέον δράσεις για την μείωση του κοινωνικού αποκλεισμού, αν θα συμμετείχαν. Αρχικά οι ερωτηθέντες κλήθηκαν να απαντήσουν σε προσωπικές ερωτήσεις όπως είναι η ηλικία, το φύλο, το μορφωτικό επίπεδο, την οικογενειακή κατάσταση, αλλά και το καθαρό μηνιαίο ατομικό εισόδημά σε € καθώς και του καθαρό ετήσιο οικογενειακό εισόδημα σε € όπου ήταν χωρισμένο σε κλάσεις και καλούνταν να επιλέξουν σε ποια κλάση ανήκει. Αυτές οι ερωτήσεις αποσκοπούσαν στο να σκιαγραφηθεί το προφίλ του δείγματος.

Στο δεύτερο μέρος οι ερωτώμενοι έπρεπε να απαντήσουν σε ερωτήσεις που αφορούσαν τον κοινωνικό αποκλεισμό. Οι ερωτήσεις είχαν χωριστεί σε πέντε κατηγορίες. Η πρώτη κατηγορία περιλάμβανε ερωτήσεις με σκοπό να ερευνηθεί αν ζουν σε συνθήκες οικονομικού αποκλεισμού, δηλαδή αν μπορούν να ανταποκριθούν στις οικονομικές ανάγκες ή αντιμετωπίζουν προβλήματα. Στη συνέχεια υπήρχαν ερωτήσεις με σκοπό να ερευνηθεί αν έχουν προσωπικές ανέσεις ή ζουν σε συνθήκες υλικής στέρησης. Το τρίτο σκέλος αυτής της ενότητας περιελάμβανε ερωτήσεις σχετικά με τις κοινωνικές σχέσεις των ηλικιωμένων, δηλαδή οι ερωτώμενοι κλήθηκαν να απαντήσουν για τις κοινωνικές τους σχέσεις, και τις κοινωνικές τους επαφές με σκοπό να εκτιμηθεί αν υπόκεινται σε αποκλεισμό.

Στη συνέχεια του δευτέρου μέρους, υπήρχαν ερωτήσεις με σκοπό να ερευνηθεί ο πολιτιστικός αποκλεισμός, ουσιαστικά οι ερωτώμενοι έπρεπε να απαντήσουν αν συμμετέχουν

σε πολιτιστικές εκδηλώσεις γενικότερα, ή πραγματοποιούν κάποιες ψυχαγωγικές δραστηριότητες. Στο τελευταίο μέρος υπήρχαν ερωτήσεις σχετικά με τον αποκλεισμό της γειτονιάς. Πιο αναλυτικά σε αυτή την ενότητα πραγματοποιήθηκαν ερωτήσεις σχετικά με τον αποκλεισμό τόσο τον γεωγραφικό όσο και τον αποκλεισμό από την γειτονιά. Υπήρχαν ερωτήσεις με σκοπό να εκτιμηθεί αν τα άτομα μπορούν να εξυπηρετηθούν από τα καταστήματα ή τους γιατρούς της περιοχής, αν θεωρούν ασφαλή, όπως επίσης αν είναι υποβαθμισμένη περιβαλλοντικά ή κοινωνικά.

Στο τρίτο μέρος του ερωτηματολογίου οι ερωτηθέντες κλήθηκαν να απαντήσουν για την συμμετοχή τους στις δράσεις βιώσιμης ανάπτυξης του δήμου. Πιο αναλυτικά κλήθηκαν να απαντήσουν στο εάν έχουν προμηθευτεί προϊόντα από τον κοινωνικό παντοπωλείο την προηγούμενη χρονιά, αν συμμετέχουν στις δραστηριότητες του ΚΑΠΗ ή αν είναι ωφελούμενοι του προγράμματος «Βοήθεια στο Σπίτι». Επιπρόσθετα ερωτήθηκαν αν συμμετέχουν στις πολιτιστικές δραστηριότητες τα[που πραγματοποιεί ο δήμος, όπως επίσης αν έχουν επισκεφτεί το δημοτικό γυμναστήριο ή τη δημοτική βιβλιοθήκη. Τέλος, στο τελευταίο μέρος εξετάστηκε κατά πόσο θα ενδιέφερε τους ερωτώμενους αν θα ήθελαν να συμμετέχουν σε επιπλέον δραστηριότητες με σκοπό να μειωθεί ο κοινωνικός αποκλεισμός, τις οποίες δεν τις παρείχε ο δήμος, όπως αν θα ήθελαν κάποιο εκπαιδευτικό κέντρο ή επιπλέον πολιτιστικές δραστηριότητες.

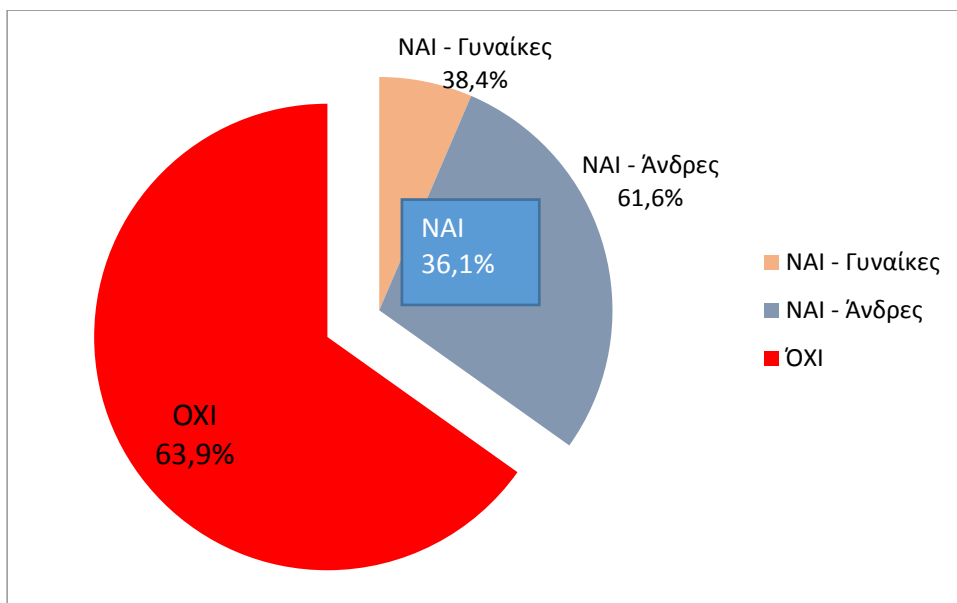
5.2.1 Το Προφίλ του Δείγματος

Στην έρευνα συμμετείχαν 80 γυναίκες (51,6%) και 75 άνδρες (48,4%). Η μέση ηλικία του δείγματος ήταν 76 ετών με μέγιστη ηλικία 94 και ελάχιστη 65 ετών. Το 27,7%, δεν είχε ολοκληρώσει το δημοτικό σχολείο, το 30,3% είχε ολοκληρώσει το δημοτικό σχολείο, ενώ το 17,4 είχε τελειώσει το πανεπιστήμιο. Όσον αφορά την οικογενειακή κατάσταση το 52,3% των συμμετεχόντων ήταν έγγαμοι, και το 91,6% είχαν παιδιά η εγγόνια και από αυτούς ζούσαν στην ίδια οικία το 38,7%. Ο αριθμός μελών οικογενείας ήταν από 1 άτομο έως και 7, με το 21,9% να ζει μόνο του. Επίσης, το 85,5% των ερωτηθέντων ήταν ιδιοκτήτης της οικίας του.

Το μέσο καθαρό μηνιαίο ατομικό εισόδημά των συμμετεχόντων ήταν 607€, με μηδενικό ελάχιστο εισόδημα και μέγιστο 1400€. Όσον αφορά το μέσο καθαρό ετήσιο οικογενειακό εισόδημα ήταν 10.345€ με μέσο ελάχιστο 3.500€ και μέσο μέγιστο οικογενειακό εισόδημα ήταν 15.000€. Ακόμα, το 6,5% των ερωτώμενων εργαζόταν σήμερα με αμοιβή, ενώ το 23,2% δεν έπαιρνε σύνταξη γήρατος. Επίσης το 51,6% αντιμετώπιζε κάποιο πρόβλημα υγείας, όπου το 36,1% ήταν χρόνιο αυτό το πρόβλημα. Τέλος για τα δημογραφικά χαρακτηριστικά το 56,8% των ερωτηθέντων κατοικούσε στη πόλη του Αμυνταίου.

Όσον αφορά τα κριτήρια του οικονομικού αποκλεισμού, το 36,1% ήταν ικανοποιημένο με το εισόδημά του από το οποίο ποσοστό το 61,6% ήταν άνδρες (σχήμα 1). Το 45,2% των ερωτώμενων δεν μπορούσε να πληρώσει με ευκολία τους καθημερινούς λογαριασμούς, ενώ το 56,8% δεν μπορούσε να πληρώσει με ευκολία τους μηνιαίους λογαριασμούς. Επιπρόσθετα, το 67,1% αντιμετωπίζει μεγαλύτερες οικονομικές δυσκολίες σε σχέση με πριν την οικονομική κρίση όπως επίσης και το 63,2% τρώει κρέας δύο φορές την εβδομάδα.

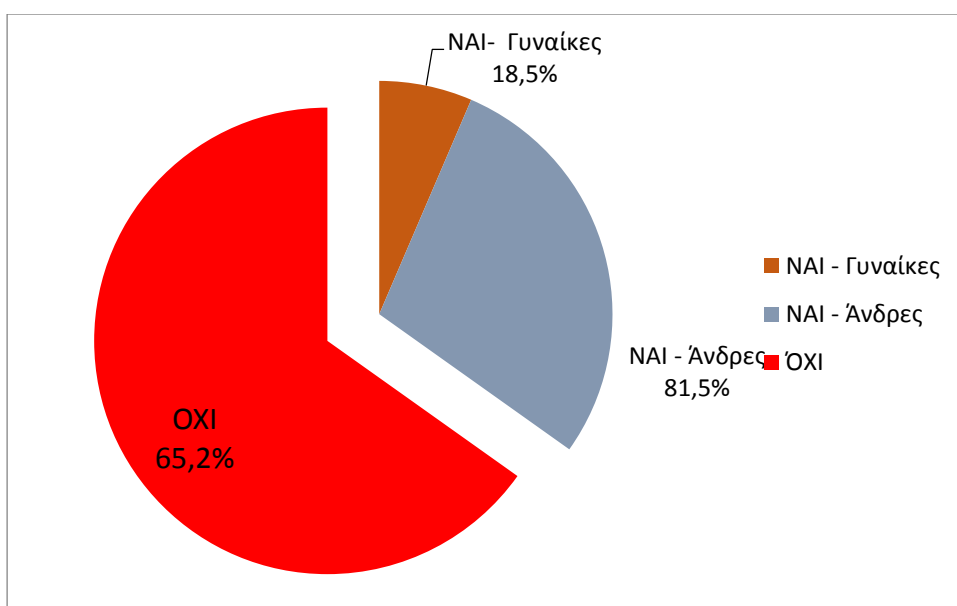
Όσον αφορά την οικία το 78,7% των ερωτηθέντων απάντησε πως το σπίτι τους έχει όλες τις ανέσεις, το 71% δεν αντιμετωπίζει πρόβλημα με την έλλειψη χώρων. Επίσης το 36,1% ζούσε σε οικίες που δεν ήταν συντηρημένες, ενώ το 62,6% δυσκολεύεται να συντηρήσει το σπίτι του λόγω οικονομικής κρίσης. Για την θέρμανση το 59,4% χρησιμοποιούσε την τηλεθέρμανση και το 25,8% χρησιμοποιούσε ξυλόσομπα, ενώ το 72,3% απάντησε πως χρησιμοποιεί μέσο θέρμανσης με σκοπό να εξοικονομήσει χρήματα.

Σχήμα 1: Ικανοποίηση εισοδήματος

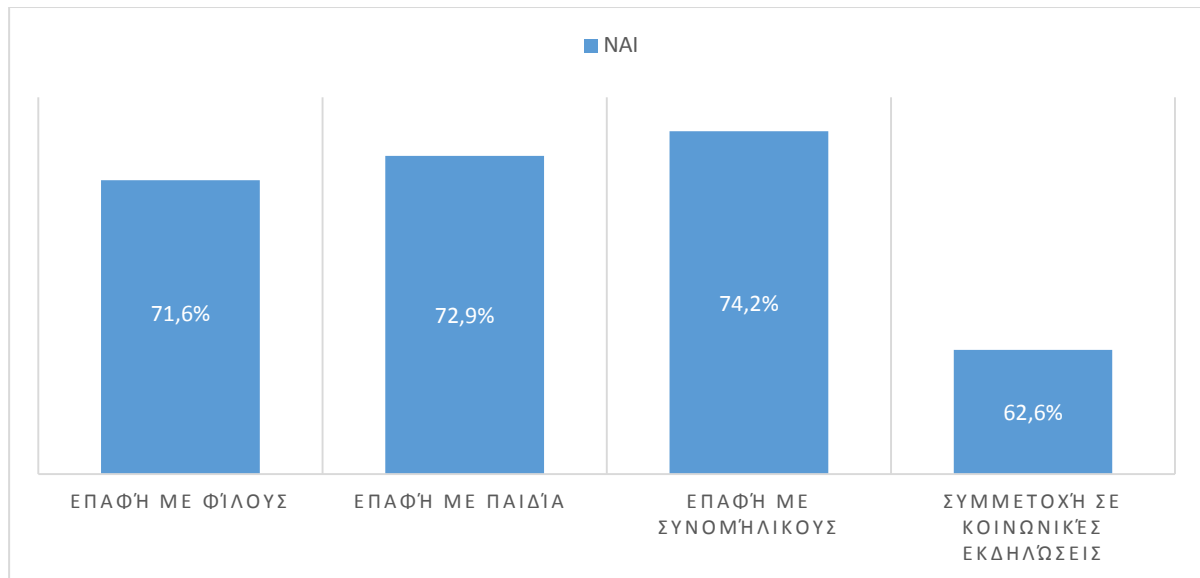
Για τις ανέσεις που έχουν τα άτομα, το 34,8% έχει και οδηγεί αυτοκίνητο και από αυτό το ποσοστό το 81,5% ήταν άνδρες (σχήμα 2). Ακόμα το 65,8% δήλωσε ότι έχει κινητό τηλέφωνο, ενώ το 71,6%, δεν έχει ηλεκτρονικό υπολογιστή, όπως επίσης το 63,2% δεν έχει πρόσβαση στο ίντερνετ. Επιπρόσθετα το 26,5% του δείγματος πηγαίνει διακοπές πάνω από μια βδομάδα το χρόνο, καθώς και το 31% αγόρασε το τελευταίο εξάμηνο κάποιο καινούργιο ρούχο για τον εαυτό τους. Τέλος για τις ανέσεις το 68,4% των ερωτώμενων έχει μειώσει τις δαπάνες για τον εαυτό τους εξαιτίας της οικονομικής κρίσης.

54

Σχήμα 2: Οδήγηση αυτοκινήτου

Η επόμενη ενότητα περιλάμβανε ερωτήσεις σχετικά με τις κοινωνικές σχέσεις των ερωτώμενων. Το 78,1% δήλωσε ότι έχει φίλους, το 31% είναι μέλος σε κάποιο σύλλογο ή σωματείο. Ακόμα το 62,6% συμμετέχει σε κοινωνικές εκδηλώσεις φίλων, όπως επίσης το 71,6% έρχεται σε επαφή με τους φίλους τους μία φορά την εβδομάδα, το 72,9% με τα παιδιά ή τα εγγόνια τους και το 74,2% με συνομήλικους. Το 76,8% ψήφισε στις τελευταίες εκλογές. Τέλος το 13,5% πληρώνει κάποιο άτομο να τους φροντίζει, ενώ το 61,3% έχει περιορίσει τις κοινωνικές επαφές λόγω οικονομικής κρίσης (σχήμα 3).

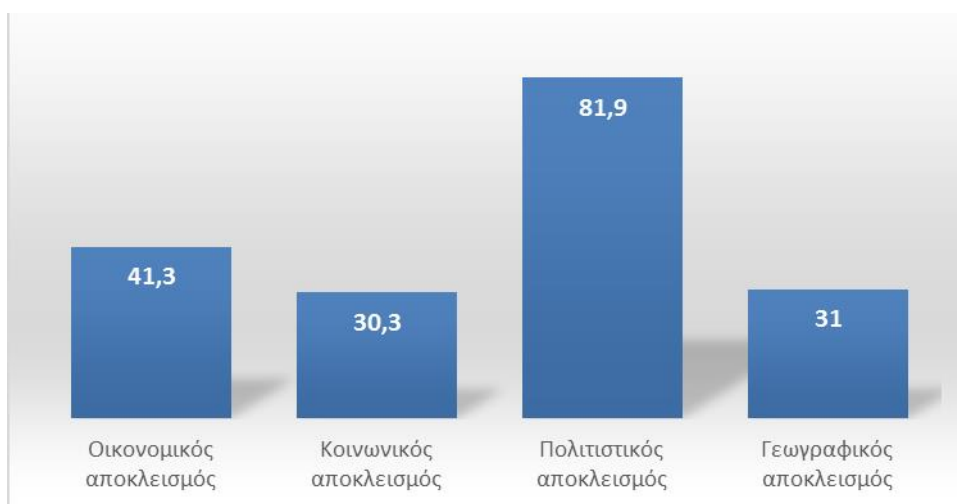
Σχήμα 3: Κοινωνικές επαφές

Ακολουθεί η ενότητα για τη διερεύνηση του πολιτιστικού αποκλεισμού. Το 65,8% των ερωτώμενων συμμετέχει σε πολιτιστικές ή θρησκευτικές εκδηλώσεις, ενώ το 22,6% συμμετέχει σε κάποιο πολιτιστικό σύλλογο. Μόλις το 9,7% των ερωτηθέντων πηγαίνει σινεμά ή θέατρο, ενώ το 10,3% έχει πάει σε κάποιο μουσείο το τελευταίο διάστημα και το 32,9% έχει βγει έξω για φαγητό το τελευταίο μήνα.

Τελευταία ενότητα που αφορά τον αποκλεισμό είναι η ενότητα για την μέτρηση του αποκλεισμού είναι ο γεωγραφικός μέσα από τη γειτονιά. Το 71% των ερωτώμενων απάντησε ότι έχει στενή επαφή με κάποιο γείτονα, το 76,1% θεωρεί ότι η γειτονιά του είναι ασφαλή, το 82,6% δεν έχει πέσει θύμα εγκληματικής ενέργειας, ενώ το 89% δεν θεωρεί ότι η ζει σε περιοχή υποβαθμισμένη κοινωνικά. Σχετικά με τα καταστήματα, το 59,4%, απάντησε πως τα καταστήματα της περιοχής τους τους εξυπηρετούν όλες τις ανάγκες τους, όπως και το 69% μπορεί να εξυπηρετηθεί στα καταστήματα αγοράς χωρίς προβλήματα, όπως επίσης το 48,4%

είναι ικανοποιημένο με την ύπαρξη γιατρών της περιοχής. Επιπλέον το 67,7% θεωρεί ότι η πρόσβαση σε υπηρεσίες δημοσίου ή τράπεζες είναι εύκολη, ενώ το 57,4 μπορεί να χρησιμοποιεί με ευκολία τα μέσα μαζικής μεταφοράς. Τέλος σχετικά με το περιβάλλον, το 36,8% δήλωσε πως κάνει ανακύκλωση, ενώ μόλις το 34,2% θεωρεί ότι ζει σε υποβαθμισμένη περιβαλλοντικά περιοχή. Τελευταία ενότητα είναι η ενημέρωση, το 72,3% των ερωτηθέντων δήλωσε ότι ενημερώνετε για την επικαιρότητα, ενώ μόλις το 27,7% ενημερώνεται από το διαδίκτυο και το 25,8% ενημερώνεται από τις εφημερίδες.

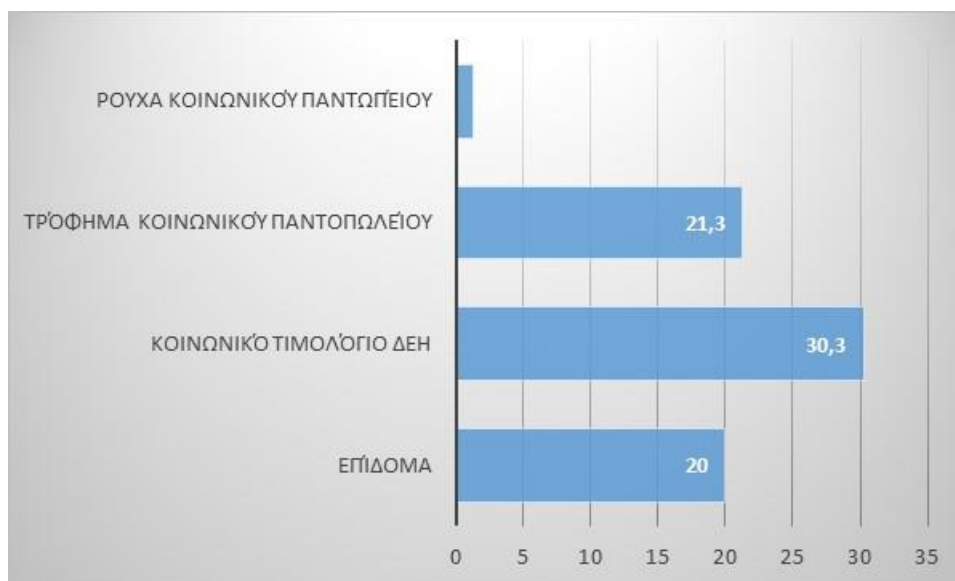
Υπολογίζοντας όλες τις δράσεις προέκυψε και το ποσοστό των ατόμων που ζει σε συνθήκες κοινωνικού αποκλεισμού. Συγκεκριμένα το 41,3% των ερωτώμενων ζει σε συνθήκες φτώχειας και υλικής στέρησης, το 30,3% σε συνθήκες αποκλεισμού στον κοινωνικό τομέα, το 31% σε συνθήκες αποκλεισμού της γειτονιάς και το 81,9% σε συνθήκες πολιτιστικού αποκλεισμού (σχήμα 4).

Σχήμα 4: Ο κοινωνικός Αποκλεισμός

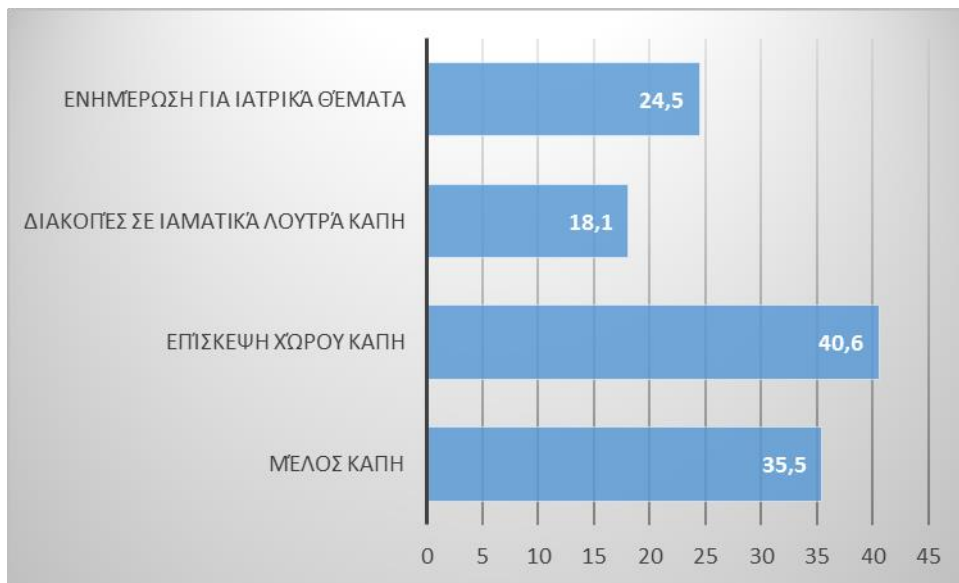
Ακολουθούν οι δράσεις του δήμου και αν συμμετέχουν οι ερωτώμενοι ηλικιωμένοι. Από τις απαντήσεις προέκυψε ότι, το 21,3% των ερωτώμενων είχε προμηθευτεί τρόφιμα από το κοινωνικό παντοπωλείο ενώ μόλις το 1,3% έχει προμηθευτεί ρούχα από το κοινωνικό παντοπωλείο (σχήμα 5). Επιπρόσθετα το 20% των ερωτώμενων παίρνει κάποιο προνοιακό επίδομα με σκοπό την ενίσχυση του εισοδήματος, ενώ το 30,3% έχει κοινωνικό τιμολόγιο της ΔΕΗ. Όσον αφορά το ΚΑΠΗ, το 35,5% ήταν εγγεγραμμένα μέλη, το 40,6% επισκέπτεται το χώρο του ΚΑΠΗ, το 23,2% συμμετείχε στην εκδρομή που πραγματοποιήθηκε, ενώ το 18,1%

πήγε διακοπές μέσα από το ΚΑΠΗ και το 24,5% συμμετείχε σε εκδηλώσεις σχετικά με την ενημέρωση για ιατρικά θέματα (σχήμα 6).

Σχήμα 5: Οικονομική ενίσχυση ερωτώμενων

Αναφορικά με το πρόγραμμα «Βοήθεια στο Σπίτι», το 60% των ερωτώμενων γνώριζε την ύπαρξη, ενώ ωφελούμενοι ήταν μόλις το 6,5%, όπως επίσης το Κέντρο Κοινότητας του δήμου, το γνώριζε το 20,6%, και το είχε επισκεφτεί μόλις το 1,3%. Επιπλέον το 11,6% είχε επισκεφτεί το τελευταίο χρόνο το λαογραφικό μουσείο του δήμου Αμυνταίου, το 21,3% έχει επισκεφτεί την δημοτική βιβλιοθήκη, ενώ το 46,5% των ερωτώμενων συμμετείχε σε πολιτιστικές εκδηλώσεις του δήμου, αντίθετα μόλις το 7,1% είχε επισκεφτεί το δημοτικό γυμναστήριο με σκοπό να αθληθεί.

Σχήμα 6: Συμμετοχή στο KAPH

Στο τελευταίο μέρος όπου οι ερωτώμενοι κλήθηκαν να απαντήσουν για επιπλέον δράσεις, το 29,7% δήλωσε ότι θα τον ενδιέφερε να δημιουργηθεί χώρος με ηλεκτρονικούς υπολογιστές για να έχουν πρόσβαση στο διαδίκτυο, ενώ το 35,5% θα ήθελε να συμμετέχει σε τμήματα εκμάθησης νέων τεχνολογιών. Στην ερώτηση αν θεωρούν ότι πρέπει να υπάρξει επιπλέον αστυνόμευση το 80% των ερωτώμενων απάντησε θετικά, όπως επίσης και το 70,3% απάντησε θετικά στη δημιουργία αστικής συγκοινωνίας και το 79,4 να δημιουργηθούν επιπλέον ιατρικά κέντρα. Επιπρόσθετα το 31,6% θα συμμετέχετε σε προγράμματα γυμναστικής εξειδικευμένα για άτομα τρίτης ηλικίας, όπως και το 43,9% θα ήθελε να συμμετέχει σε επιπλέον πολιτιστικές δραστηριότητες εξειδικευμένες σε άτομα τρίτης ηλικίας. Τέλος το 31,6% θα συμμετείχε στο θεσμό του δημοτικού λαχανόκηπου όπως επίσης το 31% θα τον ενδιέφερε να εργαστεί σε επιχείρηση με αμοιβή.

Κεφάλαιο 6: Εκτίμηση Οικονομετρικών Υποδειγμάτων

Στο παρόν κεφάλαιο θα πραγματοποιηθεί η εκτίμηση οικονομετρικών υποδειγμάτων. Κύριος στόχος της παρούσας διπλωματικής μελέτης όπως προαναφέρθηκε είναι η σύνδεση του κοινωνικού αποκλεισμού με την βιώσιμη ανάπτυξη. Για το σκοπό αυτό λοιπόν θα γίνει διαχωρισμός των εκτιμήσεων με βάση τους τέσσερις πυλώνες της βιώσιμης ανάπτυξης. Αρχικά θα σκιαγραφηστεί το προφίλ των ατόμων που ζουν ήδη σε συνθήκες κοινωνικού αποκλεισμού στους τέσσερις πυλώνες. Στη συνέχεια θα πραγματοποιηθεί ανάλυση για τον κίνδυνο του κοινωνικού αποκλεισμού, όμοια και εδώ ξεχωριστά σε κάθε πυλώνα της βιώσιμης ανάπτυξης, προσθέτοντας ωστόσο και τις δράσεις του δήμου για την πρόληψη του κοινωνικού αποκλεισμού. Τελευταίες δύο παλινδρομήσεις αφορούν αποκλειστικά τις δράσεις για την βιώσιμη ανάπτυξη του Δήμου Αμυνταίου. Η μία παλινδρόμηση εξετάζει το προφίλ των ατόμων που έχουν προμηθευτεί τρόφιμα από το κοινωνικό παντοπωλείο του δήμου, ενώ η δεύτερη αφορά την διερεύνηση των ατόμων που είναι μέλη στο ΚΑΠΗ του δήμου.

59

6.1 Εκτίμηση Λογιστικής Παλινδρόμησης για τους Προσδιοριστικούς Παράγοντες των Συνθηκών Διαβίωσης σε Συνθήκες Φτώχειας και της Υλικής Στέρησης

Στη παρούσα παλινδρόμηση θα εκτιμηθούν οι παράγοντες που επηρεάζουν τον οικονομικό αποκλεισμό, και συγκεκριμένα τις συνθήκες διαβίωσης οικονομικού αποκλεισμού, με τη μέθοδο μέγιστης πιθανοφάνειας. Πιο αναλυτικά σκοπός αυτής της παλινδρόμησης είναι να εκτιμηθούν οι παράγοντες που επηρεάζουν την φτώχεια και την υλική στέρηση των ερωτώμενων, λαμβάνοντας υπόψη τον οικονομικό πυλώνα της βιώσιμης ανάπτυξης. Οι παράγοντες που εξετάστηκαν και με γνώμονα τις προηγούμενες έρευνες (Levitas (2007), Sen (2000) κ.α.) ήταν τα δημογραφικά χαρακτηριστικά, οι συνθήκες στέγασης (Peace 2001 κ.α.) καθώς και οι ανέσεις (Bossert et al. 2007 κ.α.).

Η γενική μορφή της λογιστικής παλινδρόμησης διαμορφώνεται ως εξής:

$$ftoxiailikisterisi = b_1 + b_2age + b_3gender + b_4married + b_5tritovathmia + b_6meseisod + b_7pension + b_8health + b_9satisfincome + b_{10}oikdyskfc + b_{11}miondapfc + b_{12}mesoeksik + \varepsilon_i$$

Όπου:

Ftoxiailikisterisi:	Ψευδομεταβλητή η οποία λαμβάνει την τιμή 1 όταν ο ζει σε συνθήκες φτώχειας και υλικής στέρησης και 0 αλλού.
Age:	Ποσοτική μεταβλητή η οποία εκφράζει την ηλικία του ερωτώμενου.
Gender:	Ψευδομεταβλητή η οποία λαμβάνει την τιμή 1 όταν είναι άνδρας και την τιμή 0 γυναίκα.
Married:	Ψευδομεταβλητή η οποία λαμβάνει την τιμή 1 όταν είναι παντρεμένος και 0 αλλού.
Tritovathmia:	Ψευδομεταβλητή η οποία λαμβάνει την τιμή 1 όταν είναι απόφοιτος τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και 0 αλλού.
Meseisod:	Ποσοτική μεταβλητή η οποία εκφράζει το μέσο εισόδημα του ερωτώμενου.
Pension:	Ψευδομεταβλητή η οποία λαμβάνει την τιμή 1 όταν ο ερωτώμενος παίρνει σύνταξη γήρατος και 0 αλλού.
Health:	Ψευδομεταβλητή η οποία λαμβάνει την τιμή 1 όταν ο ερωτώμενος αντιμετωπίζει προβλήματα υγείας και 0 αλλού.
Satisfincome:	Ψευδομεταβλητή η οποία λαμβάνει την τιμή 1 όταν ο ερωτώμενος είναι ικανοποιημένος με το εισόδημά του και 0 αλλού.
Oikdyskfc:	Ψευδομεταβλητή η οποία λαμβάνει την τιμή 1 όταν ο ερωτώμενος αντιμετωπίζει μεγαλύτερες οικονομικές δυσκολίες σε σχέση με πριν την οικονομική κρίση και 0 αλλού.
Miondapfc:	Ψευδομεταβλητή η οποία λαμβάνει την τιμή 1 όταν ο ερωτώμενος έχει μειώσει τις δαπάνες για τον εαυτό του λόγω οικονομικής κρίσης και 0 αλλού.
Mesoeksik:	Ψευδομεταβλητή η οποία λαμβάνει την τιμή 1 όταν ο ερωτώμενος χρησιμοποιεί μέσο θέρμανσης με σκοπό να εξοικονομήσει χρήματα και 0 αλλού.
ε _i :	Τα σφάλματα εκτίμησης της παλινδρόμησης

Τα αποτελέσματα της λογιστικής παλινδρόμησης παρουσιάζονται στο πίνακα 6.1.2

Πίνακας 6.1.1: Πίνακας περιγραφικών μέτρων

Περιγραφικά Μέτρα					
Μεταβλητή	Αριθμός Παρατηρήσεων	Ελάχιστο	Μέγιστο	Μέση Τιμή	Τυπική Απόκλιση
age	155	65	94	75,77	7,550
gender	155	0	1	0,48	0,501
married	155	0	1	0,52	0,501
tritovathmia	155	0	1	0,17	0,381
meseisod	155	0	1400	607,10	377,296
pension	155	0	1	0,77	0,424
health	155	0	1	0,52	0,501
satisfincome	155	0	1	0,36	0,482
oikdyskfc	155	0	1	0,67	0,471
miondapfc	155	0	1	0,68	0,466
mesoeksik	155	0	1	0,72	0,449
Valid N (listwise)	155				

Πίνακας 6.1.2: Εκτίμηση λογιστικής παλινδρόμησης για τον οικονομικό αποκλεισμό (n=155)

	Υπόδειγμα I	Υπόδειγμα II
Constant	-5,437* (3,054)	-8,856*** (11,140)
age	0,083** (3,904)	0,121*** (12,300)
gender	-0,417 (0,742)	
married	-0,521 (1,184)	
tritovathmia	-0,575 (0,555)	
meseisod	-0,003*** (8,454)	-0,003*** (14,348)
pension	0,740 (1,189)	
health	0,480 (0,873)	
satisfincome	-2,531*** (17,478)	-2,384*** (17,062)
oikdyskfc	-0,465 (0,773)	
miondapfc	-0,785 (1,819)	
mesoeksik	2,163*** (14,041)	1,918*** (12,939)
-2 Loglikelihood	123,104	109,823
Cox&Snell R ²	0,430	0,401
Nagelkerke R ²	0,579	0,541
Σημείωση: Οι ενδείξεις ***, ** και *, υποδηλώνουν στατιστική σημαντικότητα 1%, 5% και 10% αντίστοιχα. Στις παρενθέσεις παρουσιάζεται η στατιστική wald		

Η τελική εξίσωση λογιστικής παλινδρόμησης που προέκυψε είναι η εξής:

$$ftoxiailikisterisi = -8,856 + 0,121age - 0,003meseisod - 2,384satisfincome + 1,918mesoeksik.$$

Οι παράγοντες που δεν βρέθηκαν στατιστικά σημαντικοί στο πρώτο υπόδειγμα ήταν το φύλο, η οικογενειακή κατάσταση, το μορφωτικό επίπεδο, το εάν έπαιρναν σύνταξη γήρατος, τον αν αντιμετωπίζουν προβλήματα υγείας, το εάν αντιμετωπίζουν μεγαλύτερες οικονομικές

δυσκολίες λόγω οικονομικής κρίσης όπως επίσης αν έχουν μειώσει τις δαπάνες για τον εαυτό τους λόγω οικονομικής κρίσης.

Από το δεύτερο υπόδειγμα προέκυψε πως, όσο αυξάνεται η ηλικία των ερωτώμενων ήταν πιθανότερο να ζουν σε συνθήκες φτώχειας και υλικής στέρησης σε επίπεδο σημαντικότητας 1%. Σύμφωνα με τον Ogg (2005), όσο αυξάνεται η ηλικία των ατόμων είναι πιθανότερο να ζουν σε συνθήκες φτώχειας. Ακόμα όσο αυξάνεται το μέσο εισόδημα των ηλικιωμένων είναι λιγότερο πιθανό να ζουν σε συνθήκες φτώχειας και υλικής στέρησης σε επίπεδο σημαντικότητας 1%. Σύμφωνα με τη βιβλιογραφία το εισόδημα είναι ο κύριος παράγοντας που εξετάζεται για το αν τα άτομα ζουν σε συνθήκες φτώχειας (Moffatt, Levitas, Tsakloglou κ.α.).

Επίσης, όσοι δήλωσαν πως είναι ικανοποιημένοι με το εισόδημά τους ήταν λιγότερο πιθανό να ζουν σε συνθήκες φτώχειας και υλικής στέρησης, σε επίπεδο σημαντικότητας 1%. Η επίδραση της ικανοποίησης του εισοδήματος στην εξαρτημένη μεταβλητή, είναι η μεγαλύτερη στο υπόδειγμα ($b = - 2,384$). Σύμφωνα με τους Abbott and Sapsford (2006), αναφέρουν πως διαπιστώθηκε τα άτομα που πλήττονταν από φτώχεια και υλική στέρηση, δεν ήταν ικανοποιημένα με το εισόδημα τους. Τέλος τα άτομα που χρησιμοποιούσαν ως κάποιο μέσο θέρμανσης με σκοπό να εξοικονομήσουν χρήματα, ήταν πιθανότερο να ζουν σε συνθήκες φτώχειας σε επίπεδο σημαντικότητας 1%.

Ακόμα ο συντελεστής R^2 (Nagelkerke) είναι ίσος με 0,541, αυτό σημαίνει ότι η συγκεκριμένη παλινδρόμηση ερμηνεύει το 54,1% της πιθανότητας να ζει σε συνθήκες φτώχειας και υλικής στέρησης. Συμπερασματικά, οι παράγοντες που επηρεάζουν τον οικονομικό αποκλεισμό, είναι η ηλικία, το εισόδημα και η συνθήκες στέγασης και συγκεκριμένο το μέσο θέρμανσης.

6.2 Εκτίμηση Λογιστικής Παλινδρόμησης για τους Προσδιοριστικούς Παράγοντες των Συνθηκών Διαβίωσης του Αποκλεισμού στον Κοινωνικό Τομέα

Ο δεύτερος κύριος πυλώνας της βιώσιμης ανάπτυξης είναι η κοινωνία. Στη παρούσα παλινδρόμηση θα εκτιμηθούν οι παράγοντες που επηρεάζουν τον αποκλεισμό στο τομέα τον κοινωνικό με τη μέθοδο μέγιστης πιθανοφάνειας. Θα εξεταστούν οι παράγοντες που σχετίζονται με τις κοινωνικές σχέσεις των ηλικιωμένων, όπως επίσης αν ενημερώνονται καθώς και αν αντιμετωπίζουν προβλήματα υγείας (Walsh et all. 2017). Ακόμα θα εξεταστεί αν ο σχετίζεται και με τον οικονομικό αποκλεισμό (Scharf et all. 2005).

Η γενική μορφή της λογιστικής παλινδρόμησης διαμορφώνεται ως εξής:

$$\text{apoklkoinon} = b_1 + b_2\text{age} + b_3\text{gender} + b_4\text{married} + b_5\text{member} + b_6\text{tritovathmia} + b_7\text{meseisod} + b_8\text{ownh} + b_9\text{town} + b_{10}\text{health} + b_{11}\text{ftoxiailikisteris} + b_{12}\text{epikerotita} + \varepsilon_i$$

Όπου:

Apoklkoinon:	Ψευδομεταβλητή η οποία λαμβάνει την τιμή 1 όταν ο ζει σε συνθήκες αποκλεισμού στο κοινωνικό τομέα και 0 αλλού.
Age:	Ποσοτική μεταβλητή η οποία εκφράζει την ηλικία του ερωτώμενου.
Gender:	Ψευδομεταβλητή η οποία λαμβάνει την τιμή 1 όταν είναι άνδρας και την τιμή 0 γυναίκα.
Married:	Ψευδομεταβλητή η οποία λαμβάνει την τιμή 1 όταν είναι παντρεμένος και 0 αλλού.
Member:	Ποσοτική μεταβλητή η οποία εκφράζει τον αριθμό μελών που κατοικούν στην ίδια οικία.
Tritovathmia:	Ψευδομεταβλητή η οποία λαμβάνει την τιμή 1 όταν είναι απόφοιτος τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και 0 αλλού.
Meseisod:	Ποσοτική μεταβλητή η οποία εκφράζει το μέσο εισόδημα του ερωτώμενου.
Ownh:	Ψευδομεταβλητή η οποία λαμβάνει την τιμή 1 όταν ο ερωτώμενος είναι ενοικιαστής και 0 αν είναι ιδιοκτήτης.
Town:	Ψευδομεταβλητή η οποία λαμβάνει την τιμή 1 όταν ο ερωτώμενος κατοικεί στο Αμύνταιο και 0 αν κατοικεί σε χωριό/προάστιο.
Health:	Ψευδομεταβλητή η οποία λαμβάνει την τιμή 1 όταν ο ερωτώμενος αντιμετωπίζει προβλήματα υγείας 0 αλλού.

- Ftoxiailikisterisi: Ψευδομεταβλητή η οποία λαμβάνει την τιμή 1 όταν ο ερωτώμενος ζεί σε συνθήκες φτώχειας και υλικής στέρησης και 0 αλλού.
- Epikerotita: Ψευδομεταβλητή η οποία λαμβάνει την τιμή 1 όταν ο ερωτώμενος ενημερώνετε για την επικαιρότητα και 0 αλλού.
- εi: Τα σφάλματα εκτίμησης της παλινδρόμησης

Τα αποτελέσματα της λογιστικής παλινδρόμησης παρουσιάζονται στο πίνακα 6.2.2

Πίνακας 6.2.1: Πίνακας περιγραφικών μέτρων

Περιγραφικά Μέτρα					
Μεταβλητή	Αριθμός Παρατηρήσεων	Ελάχιστο	Μέγιστο	Μέση Τιμή	Τυπική Απόκλιση
Age	155	65	94	75,77	7,550
gender	155	0	1	0,48	0,501
married	155	0	1	0,52	0,501
member	155	1	7	2,55	1,508
tritovathmia	155	0	1	0,17	0,381
meseisod	155	0	1400	607,10	377,296
ownh	155	0	1	0,14	0,350
town	155	0	1	0,57	0,497
health	155	0	1	0,52	0,501
ftoxiailikisterisi	155	0	1	0,4129	0,49395
epikerotita	155	0	1	0,72	0,449
Valid N (listwise)	155				

Πίνακας 6.2.2: Εκτίμηση λογιστικής παλινδρόμησης για τον κοινωνικό αποκλεισμό (n=155)

	Υπόδειγμα Ι	Υπόδειγμα ΙΙ
Constant	-5,915** (4,821)	-7,894*** (12,562)
age	0,064* (1,768)	0,098*** (11,941)
gender	0,704 (0,742)	
married	-0,519 (1,258)	
member	0,083 (0,363)	
tritovathmia	-0,609 (0,586)	
meseisod	0,000 (0,247)	
ownh	0,615 (1,076)	
town	-0,690 (2,380)	-0,692* (2,823)
health	0,557 (1,372)	
ftoxiailikisterisi	1,170** (6,029)	1,160*** (7,683)
epikerotita	-1,387** (5,775)	-0,970** (4,894)
-2 Loglikelihood	140,591	147,107
Cox&Snell R ²	0,274	0,243
Nagelkerke R ²	0,388	0,343
Σημείωση: Οι ενδείξεις ***, ** και *, υποδηλώνουν στατιστική σημαντικότητα 1%, 5% και 10% αντίστοιχα. Στις παρενθέσεις παρουσιάζεται η στατιστική wald		

66

Η τελική εξίσωση λογιστικής παλινδρόμησης που προέκυψε είναι η εξής:

$$\text{apoklkoinon} = -7,894 + 0,098\text{age} - 0,692\text{town} + 1,160\text{ftoxiailikisteris} - 0,970\text{epikerotita}$$

Οι παράγοντες που δεν βρέθηκαν στατιστικά σημαντικοί στο πρώτο υπόδειγμα ήταν το φύλο των ερωτώμενων, το αν ήταν παντρεμένοι, ο αριθμός μελών που κατοικούν στην ίδια οικία, το μορφωτικό επίπεδο, το εισόδημά τους, τον αν είναι ενοικιαστές η όχι καθώς και αν αντιμετωπίζουν προβλήματα υγείας.

Από το δεύτερο υπόδειγμα προέκυψε πως, όσο αυξάνεται η ηλικία των ερωτώμενων ήταν πιθανότερο να ζουν σε συνθήκες κοινωνικού αποκλεισμού, σε επίπεδο σημαντικότητας 1%. Ακόμα όσοι ενημερώνονται για την επικαιρότητα ήταν λιγότερο πιθανό να ζουν σε συνθήκες κοινωνικού αποκλεισμού σε επίπεδο σημαντικότητας 5%, όπως επίσης τα άτομα που κατοικούν σε χωριό ή προάστιο ήταν πιθανότερο να ζουν σε συνθήκες κοινωνικού αποκλεισμού σε επίπεδο σημαντικότητας 10%. Σύμφωνα με τους Moffatt and Lasgow 2009, υποστηρίζουν ότι τα άτομα που κατοικούν σε αγροτικές περιοχές είναι πιθανότερο να υποστούν κοινωνικό αποκλεισμό από τα άτομα που κατοικούν σε αστικά κέντρα λόγω της εύκολης πρόσβασης που έχουν στις υπηρεσίες και στις κοινωνικές δραστηριότητες.

Αναφορικά με την συσχέτιση με άλλες μορφές αποκλεισμού, βρέθηκε πως τα άτομα που ζουν σε συνθήκες φτώχειας και υλικής στέρησης ήταν πιθανότερο να ζουν σε συνθήκες κοινωνικού αποκλεισμού. Οι Scharf et all. (2005), υποστήριξαν πως η έλλειψη υλικών πόρων, σχετίζεται με τον αποκλεισμό των κοινωνικών σχέσεων.

Επίσης, R^2 (Nagelkerke) είναι ίσο με 0,334, αυτό σημαίνει ότι η συγκεκριμένη παλινδρόμηση ερμηνεύει το 33% της πιθανότητας αποκλεισμού στις κοινωνικές σχέσεις.

Συμπερασματικά λοιπόν, η ηλικία των ατόμων επηρεάζει τον αποκλεισμό από κοινωνικές σχέσεις, αφού όσο τα μεγαλύτερα άτομα είναι πιθανότερο να υποστούν κοινωνικό αποκλεισμό, όπως επίσης και τα άτομα που δε κατοικούν στην πόλη, αλλά σε χωριό. Ακόμα ο αποκλεισμός από τον κοινωνικό τομέα σχετίζεται και με την ενημέρωση, όπως επίσης και με την φτώχεια και την υλική στέρηση, αφού τα άτομα που ζουν σε συνθήκες οικονομικού αποκλεισμού, είναι πιθανότερο να ζουν και σε συνθήκες κοινωνικού αποκλεισμού.

6.3 Εκτίμηση Λογιστικής Παλινδρόμησης για τους Προσδιοριστικούς Παράγοντες του Πολιτισμικού Αποκλεισμού

Επόμενος πυλώνας στην βιώσιμη ανάπτυξη, όπως αναφέρθηκε σε προηγούμενο κεφάλαιο είναι ο πυλώνας του πολιτισμού. Σε αυτή την ενότητα λοιπόν, θα εξεταστούν οι παράγοντες που επηρεάζουν τον αποκλεισμό στο τομέα τον πολιτιστικό. Για την εκτίμηση της λογιστικής παλινδρόμησης θα χρησιμοποιηθεί η μέθοδος της μέγιστης πιθανοφάνειας με τους συντελεστές της να ερμηνεύουν τη μεταβολή του λόγου των πιθανοτήτων από την μεταβολή κάθε ανεξάρτητης μεταβλητής. Οι ανεξάρτητες μεταβλητές που εξετάστηκαν είναι τα δημογραφικά χαρακτηριστικά, όπως επίσης και αν υπάρχει συσχέτιση με τον οικονομικό και κοινωνικό αποκλεισμό.

Η γενική μορφή της λογιστικής παλινδρόμησης διαμορφώνεται ως εξής:

$$\text{Apokpolit} = b_1 + b_2\text{age} + b_3\text{gender} + b_4\text{age}^2 + b_5\text{married} + b_6\text{tritovathmia} + b_7\text{meseisod} + b_8\text{health} + b_9\text{town} + b_{10}\text{internet} + b_{11}\text{epikerotita} + b_{12}\text{apoklkoinon} + b_{13}\text{ftoxiailikisterisi} + \varepsilon_i$$

Όπου

Apokpolit:	Ψευδομεταβλητή η οποία λαμβάνει την τιμή 1 όταν ο ερωτώμενος ζει σε συνθήκες πολιτιστικού αποκλεισμού και 0 αλλού.
Age:	Ποσοτική μεταβλητή η οποία εκφράζει την ηλικία του ερωτώμενου.
age2:	Ποσοτική μεταβλητή η οποία εκφράζει την ηλικία του ερωτώμενου στο τετράγωνο.
Gender:	Ψευδομεταβλητή η οποία λαμβάνει την τιμή 1 όταν είναι άνδρας και την τιμή 0 γυναίκα.
Married:	Ψευδομεταβλητή η οποία λαμβάνει την τιμή 1 όταν είναι παντρεμένος και 0 αλλού.
Tritovathmia:	Ψευδομεταβλητή η οποία λαμβάνει την τιμή 1 όταν είναι απόφοιτος τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και 0 αλλού.
Meseisod:	Ποσοτική μεταβλητή η οποία εκφράζει το μέσο εισόδημα του ερωτώμενου.
Health:	Ψευδομεταβλητή η οποία λαμβάνει την τιμή 1 όταν ο ερωτώμενος αντιμετωπίζει προβλήματα υγείας και 0 αλλού.
Town:	Ψευδομεταβλητή η οποία λαμβάνει την τιμή 1 όταν ο ερωτώμενος κατοικεί στο Αμύνταιο και 0 αν κατοικεί σε χωριό /προάστιο.

Internet:	Ψευδομεταβλητή η οποία λαμβάνει την τιμή 1 όταν ο ερωτώμενος έχει πρόσβαση στο διαδίκτυο και 0 αλλού.
Epikerotita:	Ψευδομεταβλητή η οποία λαμβάνει την τιμή 1 όταν ο ερωτώμενος ενημερώνετε για την επικαιρότητα και 0 αλλού.
Apoklkoinon:	Ψευδομεταβλητή η οποία λαμβάνει την τιμή 1 όταν ο ερωτώμενος ζει σε συνθήκες αποκλεισμού στον κοινωνικό τομέα και 0 αλλού.
Ftoxiailikisterisi:	Ψευδομεταβλητή η οποία λαμβάνει την τιμή 1 όταν ο ερωτώμενος ζει σε συνθήκες φτώχειας και υλικής στέρησης και 0 αλλού.
εi:	Τα σφάλματα εκτίμησης της παλινδρόμησης

Τα αποτελέσματα της λογιστικής παλινδρόμησης παρουσιάζονται στο πίνακα 6.3.2

Πίνακας 6.3.1: Πίνακας περιγραφικών μέτρων

Περιγραφικά Μέτρα					
Μεταβλητή	Αριθμός Παρατηρήσεων	Ελάχιστο	Μέγιστο	Μέση Τιμή	Τυπική Απόκλιση
Age	155	65	94	75,77	7,550
age2	155	4225	8836	5798,37	1164,492
gender	155	0	1	0,48	0,501
married	155	0	1	0,52	0,501
tritovathmia	155	0	1	0,17	0,381
meseisod	155	0	1400	607,10	377,296
health	155	0	1	0,52	0,501
Town	155	0	1	0,57	0,497
Internet	155	0	1	0,37	0,484
Epikerotita	155	0	1	0,72	0,449
Apoklkoinon	155	0	1	0,3032	0,46114
Ftoxiailikisterisi	155	0	1	0,4129	0,49395
Valid N (listwise)	155				

Πίνακας 6.3.2: Εκτίμηση λογιστικής παλινδρόμησης για τον πολιτιστικό αποκλεισμό (n=155)

	Υπόδειγμα I	Υπόδειγμα II
Constant	165,265* (3,483)	151,125* (3,764)
Age	-4,562* (3,498)	-4,139* (3,726)
Gender	0,127 (0,035)	
age2	0,032* (3,583)	0,029** (3,866)
Married	0,665 (1,207)	
Tritovathmia	-1,208 (2,638)	-1,087* (3,467)
Meseisod	0,000 (0,168)	
Health	0,731 (1,091)	
Town	-1,166 (2,222)	-1,535 ** (5,382)
internet	-2,330*** (9,523)	-2,174*** (10,860)
epikerotita	0,694 (0,515)	
apoklkoinon	18,831 (0,000)	
ftoxiailikisterisi	0,735 (0,874)	
-2 Loglikelihood	75,836	87,560
Cox&Snell R ²	0,366	0,316
Nagelkerke R ²	0,599	0,517
Σημείωση: Οι ενδείξεις ***, ** και *, υποδηλώνουν στατιστική σημαντικότητα 1%, 5% και 10% αντίστοιχα. Στις παρενθέσεις παρουσιάζεται η στατιστική wald		

70

Η τελική εξίσωση λογιστικής παλινδρόμησης που προέκυψε είναι η εξής:

$$\text{Apokpolit} = 151,125 - 4,139\text{age} + 0,029\text{age}2 - 1,087\text{tritovathmia} - 1,535\text{town} - 2,174\text{internet}$$

Οι παράγοντες που δεν βρέθηκαν στατιστικά σημαντικοί στο πρώτο υπόδειγμα ήταν το φύλο των ερωτώμενων όπως επίσης και η οικογενειακή κατάσταση και συγκεκριμένα αν ήταν παντρεμένοι. Επίσης δεν βρέθηκε στατιστικά σημαντικό το μέσο εισόδημα, αν αντιμετωπίζουν

κάποιο πρόβλημα υγείας, αν ενημερώνονται για την επικαιρότητα. Ακόμα δεν βρέθηκε στατιστικά σημαντική η εξάρτηση με τον αποκλεισμό στον οικονομικό και κοινωνικό τομέα.

Από το δεύτερο υπόδειγμα προέκυψε πως όσοι έχουν υψηλό μορφωτικό επίπεδο ήταν λιγότερο πιθανό να ζουν σε συνθήκες πολιτιστικού αποκλεισμού. Συγκεκριμένα βρέθηκε πως όσοι έχουν τελειώσει το κάποιο πανεπιστήμιο ήταν λιγότερο πιθανό να υπόκεινται σε πολιτιστικό αποκλεισμό με επίπεδο σημαντικότητας 10%. Σύμφωνα με τους Scharf et al. (2005), το μορφωτικό επίπεδο των ηλικιωμένων βρέθηκε στατιστικά σημαντικό στις πολιτιστικές δραστηριότητες, αφού όσοι είχαν υψηλό μορφωτικό επίπεδο κινδύνευαν λιγότερο.

Ακόμα όσοι ερωτώμενοι κατοικούν σε χωριό/προάστιο ήταν πιθανότερο και υπόκεινται στο πολιτιστικό αποκλεισμό. Συγκεκριμένα όσοι κατοικούσαν στο Αμύνταιο ήταν λιγότερο πιθανό να ζουν σε συνθήκες πολιτιστικού αποκλεισμού σε επίπεδο σημαντικότητας 5%, και αυτό εξηγείται διότι τα περισσότερα πολιτιστικά κέντρα βρίσκονται στο Αμύνταιο (δημοτική βιβλιοθήκη, πολιτιστικό κέντρο, γυμναστήριο). Οι Scharf et al. (2001), συσχέτισαν την γεωγραφική απόσταση με την πρόσβαση των ηλικιωμένων σε πολιτιστικές δραστηριότητες και σε συμμετοχή σε πολιτιστικές οργανώσεις.

71

Επίσης η ηλικία βρέθηκε στατιστικά σημαντική μεταβλητή. Συγκεκριμένα βρέθηκε πως όσο αυξάνεται η ηλικία ήταν πιθανότερο να ζουν σε συνθήκες πολιτιστικού αποκλεισμού σε επίπεδο σημαντικότητας 10%. Στατιστικά σημαντική βρέθηκε επίσης και ηλικία των ερωτώμενων υψωμένη στο τετράγωνο. Πιο αναλυτικά, όσον αφορά την ηλικία, όσο αυξάνεται η ηλικία αυξάνεται και η πιθανότητα των ηλικιωμένων να υπόκεινται σε συνθήκες πολιτιστικού αποκλεισμού, μέχρι την ηλικία των 72 ετών, που προέκυψε από το εξής τύπο:

$$\frac{\partial(b_1 Age + b_2 Age^2)}{\partial Age} = b_1 + 2b_2 Age = 0 \Leftrightarrow -4,139 + 2 \times (0,029) Age = 0.$$

Αναφορικά με την χρήση του διαδικτύου, βρέθηκε πως όσοι ηλικιωμένοι έχουν πρόσβαση στο internet ήταν λιγότερο πιθανό να ζουν σε συνθήκες πολιτιστικού αποκλεισμού σε επίπεδο σημαντικότητας 1%. Οι Abbott and Sapsford (2006), βρήκαν πως τα άτομα που δεν είχαν πρόσβαση σε πληροφορίες (χρήση υπολογιστών για την πρόσβαση σε πληροφορίες) κινδύνευαν περισσότερο να ζουν σε συνθήκες αποκλεισμού.

Επίσης, R^2 (Nagelkerke) είναι ίσο με 0,517, αυτό σημαίνει ότι η συγκεκριμένη παλινδρόμηση ερμηνεύει το 51% της πιθανότητας να ζουν σε συνθήκες πολιτιστικού αποκλεισμού.

Συμπερασματικά, λοιπόν στον πυλώνα του πολιτισμού, οι παράγοντες που επηρεάζουν τον πολιτιστικό αποκλεισμό είναι η ηλικία των ερωτώμενων, το μορφωτικό επίπεδο, αν ζουν σε πόλη ή σε χωριό καθώς επίσης αν έχουν πρόσβαση και χρησιμοποιούν το ίντερνετ.

6.4. Εκτίμηση Λογιστικής Παλινδρόμησης για τους Προσδιοριστικούς Παράγοντες των Συνθηκών Διαβίωσης του Αποκλεισμού της Γειτονιάς

Τελευταίος πυλώνας της βιώσιμης ανάπτυξης είναι το περιβάλλον. Στη παρούσα παλινδρόμηση θα εξεταστεί το περιβάλλον με τη μορφή του δομημένου περιβάλλοντος. Πιο αναλυτικά λοιπόν στο συγκεκριμένο λογιστικό υπόδειγμα θα εξεταστεί σαν εξαρτημένη μεταβλητή ο χωροταξικός αποκλεισμός, μέσα από τη γειτονία. Συγκεκριμένα θα εξεταστεί ο αποκλεισμός από την γειτονία που συνυπολογίζεται η ασφάλεια και η καθαριότητα της γειτονιάς, όπως επίσης και η εξυπηρέτηση των αναγκών σε καταστήματα, ιατρικά κέντρα και σε υπηρεσίες (Abbott and Sapsford 2006, Kneale, D. 2012, Οι Walsh et all 2017). Στη παρούσα παλινδρόμηση θα εκτιμηθούν οι παράγοντες που επηρεάζουν τον αποκλεισμό από την γειτονία με τη μέθοδο μέγιστης πιθανοφάνειας. Όμοια και εδώ θα εξεταστεί η συσχέτιση και με τις άλλες μορφές αποκλεισμού.

Η γενική μορφή της λογιστικής παλινδρόμησης διαμορφώνεται ως εξής:

$$\text{Apokgeito} = b_1 + b_2\text{age} + b_3\text{gender} + b_4\text{married} + b_5\text{tritovathmia} + b_6\text{meseisod} + b_7\text{ownh} + b_8\text{yearsyard} + b_9\text{health} + b_{10}\text{town} + b_{11}\text{car} + b_{12}\text{thima} + b_{13}\text{super} + b_{14}\text{ipgiatron} + b_{15}\text{ipovkinon} + b_{16}\text{ipovperival} + b_{17}\text{ftoxiailikisterisi} + b_{18}\text{apoklkoinon} + b_{19}\text{apokpolit} + \varepsilon_i$$

73

Όπου:

Apokgeito:	Ψευδομεταβλητή η οποία λαμβάνει την τιμή 1 όταν ο ερωτώμενος ζει σε συνθήκες αποκλεισμού της γειτονιάς και 0 αλλού.
Age:	Ποσοτική μεταβλητή η οποία εκφράζει την ηλικία του ερωτώμενου.
Gender:	Ψευδομεταβλητή η οποία λαμβάνει την τιμή 1 όταν είναι άνδρας και την τιμή 0 γυναίκα.
Married:	Ψευδομεταβλητή η οποία λαμβάνει την τιμή 1 όταν είναι παντρεμένος και 0 αλλού.
Tritovathmia:	Ψευδομεταβλητή η οποία λαμβάνει την τιμή 1 όταν είναι απόφοιτος τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και 0 αλλού.
Meseisod:	Ποσοτική μεταβλητή που εκφράζει το μέσο εισόδημα του ερωτώμενου.
Ownh:	Ψευδομεταβλητή η οποία λαμβάνει την τιμή 1 όταν ο ερωτώμενος είναι ενοικιαστής και 1 ιδιοκτήτης.
Yearsyard:	Ποσοτική μεταβλητή που εκφράζει τα χρόνια που κατοικεί στη γειτονία.

Health:	Ψευδομεταβλητή η οποία λαμβάνει την τιμή 1 όταν ο ερωτώμενος αντιμετωπίζει προβλήματα υγείας και 0 αλλού.
Town:	Ψευδομεταβλητή η οποία λαμβάνει την τιμή 1 όταν ο ερωτώμενος κατοικεί στο Αμύνταιο και 0 αν κατοικεί σε χωριό/προάστιο.
Car:	Ψευδομεταβλητή η οποία λαμβάνει την τιμή 1 όταν ο ερωτώμενος οδηγεί αυτοκίνητο και 0 αλλού.
Thima:	Ψευδομεταβλητή η οποία λαμβάνει την τιμή 1 όταν ο ερωτώμενος έχει πέσει θύμα εγκληματικής ενέργειας και 0 αλλού.
Super:	Ψευδομεταβλητή η οποία λαμβάνει την τιμή 1 όταν ο ερωτώμενος μπορεί να εξυπηρετηθεί στα καταστήματα αγοράς και 0 αλλού.
Ipgiatron:	Ψευδομεταβλητή η οποία λαμβάνει την τιμή 1 όταν ο ερωτώμενος είναι ικανοποιημένος με την ύπαρξη γιατρών στην περιοχή του και 0 αλλού.
Iponkinon:	Ψευδομεταβλητή η οποία λαμβάνει την τιμή 1 όταν ο ερωτώμενος θεωρεί ότι η περιοχή που μένει είναι υποβαθμισμένη κοινωνικά και 0 αλλού.
Iponperival:	Ψευδομεταβλητή η οποία λαμβάνει την τιμή 1 όταν ο ερωτώμενος θεωρεί ότι η περιοχή που μένει είναι υποβαθμισμένη περιβαλλοντικά και 0 αλλού.
Ftoxiailikisterisi:	Ψευδομεταβλητή η οποία λαμβάνει την τιμή 1 όταν ο ερωτώμενος ζει σε συνθήκες φτώχειας και υλικής στέρησης και 0 αλλού.
Apoklkoinon:	Ψευδομεταβλητή η οποία λαμβάνει την τιμή 1 όταν ο ερωτώμενος ζει σε συνθήκες αποκλεισμού στο κοινωνικό τομέα και 0 αλλού.
Apokpolit:	Ψευδομεταβλητή η οποία λαμβάνει την τιμή 1 όταν ο ερωτώμενος ζει σε συνθήκες πολιτιστικού αποκλεισμού και 0 αλλού.
εi:	Τα σφάλματα εκτίμησης της παλινδρόμησης

Τα αποτελέσματα της λογιστικής παλινδρόμησης παρουσιάζονται στο πίνακα 5.4.2

Πίνακας 6.4.1: Πίνακας περιγραφικών μέτρων

Περιγραφικά Μέτρα					
Μεταβλητή	Αριθμός Παρατηρήσεων	Ελάχιστο	Μέγιστο	Μέση Τιμή	Τυπική Απόκλιση
Age	155	65	94	75,77	7,550
gender	155	0	1	0,48	0,501
married	155	0	1	0,52	0,501
tritovathmia	155	0	1	0,17	0,381
meseisod	155	0	1400	607,10	377,296
ownh	155	0	1	0,14	0,350
yearsyard	155	1	92	37,59	22,256
health	155	0	1	0,52	0,501
town	155	0	1	0,57	0,497
Car	155	0	1	0,35	0,478
thima	155	0	1	0,17	0,381
super	155	0	1	0,69	0,464
ipgiatron	155	0	1	0,48	0,501
ipovkinon	155	0	1	0,11	0,314
ipovperival	155	0	1	0,34	0,476
ftoxiailikisterisi	155	0	1	0,4129	0,49395
apoklkoinon	155	0	1	0,3032	0,46114
apokpolit	155	0	1	0,8194	0,38597
Valid N (listwise)	155				

Πίνακας 6.4.2: Εκτίμηση λογιστικής παλινδρόμησης για τον πολιτιστικό αποκλεισμό (n=155)

	Υπόδειγμα I	Υπόδειγμα II	Υπόδειγμα III
Constant	-5,549 (1,835)	-7,331 ** (5,500)	-7,060 (5,274)
Age	-0,60 (1,348)	0,097** (5,865)	0,104*** (6,896)
gender	1,161 (2,409)	1,004* (3,061)	1,016* (3,224)
married	-0,295 (0,221)		
tritovathmia	0,495 (0,212)		
meseisod	-0,001 (1,683)		
ownh	1,071 (1,128)	1,807** (4,974)	1,120* (2,890)
yearsyard	0,025* (2,802)	0,021 (2,355)	
health	0,769 (1,447)		
town	-1,505** (6,334)	-1,740*** (9,944)	-1,786*** (10,825)
Car	0,576 (0,436)		
thima	0,891 (1,559)	1,230* (3,708)	1,339** (4,386)
super	-2,563*** (12,683)	-2,467*** (16,504)	-2,377*** (16,319)
ipgiatron	-1,378** (4,116)	-1,175* (3,537)	-0,960* (2,662)
ipovperival	-0,450 (0,424)		
ipovkinon	1,347 (1,669)		
ftoxiailikisterisi	-0,035 (0,003)		
apoklkoinon	0,537 (0,797)		
apokpolit	1,309 (0,845)		
-2 Loglikelihood	91,731	100,741	103,129
Cox&Snell R ²	0,476	0,444	0,436
Nagelkerke R ²	0,670	0,626	0,614
Σημείωση: Οι ενδείξεις ***, ** και *, υποδηλώνουν στατιστική σημαντικότητα 1%, 5% και 10% αντίστοιχα. Στις παρενθέσεις παρουσιάζεται η στατιστική wald			

Η τελική εξίσωση λογιστικής παλινδρόμησης που προέκυψε είναι η εξής:

$$\text{Apokgeito} = - 7,060 + 0,104\text{age} + 1,016\text{gender} + 1,120\text{ownh} - 1,786\text{town} + 1,339\text{thima} - 2,377\text{super} - 0,960\text{ipgiatron}$$

Οι παράγοντες που δεν βρέθηκαν στατιστικά σημαντικοί στο πρώτο υπόδειγμα ήταν η ηλικία του ερωτώμενου, το φύλο, η οικογενειακή κατάσταση, το μορφωτικό επίπεδο, το μέσο εισόδημα, η ιδιοκτησία, η κατάσταση υγείας, η χρήση αυτοκινήτου, όπως επίσης το αν θεωρούν ότι ζουν σε περιοχή υποβαθμισμένη περιβαλλοντικά ή κοινωνικά. Ακόμα δεν βρέθηκαν στατιστικά σημαντικές οι μεταβλητές που αφορούν τον οικονομικό, κοινωνικό και πολιτιστικό αποκλεισμό.

Στο τελικό υπόδειγμα βρέθηκε στατιστικά σημαντικό η ιδιοκτησία. Συγκεκριμένα βρέθηκε ότι οι ενοικιαστές ήταν πιθανότερο να ζουν σε συνθήκες αποκλεισμού της γειτονιάς σε σχέση με τους ιδιοκτήτες σε επίπεδο σημαντικότητας 10%. Ακόμα βρέθηκε ότι όσο αυξάνεται η ηλικία ήταν πιθανότερο να ζουν σε συνθήκες γειτονικού αποκλεισμού σε επίπεδο σημαντικότητας 1%. Αυτό είναι λογικό αφού όσο αυξάνεται η ηλικία δυσκολεύονται να μετακινηθούν τα άτομα. Ακόμα βρέθηκε πως οι άνδρες είναι πιθανότερο να ζουν σε συνθήκες αποκλεισμού της γειτονιάς σε επίπεδο σημαντικότητας 10%.

77

Όμοια και με τα προηγούμενα, όσοι κατοικούσαν στο Αμύνταιο ήταν λιγότερο πιθανό να ζουν σε συνθήκες γειτονικού αποκλεισμού σε επίπεδο σημαντικότητας 1%, αφού όλες οι υπηρεσίες και τα μεγάλα καταστήματα βρίσκονται στη πόλη. Ακόμα βρέθηκε πως αν οι ερωτώμενοι είχαν πέσει θύμα εγκληματικής ενέργειας ήταν πιθανότερο να ζουν σε συνθήκες αποκλεισμού γειτονιάς σε επίπεδο σημαντικότητας 5%. Επίσης όσοι ερωτώμενοι ήταν ικανοποιημένοι με την ύπαρξη των γιατρών στην περιοχή τους ήταν λιγότερο πιθανό να ζουν σε συνθήκες αποκλεισμού γειτονιάς σε επίπεδο σημαντικότητας 10%. Σύμφωνα με τους Scharf et al. (2005), τα άτομα που είχαν η εμπειρία εγκλήματος ήταν πιθανότερο να ζουν σε συνθήκες αποκλεισμού από την πρόσβαση σε υπηρεσίες και στη γειτονιά.

Ακόμα όσο άτομα μπορούσαν να εξυπηρετηθούν στα καταστήματα αγοράς χωρίς να αντιμετωπίζουν προβλήματα, ήταν λιγότερο πιθανό να ζουν σε συνθήκες γειτονικού αποκλεισμού σε επίπεδο σημαντικότητας 1%. Οι Abbott and Sapsford (2006), βρήκαν πως αν τα τοπικά καταστήματα και συγκεκριμένα τα σούπερ μάρκετ δεν ήταν προσαρμοσμένα στις ανάγκες των ηλικιωμένων κινδύνευαν περισσότερο από τον αποκλεισμό.

Επίσης, R^2 (Nagelkerke) είναι ίσο με 0,614, αυτό σημαίνει ότι η συγκεκριμένη παλινδρόμηση ερμηνεύει το 37% της πιθανότητας αγοράς αποδοτικών ηλεκτρικών συσκευών εάν τις επιδοτούσε το κράτος.

Συμπερασματικά λοιπόν ο αποκλεισμός από τη γειτονία και γενικότερα του γεωγραφικού αποκλεισμού σχετίζεται τόσο με τον τόπο κατοικίας όσο και με τα δημογραφικά χαρακτηριστικά, δηλαδή την ηλικία και το φύλο των ηλικιωμένων. Επίσης σχετίζεται με την ιδιοκτησία της οικίας, με την εξυπηρέτηση των τοπικών καταστημάτων και την ύπαρξη γιατρών της περιοχής. Τέλος σχετίζεται με τον αν έχουν πέσει θύμα εγκληματικής ενέργειας.

6.5 Εκτίμηση Γραμμικής Παλινδρόμησης για τους Προσδιοριστικούς Παράγοντες του Κινδύνου του Αποκλεισμού στον Οικονομικό Ψυλώνα

Στην παρούσα παλινδρόμηση θα εκτιμηθεί ο κίνδυνος του οικονομικού αποκλεισμού, όπου σκοπός είναι να βρεθούν οι παράγοντες που την επηρεάζουν τον οικονομικό αποκλεισμό υπολογίζοντας τις δράσεις βιώσιμης ανάπτυξης του δήμου για την πρόληψη κοινωνικού αποκλεισμού. Αυτό θα πραγματοποιηθεί με τη μέθοδο ελαχίστων τετραγώνων. Οι παράγοντες που θα εκτιμηθούν ουσιαστικά πέρα από τα δημογραφικά χαρακτηριστικά των ερωτώμενων είναι και οι παροχές του δήμου με σκοπό την βιώσιμη ανάπτυξη της τοπικής κοινότητας.

Η γενική μορφή της γραμμικής παλινδρόμησης διαμορφώνεται ως εξής:

$$ftoxilik2 = b_1 + b_2age + b_3gender + b_4health + b_5epidoma + b_6koindei + b_7koinpant + b_8memkapi + b_9ekdromikapi + b_{10}simetpolitistik + b_{11}museumami + b_{12}visitbibliothiki + b_{13}visitgym + b_{14}dimitlxanok + b_{15}ergasiameamivi + \epsilon_i$$

Όπου:

ftoxilik2:	Ποσοτική μεταβλητή η οποία εκφράζει το κίνδυνο της φτώχειας και της υλικής στέρησης.
age	Ποσοτική μεταβλητή η οποία εκφράζει την ηλικία του ερωτώμενου.
gender	Ψευδομεταβλητή η οποία λαμβάνει την τιμή 1 όταν είναι άνδρας και την τιμή 0 γυναίκα.
health	Ψευδομεταβλητή η οποία λαμβάνει την τιμή 1 όταν ο ερωτώμενος αντιμετωπίζει προβλήματα υγείας και 0 αλλού.
epidoma	Ψευδομεταβλητή η οποία λαμβάνει την τιμή 1 όταν ο ερωτώμενος παίρνει προνοιακό επίδομα και 0 αλλού.
koindei	Ψευδομεταβλητή η οποία λαμβάνει την τιμή 1 όταν ο ερωτώμενος έχει κοινωνικό τιμολόγιο της ΔΕΗ και 0 αλλού.
koinpant	Ψευδομεταβλητή η οποία λαμβάνει την τιμή 1 όταν ο ερωτώμενος έχει προμηθευτεί για το έτος 2017 τρόφιμα από το κοινωνικό παντοπωλείο και 0 αλλού.
memkapi	Ψευδομεταβλητή η οποία λαμβάνει την τιμή 1 όταν ο ερωτώμενος είναι μέλος του ΚΑΠΗ και 0 αλλού.

ekdromikapi	Ψευδομεταβλητή η οποία λαμβάνει την τιμή 1 όταν ο ερωτώμενος έχει πάει εκδρομή με το ΚΑΠΗ και 0 αλλού.
simetpolitistik	Ψευδομεταβλητή η οποία λαμβάνει την τιμή 1 όταν ο ερωτώμενος συμμετέχει στις πολιτιστικές εκδηλώσεις του δήμου και 0 αλλού.
museumami	Ψευδομεταβλητή η οποία λαμβάνει την τιμή 1 όταν ο ερωτώμενος έχει επισπεφτεί κάποιο μουσείο του δήμου και 0 αλλού.
visitgym	Ψευδομεταβλητή η οποία λαμβάνει την τιμή 1 όταν ο ερωτώμενος έχει επισπευτεί το γυμναστήριο του δήμου για να αθληθεί και 0 αλλού.
dimitlxanok	Ψευδομεταβλητή η οποία λαμβάνει την τιμή 1 όταν ο ερωτώμενος θα συμμετείχε στο δημοτικό λαχανόκηπο και 0 αλλού.
ergasiameamivi	Ψευδομεταβλητή η οποία λαμβάνει την τιμή 1 όταν ο ερωτώμενος θα συμμετείχε σε επιχείρηση με σκοπό να εργαστεί με αμοιβή και 0 αλλού.
ε_i :	Τα σφάλματα εκτίμησης της παλινδρόμησης.

Τα αποτελέσματα της γραμμικής παλινδρόμησης παρουσιάζονται στο πίνακα 6.5.2

80

Πίνακας 6.5.1: Πίνακας περιγραφικών μέτρων

Περιγραφικά Μέτρα					
Μεταβλητή	Αριθμός Παρατηρήσεων	Ελάχιστο	Μέγιστο	Μέση Τιμή	Τυπική Απόκλιση
age	155	65	94	75,77	7,550
gender	155	0	1	0,48	0,501
health	155	0	1	0,52	0,501
epidoma	155	0	1	0,20	0,401
koindei	155	0	1	0,30	0,461
koinpant	155	0	1	0,21	0,411
memkapi	155	0	1	0,35	0,480
ekdromikapi	155	0	1	0,23	0,424
simetpolitistik	155	0	1	0,46	0,500
museumami	155	0	1	0,12	0,321
visitgym	155	0	1	0,07	0,258
dimitlxanok	155	0	1	0,32	0,466
ergasiameamivi	155	0	1	0,31	0,464
Valid N (listwise)	155				

Πίνακας 6.5.2: Εκτίμηση γραμμικής παλινδρόμησης για τον κίνδυνο του οικονομικού αποκλεισμού (n = 155)

	Υπόδειγμα I	Υπόδειγμα II
Σταθερός όρος	1,647 (0,714)	1,090 (0,519)
Age	0,067** (2,198)	0,078*** (2,884)
gender	-1,544*** (-3,946)	-1,627*** (-4256)
health	0,146 (0,347)	
epidoma	0,62 (0,076)	
koindei	0,738 (1,564)	
koinpant	2,433*** (3,128)	2,992*** (6,237)
memkapi	1,083* (1,803)	1,212** (2,044)
ekdromikapi	-1,080 (-1580)	-1,105* (-1,674)
simetpolitistik	-0,895* (-2,001)	-1,218*** (-2,883)
museumami	-0,474 (-0,703)	
visitgym	-1,241 (1,530)	
dimitlxanok	-1,438** -2,932	-1,304*** (-3,155)
ergasiameamivi	0,277 (0,553)	
R ²	0,497	0,474
R ² (Διορθωμένο)	0,451	0,449
Στατιστική F	2,272	2,276
Σημείωση: Οι ενδείξεις ***, ** και *, υποδηλώνουν στατιστική σημαντικότητα 1%, 5% και 10% αντίστοιχα. Στις παρενθέσεις παρουσιάζεται η στατιστική t		

Η τελική εξίσωση γραμμικής παλινδρόμησης διαμορφώνεται ως εξής:

$$ftoxilik2 = 1,090 + 0,078age - 1,627gender + 2,992koinpant + 1,212memkapi - 1,105ekdromikapi - 1,218simetpolitistik - 1,304dimitlxanok$$

Οι μεταβλητές που δεν βρέθηκαν στατιστικά σημαντικές στο πρώτο υπόδειγμα ήταν η υγεία των ερωτώμενων, το αν έπαιρναν κάποιο επίδομα ενίσχυσης εισοδήματος, εάν είχαν κοινωνικό τιμολόγιο της ΔΕΗ, εάν είχαν πάει σε κάποιο μουσείο, και αν θα τους ενδιέφερε να δημιουργηθεί επιχείρηση με σκοπό να εργαστούν με αμοιβή.

Στο τελικό υπόδειγμα βρέθηκες πώς όσο αυξάνεται η ηλικία των ερωτώμενων, αυξάνονταν ο κίνδυνος να ζουν σε συνθήκες φτώχειας και υλικής στέρησης σε επίπεδο σημαντικότητας 1%. Ακόμα οι γυναίκες σε σχέση με τους άνδρες κινδύνευαν περισσότερο να ζουν σε συνθήκες οικονομικού αποκλεισμού σε επίπεδο σημαντικότητας 1%. Αυτό επιβεβαιώνεται και τις προηγούμενες εμπειρικές μελέτες.

Για τις δράσεις βιώσιμης ανάπτυξης του δήμου που αφορούν τα άτομα τρίτης ηλικίας. Όσοι είχαν προμηθευτεί τρόφιμα από το κοινωνικό παντοπωλείο του δήμου για το έτος 2017, κινδύνευαν περισσότερο από την φτώχεια και την υλική στέρηση σε επίπεδο σημαντικότητας 1%. Αυτό συμβαίνει διότι τα άτομα που προμηθεύονται τρόφιμα από το κοινωνικό παντοπωλείο, έχουν πολύ χαμηλό εισόδημα (εισοδηματικό κριτήριο). Όμοια και όσοι ήταν μέλη του ΚΑΠΗ, κινδύνευαν περισσότερο από φτώχεια και υλική στέρηση σε επίπεδο σημαντικότητας 5%, ουσιαστικά μέλη του ΚΑΠΗ είναι τα άτομα που έχουν χαμηλό εισόδημα, αφού στους χώρους του ΚΑΠΗ λειτουργούν καφενεία με πολύ χαμηλό τιμολόγιο.

82

Ακόμα βρέθηκε πως οι ερωτώμενοι που συμμετέχουν σε εκδρομές το ΚΑΠΗ, κινδύνευαν λιγότερο από τον οικονομικό αποκλεισμό. Επίσης τα άτομα που συμμετείχαν σε πολιτιστικές δραστηριότητες του δήμου, κινδύνευαν λιγότερο από τον κίνδυνο φτώχειας και υλικής στέρησης σε επίπεδο σημαντικότητας 1%.

Επιπρόσθετα βρέθηκε πως, οι ηλικιωμένοι που θα τους ενδιέφερε να συμμετέχουν στο δημοτικό λαχανόκηπο, κινδύνευαν λιγότερο από την φτώχεια και την υλική στέρηση σε επίπεδο σημαντικότητας 1%. Ωστόσο αυτή την δράση δεν την προσφέρει ο δήμος Αμυνταίου.

Επίσης, το $R^2 = 0,449$, το οποίο δηλώνει ότι το 44,9% της διακύμανσης της εξαρτημένης μεταβλητής ερμηνεύεται από το σύνολο των συγκεκριμένων ανεξάρτητων μεταβλητών.

Συμπερασματικά λοιπόν, στον οικονομικό πυλώνα της βιώσιμης ανάπτυξης, οι παράγοντες που επηρεάζουν το κίνδυνο φτώχειας και υλικής στέρησης είναι η ηλικία των ερωτώμενων, το φύλο, όπως επίσης το αν προμηθεύτηκαν τρόφιμα από το κοινωνικό παντοπωλείο του δήμου, όπως επίσης αν είναι μέλη στο ΚΑΠΗ, και συμμετέχουν σε διάφορες πολιτιστικές δραστηριότητες και η δημιουργία δημοτικού λαχανόκηπου.

6.6 Εκτίμηση Γραμμικής Παλινδρόμησης για τους Προσδιοριστικούς Παράγοντες του Κινδύνου του Κοινωνικού και Πολιτισμικού Αποκλεισμού

Σε αυτή τη παλινδρόμηση θα εξεταστούν οι παράγοντες που αφορούν τον κίνδυνο κοινωνικού και πολιτιστικού αποκλεισμού, με ανεξάρτητες μεταβλητές, πέρα από τα κύρια δημογραφικά χαρακτηριστικά, τις δράσεις βιώσιμης ανάπτυξης του δήμου στον κοινωνικό και πολιτιστικό τομέα.

Η γενική μορφή της γραμμικής παλινδρόμησης διαμορφώνεται ως εξής:

$$\text{koinpolit2} = b_1 + b_2\text{age} + b_3\text{gender} + b_4\text{health} + b_5\text{town} + b_6\text{newspaper} + b_7\text{koinpant} + b_8\text{memkapi} + b_9\text{loutrakapi} + b_{10}\text{enimerosi} + b_{11}\text{museumami} + b_{12}\text{simetpolitistik} + b_{13}\text{visitbibliothiki} + b_{14}\text{visitgym} + b_{15}\text{placep} + b_{16}\text{programgym} + b_{17}\text{epiplpolitist} + b_{18}\text{edrasisprostasias} + \varepsilon_i$$

Όπου:

koinpolit2:	Ποσοτική μεταβλητή η οποία εκφράζει το κίνδυνο του κοινωνικόπολιτιστικού αποκλεισμού.
age	Ποσοτική μεταβλητή η οποία εκφράζει την ηλικία του ερωτώμενου.
gender	Ψευδομεταβλητή η οποία λαμβάνει την τιμή 1 όταν είναι άνδρας και την τιμή 0 γυναίκα.
health	Ψευδομεταβλητή η οποία λαμβάνει την τιμή 1 όταν ο ερωτώμενος αντιμετωπίζει προβλήματα υγείας και 0 αλλού.
town	Ψευδομεταβλητή η οποία λαμβάνει την τιμή 1 όταν ο ερωτώμενος κατοικεί στο Αμύνταιο και 0 σε χωριό/Προάστιο.
newspaper	Ψευδομεταβλητή η οποία λαμβάνει την τιμή 1 όταν ο ερωτώμενος έχει διαβάζει εφημερίδες για ενημέρωση και 0 αλλού.
koinpant	Ψευδομεταβλητή η οποία λαμβάνει την τιμή 1 όταν ο ερωτώμενος έχει προμηθευτεί για το έτος 2017 τρόφιμα από το κοινωνικό παντοπωλείο και 0 αλλού.
memkapi	Ψευδομεταβλητή η οποία λαμβάνει την τιμή 1 όταν ο ερωτώμενος είναι μέλος του ΚΑΠΗ και 0 αλλού.
loutrakapi	Ψευδομεταβλητή η οποία λαμβάνει την τιμή 1 όταν ο ερωτώμενος έχει πάει διακοπές σε ιαματικά λουτρά με το ΚΑΠΗ και 0 αλλού.

enimerosi	Ψευδομεταβλητή η οποία λαμβάνει την τιμή 1 όταν ο ερωτώμενος συμμετέχει σε ενημερωτικές ημερίδες του δήμου και 0 αλλού.
museumami	Ψευδομεταβλητή η οποία λαμβάνει την τιμή 1 όταν ο ερωτώμενος έχει επισκευτεί κάποιο μουσείο του δήμου και 0 αλλού.
simetpolitistik	Ψευδομεταβλητή η οποία λαμβάνει την τιμή 1 όταν ο ερωτώμενος συμμετέχει σε πολιτιστικές εκδηλώσεις του δήμου και 0 αλλού.
visitbibliothiki	Ψευδομεταβλητή η οποία λαμβάνει την τιμή 1 όταν ο ερωτώμενος έχει επισκευτεί τη δημοτική βιβλιοθήκη και 0 αλλού.
visitgym	Ψευδομεταβλητή η οποία λαμβάνει την τιμή 1 όταν ο ερωτώμενος έχει επισκευτεί το γυμναστήριο του δήμου για να αθληθεί και 0 αλλού.
placepc	Ψευδομεταβλητή η οποία λαμβάνει την τιμή 1 όταν ο ερωτώμενος θα ενδιαφερόταν να δημιουργηθεί χώρος με υπολογιστές για να μπαίνουν στο ιντερνέτ και 0 αλλού.
programgym	Ψευδομεταβλητή η οποία λαμβάνει την τιμή 1 όταν ο ερωτώμενος θα ήθελε να συμμετέχει σε προγράμματα γυμναστικής και 0 αλλού.
epiplpolitist	Ψευδομεταβλητή η οποία λαμβάνει την τιμή 1 όταν ο ερωτώμενος θα ήθελε να υπάρξουν και άλλες ειδικευμένες πολιτιστικές δραστηριότητες και 0 αλλού.
drasisprostasias	Ψευδομεταβλητή η οποία λαμβάνει την τιμή 1 όταν ο ερωτώμενος θα συμμετείχε δράσεις προστασίας περιβάλλοντος και 0 αλλού.
ε_i :	Τα σφάλματα εκτίμησης της παλινδρόμησης.

Τα αποτελέσματα της γραμμικής παλινδρόμησης παρουσιάζονται στο πίνακα 6.6.2

Πίνακας 6.6.1: Πίνακας περιγραφικών μέτρων

Πίνακας περιγραφικών μέτρων					
Μεταβλητή	Αριθμός Παρατηρήσεων n	Ελάχιστο	Μέγιστο	Μέση Τιμή	Τυπική Απόκλιση
age	155	65	94	75,77	7,550
gender	155	0	1	0,48	0,501
health	155	0	1	0,52	0,501
town	155	0	1	0,57	0,497
newspaper	155	0	1	0,26	0,439
koinpant	155	0	1	0,21	0,411
memkapi	155	0	1	0,35	0,480
loutrakapi	155	0	1	0,18	0,386
enimerosi	155	0	1	0,25	0,432
museumami	155	0	1	0,12	0,321
simetpolitistik	155	0	1	0,46	0,500
visitbibliothiki	155	0	1	0,21	0,411
visitgym	155	0	1	0,07	0,258
placepc	155	0	1	0,30	0,458
programgym	155	0	1	0,32	0,466
epiplpolitist	155	0	1	0,44	0,498
drasisprostasias	155	0	1	0,46	0,500
Valid N (listwise)	155				

Πίνακας 6.6.2: Γραμμικής παλινδρόμησης για τους προσδιοριστικούς παράγοντες κινδύνου κοινωνικού και πολιτιστικού αποκλεισμού

	Υπόδειγμα I	Υπόδειγμα II
Σταθερός όρος	2,915 (1,513)	3,289** (1,832)
age	0,060** (2,400)	0,053** (2,309)
gender	-0,212 (-0,674)	
health	0,669* (1,975)	0,722** (2,281)
town	-0,136 (-0,413)	
newspaper	-1,042*** (-2,638)	-1,104*** (-3,121)
koinpant	1,351*** (3,421)	1,397*** (3,748)
memkapi	-0,006 (-0,014)	
loutrakapi	-0,175 (-0,323)	
enimerosi	-0,657 (-1,507)	-0,739** (-2,037)
museumami	-0,106 (-0,185)	
simetpolitistik	-1,476*** (-4,095)	-1,463*** (-4,249)
visitbibliothiki	-0,984* (-1,976)	-1,024** (2,545)
visitgym	-0,045 (-0,068)	
placepc	0,086 (0,208)	
programgym	0,449 (1,093)	
epiplpolitist	-0,911** (-2,424)	-0,750** (-2,153)
drasisprostasias	-0,855** (-2,298)	-0,804** (-2,335)
R ²	0,69	0,686
R ² (Διορθωμένο)	0,652	0,666
Στατιστική F	1,7592	1,7230
Σημείωση: Οι ενδείξεις ***, ** και *, υποδηλώνουν στατιστική σημαντικότητα 1%, 5% και 10% αντίστοιχα. Στις παρενθέσεις παρουσιάζεται η στατιστική t		

Η τελική εξίσωση γραμμικής παλινδρόμησης διαμορφώνετε ως εξής:

$$\text{koinpolit2} = 3,289 + 0,053\text{age} + 0,722\text{health} - 1,104\text{newspaper} + 1,397\text{koinpant} - 0,739\text{enimerosi} - 1,463\text{simetpolitistik} - 1,024\text{visitbibliothiki} - 0,750\text{epiplpolitist} - 0,804\text{edrasisprostasias}$$

Οι μεταβλητές που δεν βρέθηκαν στατιστικά σημαντικές στο πρώτο υπόδειγμα ήταν το φύλο του ερωτώμενου, ο τόπος κατοικίας, αν είναι μέλος του ΚΑΠΗ του δήμου, αν έχει πάει διακοπές με το ΚΑΠΗ, αν έχει επισκεφτεί κάποιο μουσείο του δήμου, όπως επίσης και το γυμναστήριο. Ακόμα δεν βρέθηκε στατιστικά σημαντικό το αν θα συμμετείχαν σε προγράμματα εκμάθησης νέων τεχνολογιών, όπως και στην υπάρξει χώρων υπολογιστών.

Όμοια με όλα τα προηγούμενα υποδείγματα, η ηλικία είναι στατιστικά σημαντική ανεξάρτητη μεταβλητή. Συγκεκριμένα βρέθηκε πώς όσο αυξάνεται η ηλικία των ερωτώμενων, αυξάνεται και ο κίνδυνος κοινωνικού και πολιτιστικού αποκλεισμού σε επίπεδο σημαντικότητας 5%. Επίσης όσα άτομα αντιμετώπιζαν προβλήματα υγείας κινδύνευαν περισσότερο από τον κοινωνικό αποκλεισμό σε επίπεδο σημαντικότητας 5%. Αντίθετα όσοι διάβαζαν εφημερίδες με σκοπό την ενημέρωσή τους κινδύνευαν λιγότερο από τον κοινωνικό αποκλεισμό σε επίπεδο σημαντικότητας 1%.

88

Για τις δράσεις του δήμου, και σε αυτό το υπόδειγμα, τα άτομα που είχαν προμηθευτεί τρόφιμα από το κοινωνικό παντοπωλείο, κινδύνευαν περισσότερο σε επίπεδο σημαντικότητας 1%. Ακόμα όσοι συμμετείχαν σε εκδηλώσεις του δήμου με σκοπό την ενημέρωσή τους για ιατρικά θέματα, κινδύνευαν λιγότερο από τον κοινωνικό και πολιτιστικό αποκλεισμό σε επίπεδο σημαντικότητας 5%. Επίσης όσοι συμμετείχαν σε πολιτιστικές δραστηριότητες του δήμου, και είχαν επισκεφτεί την δημοτική βιβλιοθήκη, κινδύνευαν λιγότερο από τον κοινωνικό αποκλεισμό σε επίπεδο σημαντικότητας 1% και 5% αντίστοιχα.

Ένας άλλος παράγοντας που βρέθηκε στατιστικά σημαντικός για τον κίνδυνο του κοινωνικοπολιτιστικού αποκλεισμού ήταν οι επιπρόσθετες δράσεις. Συγκεκριμένα, όσοι δήλωσαν ότι θα ήθελαν να υπάρξουν επιπλέον δράσεις για να συμμετάσχουν σε πολιτιστικές δραστηριότητες κινδύνευαν λιγότερο από τον κοινωνικό αποκλεισμό σε επίπεδο σημαντικότητας 1%, όπως και όσοι θα τους ενδιέφερε να συμμετέχουν σε δράσεις προστασίας του περιβάλλοντος σε επίπεδο σημαντικότητας 10%.

Επίσης, το $R^2 = 0,666$, το οποίο δηλώνει ότι το 66,6% της διακύμανσης της εξαρτημένης μεταβλητής ερμηνεύεται από το σύνολο των συγκεκριμένων ανεξάρτητων μεταβλητών.

Συμπερασματικά λοιπόν, οι παράγοντες που σχετίζονται με τον πυλώνα το κοινωνικό και το πολιτισμικό και αφορά τον κίνδυνο του κοινωνικού και πολιτιστικού αποκλεισμού σε συνδυασμό τις δράσεις του δήμου, βρέθηκε ότι οι δράσεις που εξετάστηκαν συμβάλουν στη πρόληψη του κοινωνικού αποκλεισμού, αφού όσοι συμμετέχουν σε δράσεις ενημέρωσης για την υγεία, έχουν επισκεφτεί τη δημοτική βιβλιοθήκη και συμμετέχουν σε πολιτιστικές εκδηλώσεις, κινδύνευαν λιγότερο από τον κοινωνικό αποκλεισμό.

6.7 Εκτίμηση Γραμμικής Παλινδρόμησης για τους Προσδιοριστικούς Παράγοντες του Κινδύνου του Περιβαλλοντικού Αποκλεισμού

Στη παρούσα γραμμική παλινδρόμηση θα εκτιμηθούν οι παράγοντες που επηρεάζουν τον κίνδυνο του γεωγραφικού αποκλεισμού μέσα από τη συνιστώσα της γειτονιάς που αφορά το δομημένο και φυσικό περιβάλλον. Αυτό θα πραγματοποιηθεί με τη μέθοδο ελαχίστων τετραγώνων. Όμοια με τις δυο προηγούμενες παλινδρομήσεις, θα εκτιμηθούν τόσο οι δημογραφικοί παράγοντες όσο και η δράσει του δήμου.

Η γενική μορφή της γραμμικής παλινδρόμησης διαμορφώνεται ως εξής:

$$\text{xor2} = b_1 + b_2\text{age} + b_3\text{gender} + b_4\text{health} + b_5\text{town} + b_6\text{thima} + b_7\text{iponperival} + b_8\text{iponkinon} + b_9\text{koinpant} + b_{10}\text{simetpolitistik} + b_{11}\text{dimmmm} + b_{12}\text{epipleonastin} + \varepsilon_i$$

Όπου:

xor2:	Ποσοτική μεταβλητή η οποία εκφράζει το κίνδυνο του αποκλεισμού της γειτονιάς.
age	Ποσοτική μεταβλητή η οποία εκφράζει την ηλικία του ερωτώμενου.
gender	Ψευδομεταβλητή η οποία λαμβάνει την τιμή 1 όταν είναι άνδρας και την τιμή 0 γυναίκα.
health	Ψευδομεταβλητή η οποία λαμβάνει την τιμή 1 όταν ο ερωτώμενος αντιμετωπίζει προβλήματα υγείας και 0 αλλού.
town	Ψευδομεταβλητή η οποία λαμβάνει την τιμή 1 όταν ο ερωτώμενος κατοικεί στο Αμύνταιο και 0 σε χωριό/προάστιο.
thima	Ψευδομεταβλητή η οποία λαμβάνει την τιμή 1 όταν ο ερωτώμενος έχει πέσει θύμα εγκληματικής ενέργειας και 0 αλλού.
iponperival	Ψευδομεταβλητή η οποία λαμβάνει την τιμή 1 όταν ο ερωτώμενος είναι θεωρεί ότι η περιοχή που κατοικεί είναι υποβαθμισμένη περιβαλλοντικά και 0 αλλού.
iponkinon	Ψευδομεταβλητή η οποία λαμβάνει την τιμή 1 όταν ο ερωτώμενος είναι θεωρεί ότι η περιοχή που κατοικεί είναι υποβαθμισμένη κοινωνικά και 0 αλλού.

koinpant	Ψευδομεταβλητή η οποία λαμβάνει την τιμή 1 όταν ο ερωτώμενος έχει προμηθευτεί για το έτος 2017 τρόφιμα από το κοινωνικό παντοπωλείο και 0 αλλού.
simetpolitistik	Ψευδομεταβλητή η οποία λαμβάνει την τιμή 1 όταν ο ερωτώμενος έχει συμμετέχει σε πολιτιστικές δραστηριότητες του δήμου και 0 αλλού.
dimmmm	Ψευδομεταβλητή η οποία λαμβάνει την τιμή 1 όταν ο ερωτώμενος θα ήθελε να δημιουργηθεί αστική συγκοινωνία στο δήμο και 0 αλλού.
epipleonastin	Ψευδομεταβλητή η οποία λαμβάνει την τιμή 1 όταν ο ερωτώμενος θα ήθελε επιπλέον αστυνόμευση και 0 αλλού.
ϵ_i :	Τα σφάλματα εκτίμησης της παλινδρόμησης.

Τα αποτελέσματα της γραμμικής παλινδρόμησης παρουσιάζονται στο πίνακα 5.7.2

Πίνακας 5.7.1 : Πίνακας περιγραφικών μέτρων

Περιγραφικά Μέτρα					
Μεταβλητή	Αριθμός Παρατηρήσεων	Ελάχιστο	Μέγιστο	Μέση Τιμή	Τυπική Απόκλιση
Age	155	65	94	75,77	7,550
gender	155	0	1	0,48	0,501
health	155	0	1	0,52	0,501
town	155	0	1	0,57	0,497
thima	155	0	1	0,17	0,381
ipovperival	155	0	1	0,34	0,476
ipovkinon	155	0	1	0,11	0,314
koinpant	155	0	1	0,21	0,411
simetpolitistik	155	0	1	0,46	0,500
dimmmm	155	0	1	0,70	0,458
epipleonastin	155	0	1	0,80	0,401
Valid N (listwise)	155				

Πίνακας 6.7.2: Εκτίμηση γραμμικής παλινδρόμησης για τον αποκλεισμό γειτονιάς (n = 155)

	Υπόδειγμα I	Υπόδειγμα II
Σταθερός όρος	-5,294*** (-3,828)	1,090 (0,519)
age	0,086*** (4,960)	0,096*** (6,143)
gender	0,067 (0,309)	
health	0,349 (1,488)	
town	-0,650*** (-2,694)	-0,643*** (-2,689)
thima	0,533* (1,773)	0,550* (1,843)
ipovperival	0,026 (0,108)	
ipovkinon	0,807** (2,193)	0,808** (2,203)
koinpant	0,527* (1,846)	0,563** (1,988)
simetpolitistik	-0,629** (-2,524)	-0,632** (-2,569)
dimmmm	0,476* (-1,788)	0,472* (1,781)
epipleonastin	0,664** (2,421)	0,698** (2,554)
R ²	0,500	0,492
R ² (Διορθωμένο)	0,461	0,464
Στατιστική F	1,3018	1,2986
Σημείωση: Οι ενδείξεις ***, ** και *, υποδηλώνουν στατιστική σημαντικότητα 1%, 5% και 10% αντίστοιχα. Στις παρενθέσεις παρουσιάζεται η στατιστική t		

Η τελική εξίσωση γραμμικής παλινδρόμησης διαμορφώνετε ως εξής:

$$\text{xor2} = -5,843 + 0,096\text{age} - 0,643\text{town} + 0,550\text{thima} + 0,808\text{ipovkinon} + 0,563\text{koinpant} - 0,632\text{simetpolitistik} + 0,472\text{dimmmm} + 0,689\text{epipleonastin}$$

Οι μεταβλητές που δεν βρέθηκαν στατιστικά σημαντικές στο πρώτο υπόδειγμα ήταν το φύλο του ερωτώμενου, το αν αντιμετώπιζε κάποιο πρόβλημα υγείας, το αν θεωρεί ότι κατοικεί σε περιοχή που είναι υποβαθμισμένη περιβαλλοντικά.

Όμοια με τα προηγούμενα, όσο αυξάνεται η ηλικία των ερωτώμενων, κινδυνεύουν περισσότερο από τον αποκλεισμό της γειτονιάς σε επίπεδο σημαντικότητας 1%, όπως επίσης όσοι κατοικούν σε χωριό/προάστιο κινδύνευαν περισσότερο σε επίπεδο σημαντικότητας 1%. Επίσης όσοι είχαν πέσει θύμα εγκληματικής ενέργειας κινδύνευαν περισσότερο από τον αποκλεισμό της γειτονιάς σε επίπεδο σημαντικότητας 10%, όπως και αν θεωρούν πως ζουν σε υποβαθμισμένη κοινωνικά περιοχή σε επίπεδο σημαντικότητας 5%.

Για τις δράσεις του δήμου, όσοι είχαν προμηθευτεί τρόφιμα από το κοινωνικό παντοπωλείο του δήμου, κινδύνευαν περισσότερο από τον αποκλεισμό της γειτονιάς σε επίπεδο σημαντικότητας 5%, όπως επίσης όσοι συμμετείχαν σε πολιτιστικές εκδηλώσεις του δήμου κινδύνευαν λογίότερο σε επίπεδο σημαντικότητας 5%.

Επιπρόσθετα βρέθηκε πως τα άτομα που δήλωσαν πως θα ήθελαν να δημιουργηθεί αστική συγκοινωνία στο δήμο, κινδύνευαν περισσότερο από τον γεωγραφικό αποκλεισμό. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι στο δήμο Αμυνταίου δεν υπάρχει αστική συγκοινωνία, οπότε οι μετακινήσεις δεν είναι εύκολες και ιδιαίτερα στα άτομα τρίτης ηλικίας. Ακόμα τα άτομα που δήλωσαν πως θέλουν να υπάρξει επιπλέον αστυνόμευση, κινδύνευαν περισσότερο από τον αποκλεισμό σε επίπεδο σημαντικότητας 5%, αφού στο δήμο Αμυνταίου υπάρχει μόνο ένα αστυνομικό τμήμα στη πόλη του Αμυνταίου και εξυπηρετεί όλο το δήμο, καθώς επίσης δεν υπάρχει ούτε δημοτική αστυνομία.

Επίσης, το $R^2 = 0,464$, το οποίο δηλώνει ότι το 46,4% της διακύμανσης της εξαρτημένης μεταβλητής ερμηνεύεται από το σύνολο των συγκεκριμένων ανεξάρτητων μεταβλητών.

Συμπερασματικά λοιπόν, οι παράγοντες που επηρεάζουν το κίνδυνο αποκλεισμού της γειτονιάς είναι η ηλικία των ερωτώμενων, όπως επίσης αν ζει σε πόλη ή σε χωριό/προάστιο, αν έχει πέσει θύμα εγκληματικής ενέργειας και αν ζει σε υποβαθμισμένο κοινωνικά

περιβάλλον. Ακόμα οι δράσεις του δήμου βοηθούν στο να μειωθεί ο κίνδυνος του γεωγραφικού αποκλεισμού μέσα από τις πολιτιστικές δραστηριότητες, όμως η έλλειψη αστικής συγκοινωνίας και η έλλειψη δημοτικής αστυνομίας εντείνουν το αποκλεισμό.

6.8 Εκτίμηση Γραμμικής Παλινδρόμησης για τους Προσδιοριστικούς Παράγοντες του Κινδύνου του Κοινωνικού Αποκλεισμού Συνολικά

Σε αυτή τη παλινδρόμηση θα εξεταστούν οι παράγοντες που επηρεάζουν το κίνδυνο του κοινωνικού αποκλεισμού και στους τέσσερις πυλώνες της βιώσιμης ανάπτυξης, δηλαδή τον οικονομικό, τον κοινωνικό, τον πολιτιστικό και το περιβαλλοντικό, με ανεξάρτητες μεταβλητές τόσο τα κυριότερα δημογραφικά χαρακτηριστικά όσο και τις δράσεις του δήμου που αφορούν τους ηλικιωμένους με σκοπό τη βιώσιμη ανάπτυξη. Αυτό θα πραγματοποιηθεί με τη μέθοδο ελαχίστων τετραγώνων.

Η γενική μορφή της γραμμικής παλινδρόμησης διαμορφώνεται ως εξής:

$$\text{Apoklismos2}_i = b_1 + b_2\text{age} + b_3\text{gender} + b_4\text{health} + b_5\text{town} + b_6\text{koinpant} + b_7\text{memkapi} + b_8\text{loutrakapi} + b_9\text{enimerosi} + b_{10}\text{vfvp} + b_{11}\text{museumami} + b_{12}\text{simetpolitistik} + b_{13}\text{visitbibliothiki} + b_{14}\text{visitgym} + \varepsilon_i$$

Όπου:

Apoklismos2:	Ποσοτική μεταβλητή η οποία εκφράζει το συνολικό κίνδυνο κοινωνικού αποκλεισμού.	95
age	Ποσοτική μεταβλητή η οποία εκφράζει την ηλικία του ερωτώμενου.	
gender	Ψευδομεταβλητή η οποία λαμβάνει την τιμή 1 όταν είναι άνδρας και την τιμή 0 γυναίκα.	
health	Ψευδομεταβλητή η οποία λαμβάνει την τιμή 1 όταν ο ερωτώμενος αντιμετωπίζει προβλήματα υγείας και 0 αλλού.	
town	Ψευδομεταβλητή η οποία λαμβάνει την τιμή 1 όταν ο ερωτώμενος κατοικεί στο Αμύνταιο και 0 σε χωριό/Προάστιο.	
koinpant	Ψευδομεταβλητή η οποία λαμβάνει την τιμή 1 όταν ο ερωτώμενος έχει προμηθευτεί για το έτος 2017 τρόφιμα από το κοινωνικό παντοπωλείο και 0 αλλού.	
memkapi	Ψευδομεταβλητή η οποία λαμβάνει την τιμή 1 όταν ο ερωτώμενος είναι μέλος του ΚΑΠΗ και 0 αλλού.	
loutrakapi	Ψευδομεταβλητή η οποία λαμβάνει την τιμή 1 όταν ο ερωτώμενος έχει πάει διακοπές σε ιαματικά λουτρά με το ΚΑΠΗ και 0 αλλού.	
enimerosi	Ψευδομεταβλητή η οποία λαμβάνει την τιμή 1 όταν ο ερωτώμενος συμμετέχει σε ενημερωτικές ημερίδες του δήμου και 0 αλλού.	

vfvp	Ψευδομεταβλητή η οποία λαμβάνει την τιμή 1 όταν ο ερωτώμενος είναι ωφελούμενος του προγράμματος «Βοήθεια στο Σπίτι» και 0 αλλού.
museumami	Ψευδομεταβλητή η οποία λαμβάνει την τιμή 1 όταν ο ερωτώμενος έχει επισκευτεί κάποιο μουσείο του δήμου και 0 αλλού.
simetpolitistik	Ψευδομεταβλητή η οποία λαμβάνει την τιμή 1 όταν ο ερωτώμενος συμμετέχει σε πολιτιστικές εκδηλώσεις του δήμου και 0 αλλού.
visitbibliothiki	Ψευδομεταβλητή η οποία λαμβάνει την τιμή 1 όταν ο ερωτώμενος έχει επισκευτεί τη δημοτική βιβλιοθήκη και 0 αλλού.
visitgym	Ψευδομεταβλητή η οποία λαμβάνει την τιμή 1 όταν ο ερωτώμενος έχει επισκευτεί το γυμναστήριο του δήμου για να αθληθεί και 0 αλλού.
ει :	Τα σφάλματα εκτίμησης της παλινδρόμησης.

Τα αποτελέσματα της γραμμικής παλινδρόμησης παρουσιάζονται στο πίνακα 6.8.2

Πίνακας 6.8.1: Πίνακας περιγραφικών μέτρων

Περιγραφικά Μέτρα						96
Μεταβλητή	Αριθμός Παρατηρήσεων	Ελάχιστο	Μέγιστο	Μέση Τιμή	Τυπική Απόκλιση	
age	155	65	94	75,77	7,550	
gender	155	0	1	0,48	0,501	
health	155	0	1	0,52	0,501	
town	155	0	1	0,57	0,497	
koinpant	155	0	1	0,21	0,411	
memkapi	155	0	1	0,35	0,480	
loutrakapi	155	0	1	0,18	0,386	
enimerosi	155	0	1	0,25	0,432	
vfvp	155	0	1	0,06	0,246	
museumami	155	0	1	0,12	0,321	
simetpolitistik	155	0	1	0,46	0,500	
visitbibliothiki	155	0	1	0,21	0,411	
visitgym	155	0	1	0,07	0,258	
Valid N (listwise)	155					

Πίνακας 6.8.2: Εκτίμηση γραμμικής παλινδρόμησης για τον κίνδυνο κοινωνικού αποκλεισμού
(n = 155)

	Υπόδειγμα I	Υπόδειγμα II
Σταθερός όρος	2,346 (0,580)	0,140 (0,037)
age	0,183*** (3,417)	0,218*** (4,475)
gender	-1,558** (-2,383)	-1,682*** (-2,627)
health	1,062 (1,507)	
town	-1,845*** (-2,632)	-1,994*** (-2,900)
koinpant	3,953*** (4,334)	4,244*** (4,689)
memkapi	1,856** (2,048)	1,613* (1,868)
loutrakapi	-1,924* (-1,695)	-2,043* (-1,829)
enimerosi	-1,330 (-1,499)	
vfvp	4,180*** (2,725)	4,311*** (2,827)
museumami	0,603 (0,493)	
simetpolitistik	-3,275*** (-4,436)	-3,386*** (-4,679)
visitbibliothiki	-3,144*** (-2,924)	-3,001*** (-3,222)
visitgym	-0,419 (-0,305)	
R ²	0,697	0,687
R ² (Διορθωμένο)	0,669	0,668
Στατιστική F	3,8085	3,8129
Σημείωση: Οι ενδείξεις ***, ** και *, υποδηλώνουν στατιστική σημαντικότητα 1%, 5% και 10% αντίστοιχα. Στις παρενθέσεις παρουσιάζεται η στατιστική t		

Η τελική εξίσωση γραμμικής παλινδρόμησης διαμορφώνεται ως εξής:

$$\text{Apoklismos2} = 0,140 + 0,218\text{age} - 1,682\text{gender} - 1,994\text{town} + 4,224\text{koinpant} + 1,613\text{memkapi} - 2,043\text{loutrakapi} + 4,311\text{vfvp} - 3,386\text{simetpolitistik} - 3,001\text{visitbibliothiki}$$

Οι μεταβλητές που δεν βρέθηκαν στατιστικά σημαντικές στο πρώτο υπόδειγμα ήταν η το αν αντιμετωπίζουν κάποιο πρόβλημα υγείας, αν έχουν επισκεφτεί κάποιο μουσείο καθώς επίσης αν έχουν επισκεφτεί το γυμναστήριο του δήμου με σκοπό να αθληθούν.

Στο δεύτερο υπόδειγμα βρέθηκε στατιστικά σημαντικά το φύλο και η ηλικία των ερωτώμενων που συμπίπτουν με αυτά του κίνδυνου του κοινωνικού αποκλεισμού. Συγκεκριμένα βρέθηκε πως όσο αυξάνεται η ηλικία, αυξάνεται ο κίνδυνος του κοινωνικού αποκλεισμού σε επίπεδο σημαντικότητας 1%. Όμοια και οι γυναίκες σε σχέση με τους άνδρες κινδυνεύουν περισσότερο από τον αποκλεισμό σε επίπεδο σημαντικότητας 1%, όπως επιβεβαιώνουν και όλες οι προηγούμενες εμπειρικές μελέτες. Επίσης βρέθηκε στατιστικά σημαντική μεταβλητή του τόπου κατοικίας με αρνητικό πρόσημο. Ουσιαστικά τα άτομα που κατοικούσαν στο Αμύνταιο, κινδύνευαν λιγότερο σε επίπεδο σημαντικότητας 1%.

Για τις δράσεις του δήμου για την βιώσιμη ανάπτυξη συνολικά στη μείωση του κοινωνικού αποκλεισμού, σαν ανεξάρτητες μεταβλητές εκλέχθηκαν, πάλι το κοινωνικό παντοπωλείο, το ΚΑΠΗ με τις παροχές, το πρόγραμμα «Βοήθεια στο Σπίτι», όπως επίσης και οι διάφορες πολιτιστικές δραστηριότητες.

Συγκεκριμένα βρέθηκε ότι τα άτομα που έχουν προμηθευτεί τρόφιμα από το κοινωνικό παντοπωλείο του δήμου για το έτος 2017, κινδύνευαν περισσότερο από τον κοινωνικό αποκλεισμό σε επίπεδο σημαντικότητας 1%, πράγμα που δηλώνει ότι η συγκεκριμένη δράση βοηθάει τα άτομα που βρίσκονται σε κίνδυνο. Επιπρόσθετα, και όσοι δήλωσαν πως είναι μέλη στο ΚΑΠΗ, κινδύνευαν περισσότερο σε επίπεδο σημαντικότητας 10%, αφού όπως θα γίνει εκτενή αναφορά και παρακάτω, στο ΚΑΠΗ είναι μέλη που έχουν χαμηλά εισοδήματα, συνεπώς αυτή η δράση του δήμου συμβάλλει στη πρόληψη του αποκλεισμού.

Για το πρόγραμμα του δήμου «Βοήθεια στο Σπίτι», που απευθύνεται σε ηλικιωμένα άτομα που δεν μπορούν να αυτοεξυπηρετηθούν με ευκολία, βρέθηκε πως όσοι ήταν ωφελούμενοι του προγράμματος, κινδύνευαν περισσότερο από τον κοινωνικό αποκλεισμό σε επίπεδο σημαντικότητας 1%. Αυτό εξηγείται διότι οι ωφελούμενοι είναι άτομα ανήμπορα με προβλήματα απομόνωσης.

Ακόμα βρέθηκε πως τα άτομα που συμμετέχουν σε διακοπές ιαματικών λουτρών του ΚΑΠΗ, κινδύνευαν λιγότερο από τον κοινωνικό αποκλεισμό σε επίπεδο σημαντικότητας 10%, πράγμα που σημαίνει ότι η παροχή αυτή του δήμου βοηθάει στο να προληφθεί ο κοινωνικός αποκλεισμός στα άτομα τρίτης ηλικίας.

Παρόμοια ήταν και τα αποτελέσματα από τη συμμετοχή των ερωτώμενων σε πολιτιστικές δραστηριότητες και στην επίσκεψή τους στη δημοτική βιβλιοθήκη. Συγκεκριμένα βρέθηκε πως οι ηλικιωμένοι που συμμετείχαν σε πολιτιστικές δραστηριότητες του δήμου, κινδύνευαν λιγότερο από τον κοινωνικό αποκλεισμό συνολικά σε επίπεδο σημαντικότητας 1%. Επίσης και όσα άτομα έχουν επισκεφτεί τη δημοτική βιβλιοθήκη του δήμου, κινδύνευαν λιγότερο από τον αποκλεισμό σε επίπεδο σημαντικότητας 1%.

Επίσης, το $R^2 = 0,668$, το οποίο δηλώνει ότι το 66,8% της διακύμανσης της εξαρτημένης μεταβλητής ερμηνεύεται από το σύνολο των συγκεκριμένων ανεξάρτητων μεταβλητών.

Συμπερασματικά ο κίνδυνος του κοινωνικού αποκλεισμού συνολικά και στους τέσσερις πυλώνες (οικονομικά, κοινωνικά, πολιτιστικά, γεωγραφικά), επηρεάζεται από την ηλικία και το φύλο των ερωτώμενων, όπως επίσης και από τον τόπο κατοικίας. Ακόμα οι δράσεις του δήμου για τη βιώσιμη ανάπτυξη του δήμου στο κοινωνικό και πολιτιστικό τομέα βοηθάει στο να μειωθεί ο κίνδυνος του αποκλεισμού, αφού όσοι ερωτώμενοι έχουν πάει διακοπές με το ΚΑΠΗ, συμμετέχουν σε πολιτιστικές δραστηριότητες του δήμου και έχουν επισκεφτεί τη δημοτική βιβλιοθήκη κινδυνεύουν λιγότερο από τον κοινωνικό αποκλεισμό συνολικά.

6.9 Εκτίμηση Λογιστικής Παλινδρόμησης για τους Προσδιοριστικούς Παράγοντες που Αφορούν την Πιθανότητα να Έχει Προμηθευτεί Τρόφιμα από το Κοινωνικό Παντοπωλείο του Δήμου

Μια από τις κύριες δράσεις του δήμου για την βιώσιμη ανάπτυξη αλλά και την πρόληψη του κοινωνικού αποκλεισμού κυρίως στο πυλώνα τον οικονομικά αλλά και στο κοινωνικό, είναι η λειτουργία του κοινωνικού παντοπωλείου. Στη παρούσα παλινδρόμηση θα αναλυθούν τα αποτελέσματα που προέκυψαν σχετικά με το ενδεχόμενο οι ερωτώμενοι να έχουν λάβει προϊόντων από το κοινωνικό παντοπωλείο του δήμου, με απώτερο σκοπό να σκιαγραφήστε το προφίλ των δικαιούχων, αλλά και αν πραγματικά συμβάλει αυτή η δράση στην βιώσιμη ανάπτυξη. Για το σκοπό αυτό θα αναλυθούν οι παράγοντες που επηρεάζουν την λήψη προϊόντων κοινωνικού παντοπωλείου με τη μέθοδο μέγιστης πιθανοφάνειας.

Η γενική μορφή της λογιστικής παλινδρόμησης διαμορφώνεται ως εξής:

$$\text{koinpant} = b_1 + b_2\text{age} + b_3\text{gender} + b_4\text{married} + b_5\text{tritovathmia} + b_6\text{married} + b_7\text{monos} + b_8\text{chronicnew} + b_9\text{town} + b_{10}\text{meseisod} + b_{11}\text{ftoxilik2} + b_{12}\text{koinpolit2} + \varepsilon_i$$

100

Όπου:

koinpant:	Ψευδομεταβλητή η οποία λαμβάνει την τιμή 1 όταν ο ερωτώμενος έχει προμηθευτεί τρόφιμα από το κοινωνικό παντοπωλείο του δήμο για το έτος 2017 και 0 αλλού.
Age:	Ποσοτική μεταβλητή η οποία εκφράζει την ηλικία του ερωτώμενου.
Gender:	Ψευδομεταβλητή η οποία λαμβάνει την τιμή 1 όταν είναι άνδρας και την τιμή 0 γυναίκα.
Married:	Ψευδομεταβλητή η οποία λαμβάνει την τιμή 1 όταν είναι παντρεμένος και 0 αλλού.
Tritovathmia:	Ψευδομεταβλητή η οποία λαμβάνει την τιμή 1 όταν είναι απόφοιτος τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και 0 αλλού.
Monos:	Ψευδομεταβλητή η οποία λαμβάνει την τιμή 1 όταν ο ερωτώμενος ζει μόνος του και 0 αλλού.
Chronicnew:	Ψευδομεταβλητή η οποία λαμβάνει την τιμή 1 όταν ο ερωτώμενος αντιμετωπίζει κάποιο χρόνιο πρόβλημα υγείας και 0 αλλού.

Town:	Ψευδομεταβλητή η οποία λαμβάνει την τιμή 1 όταν ο ερωτώμενος ζει στο Αμύνταιο και 0 αν ζει στο χωριό/προάστιο.
Meseisod:	Ποσοτική μεταβλητή που εκφράζει το μέσο εισόδημα του ερωτώμενου.
ftoxilik2:	Ποσοτική μεταβλητή η οποία εκφράζει το κίνδυνο της φτώχειας και της υλικής στέρησης.
koinpolit2:	Ποσοτική μεταβλητή η οποία εκφράζει το κίνδυνο του κοινωνικού και πολιτιστικού αποκλεισμού.
ει:	Τα σφάλματα εκτίμησης της παλινδρόμησης

Τα αποτελέσματα της λογιστικής παλινδρόμησης παρουσιάζονται στο πίνακα 6.9.2

Πίνακας 6.9.1: Πίνακας περιγραφικών μέτρων

Περιγραφικά Μέτρα					
Μεταβλητή	Αριθμός Παρατηρήσεων	Ελάχιστο	Μέγιστο	Μέση Τιμή	Τυπική Απόκλιση
age	155	65	94	75,77	7,550
gender	155	0	1	0,48	0,501
tritovathmia	155	0	1	0,17	0,381
married	155	0	1	0,52	0,501
monos	155	0	1	0,2194	0,41515
chronicnew	155	0	1	0,3613	0,48193
town	155	0	1	0,57	0,497
meseisod	155	0	1400	607,10	377,296
ftoxilik2	155	0	12	6,0194	3,06524
koinpolit2	155	0	12	5,9161	2,98254
Valid N (listwise)	155				

Πίνακας 6.9.1: Εκτίμηση λογιστικής παλινδρόμησης για τους προσδιοριστικούς παράγοντες του κοινωνικού παντοπωλείου (n=155)

	Υπόδειγμα I	Υπόδειγμα II
Constant	2,164 (0,385)	0,760 (0,063)
age	-0,112** (4,085)	-0,091* (3,565)
gender	1,076* (2,871)	0,952* (2,575)
tritovathmia	,307 (0,047)	
pension	0,496 (0,316)	
monos	1,031 (2,607)	
chronicnew	1,618** (5,296)	1,675*** (6,665)
town	-0,440 (0,555)	
meseisod	-0,004** (5,775)	-0,003*** (7,770)
ftoxilik2	0,322** (5,660)	0,324** (6,445)
koinpolit2	0,411*** (8,776)	0,412*** (9,834)
-2 Loglikelihood	85,812	89,680
Cox&Snell R ²	0,3820	0,367
Nagelkerke R ²	0,593	0,569
Σημείωση: Οι ενδείξεις ***, ** και *, υποδηλώνουν στατιστική σημαντικότητα 1%, 5% και 10% αντίστοιχα. Στις παρενθέσεις παρουσιάζεται η στατιστική wald		

102

Η τελική εξίσωση λογιστικής παλινδρόμησης που προέκυψε είναι η εξής:

$$\text{koinpant} = 0,760 - 0,091\text{age} + 0,952\text{gender} + 1,675\text{chronicnew} - 0,003\text{meseisod} + 0,324\text{ftoxilik2} + 0,412\text{koinpolit2}$$

Οι παράγοντες που δεν βρέθηκαν στατιστικά σημαντικοί στο πρώτο υπόδειγμα ήταν το μορφωτικό επίπεδο, το αν παίρνουν σύνταξη γήρατος, το αν ζουν μόνοι τους στην οικία, αν κατοικούν σε πόλη σε χωριό.

Στο δεύτερο υπόδειγμα βρέθηκε ότι όσο αυξάνεται η ηλικία ήταν λιγότερο πιθανό να έχουν προμηθευτεί τρόφιμα από το κοινωνικό παντοπωλείο το δήμου σε επίπεδο σημαντικότητας 5%. Αυτό σημαίνει πως τα μεγαλύτερα σε ηλικία άτομα ήταν λιγότερο πιθανό να έχουν προμηθευτεί τρόφιμα γεγονός που οφείλεται και στο ότι κινδυνεύουν περισσότερο από το κοινωνικό αποκλεισμό. Ακόμα οι άνδρες ήταν πιθανότερο να έχουν προμηθευτεί τρόφιμα σε επίπεδο σημαντικότητας 10%, πράγμα που επιβεβαιώνει πως οι γυναίκες πλήττονται περισσότερο από τον κοινωνικό αποκλεισμό.

Ακόμα στατιστικά σημαντική βρέθηκε και η ανεξάρτητη μεταβλητή το εισοδήματος με αρνητικό πρόσημο, δηλαδή όσο αυξανόταν το εισόδημα των ερωτώμενων ήταν λιγότερο πιθανό έχουν προμηθευτεί τρόφιμα σε επίπεδο σημαντικότητας 1%. Ακόμα οι ηλικιωμένοι που αντιμετώπιζαν κάποιο χρόνιο πρόβλημα υγείας ήταν πιθανότερο να είχαν προμηθευτεί σε επίπεδο σημαντικότητας 1%.

Ακόμα υπάρχει και συσχετισμός με τον κίνδυνο του οικονομικού και κοινωνικοπολιτιστικού αποκλεισμού, αφού όσο αυξάνονταν ο κίνδυνος την φτώχειας και της υλικής στέρησης όπως επίσης όσο αυξάνονταν ο κίνδυνος κοινωνικού και πολιτισμικού αποκλεισμού, ήταν πιθανότερο να έχουν προμηθευτεί τρόφιμα από το κοινωνικό παντοπωλείο, σε επίπεδο σημαντικότητας 5% και 1% αντίστοιχα.

Επίσης, R^2 (Nagelkerke) είναι ίσο με 0,569, αυτό σημαίνει ότι η συγκεκριμένη παλινδρόμηση ερμηνεύει το 56% της πιθανότητας αγοράς αποδοτικών ηλεκτρικών συσκευών εάν τις επιδοτούσε το κράτος.

Συμπερασματικά, λοιπόν για την συγκεκριμένη δράση βιώσιμης ανάπτυξης του δήμου, τα αποτελέσματα έδειξαν πως τα μεγαλύτερα άτομα ήταν λιγότερο πιθανό να έχουν προμηθευτεί τρόφιμα από το κοινωνικό παντοπωλείο του δήμου, πράγμα που σημαίνει ότι ο δήμος πρέπει να γίνει πιο προσιτός και στα μεγαλύτερα άτομα. Ακόμα είναι πιθανότερο να έχουν προμηθευτεί οι ηλικιωμένοι που αντιμετωπίζουν προβλήματα υγείας, δηλαδή συγκεκριμένη δράση βοηθάει τα άτομα που αντιμετωπίζουν μεγαλύτερες δυσκολίες. Ακόμα, βρέθηκε ότι τα άτομα που κινδύνευαν περισσότερο από τον κοινωνικό αποκλεισμό, ήταν πιθανότερο να έχουν πάρει τρόφιμα, πράγμα που δηλώνει ότι το κοινωνικό παντοπωλείο του δήμου συμβάλει στη βοήθεια της μείωσης του κοινωνικού αποκλεισμού.

6.10 Εκτίμηση Λογιστικής Παλινδρόμησης για τους Προσδιοριστικούς Παράγοντες της Συμμετοχής των Ερωτώμενων στο ΚΑΠΗ

Τελευταίος παράγοντας που θα διερευνηθεί είναι η συμμετοχή των ερωτώμενων στο ΚΑΠΗ του δήμου. Συγκεκριμένα, η κύρια δράση βιώσιμης ανάπτυξης στον κοινωνικό και πολιτισμικό πυλώνα του δήμου με απώτερο σκοπό την εξάλειψη του κοινωνικού αποκλεισμού είναι η λειτουργία των χώρων του ΚΑΠΗ, αφού μέσα από αυτή τη λειτουργία πραγματοποιούνται πολλές δραστηριότητες σε κοινωνικό και πολιτιστικό επίπεδο. Στη παρούσα παλινδρόμηση ουσιαστικά θα εκτιμηθούν οι παράγοντες που επηρεάζουν τη πιθανότητα να είναι ο ερωτώμενος μέλος στο ΚΑΠΗ του δήμου, με τη μέθοδο μέγιστης πιθανοφάνειας.

Η γενική μορφή της λογιστικής παλινδρόμησης διαμορφώνεται ως εξής:

$$\text{memkapi} = b_1 + b_2\text{age} + b_3\text{age}^2 + b_4\text{gender} + b_5\text{tritovathmia} + b_6\text{married} + b_7\text{town} + b_8\text{meseisod} + b_9\text{health} + b_{10}\text{ftoxilik2} + b_{11}\text{koinpolit2} + \varepsilon_i$$

Όπου:

104

memkapi	Ψευδομεταβλητή η οποία λαμβάνει την τιμή 1 όταν ο ερωτώμενος είναι μέλος του ΚΑΠΗ και 0 αλλού.
Age:	Ποσοτική μεταβλητή η οποία εκφράζει την ηλικία του ερωτώμενου.
age2:	Ποσοτική μεταβλητή η οποία εκφράζει την ηλικία του ερωτώμενου στο τετράγωνο.
Gender:	Ψευδομεταβλητή η οποία λαμβάνει την τιμή 1 όταν είναι άνδρας και την τιμή 0 γυναίκα.
Tritovathmia:	Ψευδομεταβλητή η οποία λαμβάνει την τιμή 1 όταν είναι απόφοιτος τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και 0 αλλού.
Married:	Ψευδομεταβλητή η οποία λαμβάνει την τιμή 1 όταν είναι παντρεμένος και 0 αλλού.
Town:	Ψευδομεταβλητή η οποία λαμβάνει την τιμή 1 όταν ο ερωτώμενος κατοικεί στο Αμύνταιο και 0 αν κατοικεί σε χωριό/προάστιο.
Meseisod:	Ποσοτική μεταβλητή η οποία εκφράζει το μέσο εισόδημα του ερωτώμενου.

Health:	Ψευδομεταβλητή η οποία λαμβάνει την τιμή 1 όταν ο ερωτώμενος αντιμετωπίζει προβλήματα υγείας και 0 αλλού.
ftoxilik2:	Ποσοτική μεταβλητή η οποία εκφράζει το κίνδυνο της φτώχειας και της υλικής στέρησης.
koinpolit2:	Ποσοτική μεταβλητή η οποία εκφράζει το κίνδυνο του κοινωνικοπολιτιστικού αποκλεισμού.
ε_i :	Τα σφάλματα εκτίμησης της παλινδρόμησης

Τα αποτελέσματα της λογιστικής παλινδρόμησης παρουσιάζονται στο πίνακα 6.10.2

Πίνακας 6.10.1: Πίνακας περιγραφικών μέτρων

Περιγραφικά Μέτρα					
Μεταβλητή	Αριθμός Παρατηρήσεων	Ελάχιστο	Μέγιστο	Μέση Τιμή	Τυπική Απόκλιση
Age	155	65	94	75,77	7,550
age2	155	4225	8836	5798,37	1164,492
gender	155	0	1	0,48	0,501
tritovathmia	155	0	1	0,17	0,381
married	155	0	1	0,52	0,501
meseisod	155	0	1400	607,10	377,296
health	155	0	1	0,52	0,501
ftoxilik2	155	0	12	6,0194	3,06524
koinpolit2	155	0	12	5,9161	2,98254
Valid N (listwise)	155				

Πίνακας 6.10.2: Εκτίμηση λογιστικής παλινδρόμησης για τη συμμετοχή στο ΚΑΠΗ (n=155)

	Υπόδειγμα I	Υπόδειγμα II
Constant	-45,347* (23,665)	-46,846** (3,956)
age	1,206* (3,727)	1,257** (4,098)
age2	-0,008* (3,645)	-,008** (4,058)
gender	0,918** (4,745)	0,978** (5,742)
tritovathmia	0,118 (0,039)	
married	0,318 (0,665)	
meseisod	-0,002** (5,929)	-0,002*** (7,659)
health	0,741* (3,358)	0,744* (3,439)
ftoxilik2	-0,004 (0,002)	
koinpolit2	-0,257 (7,485)	-0,264*** (9,839)
-2 Loglikelihood	174,892	175,581
Cox&Snell R ²	0,158	0,155
Nagelkerke R ²	0,218	0,213
Σημείωση: Οι ενδείξεις ***, ** και *, υποδηλώνουν στατιστική σημαντικότητα 1%, 5% και 10% αντίστοιχα. Στις παρενθέσεις παρουσιάζεται η στατιστική wald		

106

Η τελική εξίσωση λογιστικής παλινδρόμησης που προέκυψε είναι η εξής:

$$\text{memkapi} = -46,846 + 1,257\text{age} + -0,008\text{age2} + 0,978\text{gender} - 0,002\text{meseisod} + 0,744\text{health} - 0,264\text{koinpolit2}$$

Οι παράγοντες που δεν βρέθηκαν στατιστικά σημαντικοί στο πρώτο υπόδειγμα ήταν η μορφωτικό επίπεδο του ερωτώμενου, η οικογενειακή κατάσταση. Στο δεύτερο υπόδειγμα λοιπόν βρέθηκε πως, οι άνδρες ήταν πιθανότερο να είναι μέλη στο ΚΑΠΗ του δήμου, σε σχέση με τα γυναίκες σε επίπεδο σημαντικότητας 5%. Αυτό επιβεβαιώνει και το γεγονός ότι οι γυναίκες πλήττονται περισσότερο από τον κοινωνικό αποκλεισμό. Ακόμα όσοι αντιμετώπιζαν

προβλήματα υγείας ήταν πιθανότερο να είναι μέλος στο ΚΑΠΗ, σε επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας 10%

Επιπροσθέτως βρέθηκε στατιστικά σημαντικός και ο παράγοντας της ηλικίας καθώς και της μεταβλητής της ηλικίας υψωμένης στο τετράγωνο σε επίπεδο σημαντικότητας 5%, με την ηλικία να έχει θετικό πρόσημο και της ηλικίας στο τετράγωνο αρνητικό. Αυτό ερμηνεύεται ως εξής, όσο αυξάνεται η ηλικία των ερωτώμενων ήταν πιθανότερο να είναι μέλος στο ΚΑΠΗ και αυτό μέχρι την ηλικία των 78 ετών, έπειτα από αυτή την ηλικία είναι λιγότερο πιθανό να είναι μέλος, η ηλικία προέκυψε από τον τύπο: $\frac{\partial(b_1 Age + b_2 Age^2)}{\partial Age} = b_1 + 2b_2 Age = 0 \Leftrightarrow 1,257 + 2 \times (-0,008) Age = 0$.

Όσον αφορά το μέσο εισόδημα αυτό που βρέθηκε είναι πως όσο αυξάνεται το μέσο εισόδημα των ερωτώμενων, ήταν λιγότερο πιθανό να είναι μέλος στο ΚΑΠΗ σε επίπεδο σημαντικότητας 10%. Αυτό σημαίνει πως αυτοί που έχουν μικρότερο εισόδημα ήταν πιθανότερο να είναι μέλη στο ΚΑΠΗ. Τέλος οι ερωτώμενοι που είχαν αυξημένο κίνδυνο του κοινωνικού και πολιτιστικού αποκλεισμού, ήταν λιγότερο πιθανό να είναι μέλος. Ουσιαστικά τα άτομα που δεν κινδύνευαν από τον κοινωνικό αποκλεισμό ήταν πιθανότερο να είναι μέλος του ΚΑΠΗ, πράγμα που σημαίνει ότι το ΚΑΠΗ ενισχύει την κοινωνική και πολιτιστική δραστηριότητα των μελών του.

Επίσης, R^2 (Nagelkerke) είναι ίσο με 0,213, αυτό σημαίνει ότι η συγκεκριμένη παλινδρόμηση ερμηνεύει το 21% της πιθανότητας να είναι μέλος στο ΚΑΠΗ.

Συμπερασματικά, λοιπόν οι συγκεκριμένη δράση βιώσιμης ανάπτυξης του δήμου, βοηθάει στο να μειωθεί ο κοινωνικός αποκλεισμός. Συγκεκριμένα βρέθηκε ότι οι άνδρες είναι πιθανότερο να είναι μέλη στο ΚΑΠΗ, πράγμα που σημαίνει ότι ο δήμος πρέπει να πραγματοποιήσει επιπλέον ενέργειες με σκοπό να μην υπάρχει ο ανισότητα απέναντί στις γυναίκες. Επίσης βρέθηκε πως όσο αυξάνεται η ηλικία είναι πιθανότερο να είναι μέλη στο ΚΑΠΗ, μέχρι την ηλικία των 78 ετών, έπειτα είναι λιγότερο πιθανό. Επιπρόσθετα, όσο αυξάνεται το εισόδημά ήταν λιγότερο πιθανό να είναι μέλη, όπως επίσης όσο αυξάνεται ο κίνδυνος να ζει σε συνθήκες κοινωνικού και πολιτιστικού αποκλεισμού ήταν λιγότερο πιθανό να είναι μέλος.

Κεφάλαιο 7: Συμπεράσματα

Η παρούσα μελέτη ασχολήθηκε με τον κοινωνικό αποκλεισμό και τη βιώσιμη ανάπτυξη. Συγκεκριμένα ερευνήθηκε ο κοινωνικός αποκλεισμός και πως επιδρούν οι δράσεις της βιώσιμης ανάπτυξης, όπου σαν δράσεις υπολογίστηκαν οι δράσεις βιώσιμης ανάπτυξης του δήμου Αμυνταίου και σαν ομάδα μελέτης ήταν τα άτομα τρίτης ηλικίας. Αρχικά, για να οριστούν αυτές οι δράσεις πραγματοποιήθηκε συνέντευξη στο γραφείο Δημάρχου όπου προέκυψαν οι όλες οι δραστηριότητες και στη συνέχεια λαμβάνοντας υπόψη την βιβλιογραφία, συντάχθηκε και μοιράστηκε ερωτηματολόγια σε κατοίκους του δήμου Αμυνταίου ηλικίας 65 ετών και άνω.

Πιο αναλυτικά μέσα από τη συνέντευξη διαπιστώθηκε πως ο δήμος Αμυνταίου, πραγματοποιεί αρκετές δράσεις με σκοπό την βιώσιμη ανάπτυξη και στους τέσσερις πυλώνες και συγκεκριμένα για τους ηλικιωμένους υπάρχει το Κέντρο Ανοιχτής Προστασίας Ηλικιωμένων (ΚΑΠΗ) και στο πρόγραμμα «Βοήθεια στο Σπίτι». Επιπλέον οι ηλικιωμένοι μπορούν να προμηθευτούν τρόφιμα από τη λειτουργία του κοινωνικού παντοπωλείου, όπως επίσης λειτουργεί και ο θεσμός του Κέντρου Κοινότητας, όπου μπορούν να το επισκεφτούν με επιδίωξη να ενημερωθούν και να κάνουν αιτήσεις για επιπλέον παροχές του κράτους (Κοινωνικό Επίδομα Αλληλεγγύης, Κοινωνικό τιμολόγιο της ΔΕΗ, διάφορα επιδόματα). Επιπρόσθετα, γίνονται πολιτιστικά δρώμενα, όπως πολιτιστικές εκδηλώσεις αλλά και δραστηριότητες στη δημοτική βιβλιοθήκη.

108

Από την ερευνά λοιπόν προέκυψε πως ένα μεγάλο ποσοστό των ηλικιωμένων ζει σε συνθήκες κοινωνικού αποκλεισμού, είτε οικονομικού, είτε κοινωνικού, είτε πολιτισμικού είτε σε αποκλεισμό τη γειτονιάς. Συγκεκριμένα το 41,3% των ερωτώμενων ζει σε συνθήκες φτώχειας και υλικής στέρησης, το 30,3% σε συνθήκες αποκλεισμού στον κοινωνικό τομέα, το 31% σε συνθήκες αποκλεισμού της γειτονιάς και το 81,9% σε συνθήκες πολιτιστικού αποκλεισμού. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα και με γνώμονα τις προηγούμενες έρευνες, επιβεβαιώνεται το γεγονός ότι οι μορφές του κοινωνικού αποκλεισμού είναι αλληλένδετες, και η στέρησης είναι πολλαπλές.

Η οικονομική κρίση έχει παίξει σημαντικό ρόλο στη επιδείνωση του προβλήματος του κοινωνικού αποκλεισμού, αφού το 67,1% αντιμετωπίζει μεγαλύτερες οικονομικές δυσκολίες σε σχέση με πριν την κρίση, το 62,6% δυσκολεύεται περισσότερο να συντηρήσει την οικία του για τον ίδιο λόγο, όπως επίσης το 68,4% έχει μειώσει τις δαπάνες για τον εαυτό του και 61,3% έχει περιορίσει τις εξόδους και τις κοινωνικές επαφές λόγω οικονομικής κρίσης.

Για τις δράσεις του δήμου, το 21,3% των ερωτηθέντων είχε προμηθευτεί τρόφιμα από το κοινωνικό παντοπωλείο, ενώ ένα σχεδόν κανείς δεν είχε πάρει ρούχα (1,3%). Ακόμα, το 35,5% δήλωσε ότι είναι μέλος στο ΚΑΠΗ του δήμου, το 40,6% επισκέπτεται το χώρο του ΚΑΠΗ, ενώ εκδρομή πήγε το 23,2% των ερωτηθέντων και το 24,5% έχει συμμετάσχει σε ενημερωτικές εκδηλώσεις σχετικά με την υγεία. Επιπρόσθετα το 60% των ερωτώμενων γνώριζε για την ύπαρξη του προγράμματος «Βοήθεια στο Σπίτι», ενώ οι ωφελούμενοι ήταν 6,5%, όπως επίσης το κέντρο Κοινότητας το γνώριζε μόλις το 20,6%, ενώ δεν το είχε επισκεφτεί σχεδόν κανένας.

Στη συνέχεια εκτιμήθηκαν δέκα υποδείγματα παλινδρομήσεων, οι πρώτες τέσσερις προσδιόριζαν τους παράγοντες που επηρεάζουν τον κοινωνικό αποκλεισμό με βάση τον διαχωρισμό των τεσσάρων πυλώνων της βιώσιμης ανάπτυξης. Έπειτα προσδιοριστήκαν οι παράγοντες που επηρεάζουν τον κίνδυνο του κοινωνικού αποκλεισμού, όμοια στους τέσσερις πυλώνες, με ανεξάρτητες κυρίως δράσεις του δήμου. Τέλος εκτιμήθηκαν δύο υποδείγματα παλινδρομήσεων, με εξαρτημένες τις κύριες δράσεις του δήμου για την βιώσιμη ανάπτυξη. Το πρώτο υπόδειγμα είχε σαν εξαρτημένη το αν είναι μέλος στο ΚΑΠΗ, και το δεύτερο αν έχουν προμηθευτεί προϊόντα από το κοινωνικό παντοπωλείο.

109

Αρχικά εκτιμήθηκαν οι παράγοντες που αφορούν το οικονομικό πυλώνα της Βιώσιμης ανάπτυξης. Ουσιαστικά εξετάστηκε πως επηρεάζεται ο οικονομικός αποκλεισμός, με τη μέθοδο μέγιστης πιθανοφάνειας και προέκυψε πως, όσο αυξάνεται η ηλικία των ερωτώμενων ήταν πιθανότερο να ζουν σε συνθήκες φτώχειας και υλικής στέρησης, όπως επίσης και όσο αυξάνεται το μέσο εισόδημα των ηλικιωμένων είναι λιγότερο πιθανό να ζουν σε συνθήκες φτώχειας και υλικής στέρησης. Ακόμα όσοι ερωτώμενοι ήταν ικανοποιημένοι με το εισόδημά τους ήταν λιγότερο πιθανό να ζουν σε συνθήκες φτώχειας και υλικής στέρησης. Επίσης βρέθηκε ότι τα άτομα που χρησιμοποιούν μέσο θέρμανσης με σκοπό να εξοικονομήσουν χρήματα, ήταν πιθανότερο να ζουν σε συνθήκες φτώχειας σε επίπεδο σημαντικότητας.

Επόμενο μοντέλο ήταν η παλινδρόμηση για να εξεταστούν οι παράγοντες που σχετίζονται με τις κοινωνικές σχέσεις των ηλικιωμένων και αφορά τον κοινωνικό πυλώνα της βιώσιμης ανάπτυξης. Όπως προέκυψε, όσο αυξάνεται η ηλικία των ερωτώμενων ήταν πιθανότερο να ζουν σε συνθήκες κοινωνικού αποκλεισμού, όπως επίσης τα άτομα που δεν ενημερώνονταν για την επικαιρότητα ήταν πιο πιθανό να ζουν σε συνθήκες κοινωνικού αποκλεισμού. Επιπρόσθετα, τα άτομα που κατοικούν σε χωριό ή προάστιο ήταν πιθανότερο να ζουν σε συνθήκες κοινωνικού αποκλεισμού. Αναφορικά με την συσχέτιση με άλλες μορφές

αποκλεισμού, βρέθηκε πως τα άτομα που ζουν σε συνθήκες φτώχειας και υλικής στέρησης ήταν πιθανότερο να ζουν σε συνθήκες κοινωνικού αποκλεισμού.

Στη συνέχεια εξετάστηκαν οι παράγοντες που σχετίζονται με τον πυλώνα του πολιτισμού. Ουσιαστικά διερευνήθηκε ο αποκλεισμός στο τομέα τον πολιτιστικό, όμοια με τα προηγούμενα με την μέθοδος της μέγιστης πιθανοφάνειας. Αυτό που βρέθηκε είναι πως όσοι έχουν υψηλό μορφωτικό επίπεδο ήταν λιγότερο πιθανό να ζουν σε συνθήκες πολιτιστικού αποκλεισμού, αφού όσοι έχουν τελειώσει το κάποιο πανεπιστήμιο ήταν λιγότερο πιθανό να υπόκεινται σε πολιτιστικό. Επίσης όσοι ερωτώμενοι κατοικούν σε χωριό/ προάστιο ήταν πιθανότερο και υπόκεινται στο πολιτιστικό αποκλεισμό. Αναφορικά με την χρήση του διαδικτύου, βρέθηκε πως όσοι ηλικιωμένοι έχουν πρόσβαση στο internet ήταν λιγότερο πιθανό να ζουν σε συνθήκες πολιτιστικού αποκλεισμού.

Τελευταίος διερευνήθηκε ο αποκλεισμός που σχετίζεται με τον πυλώνα τον περιβαλλοντικό της βιώσιμης ανάπτυξης και συγκεκριμένα αφορούσε το δομημένο περιβάλλον. Η διάσταση του χωροταξικού αποκλεισμού, εξετάστηκε μέσα από τον παράγοντα της γειτονιάς, αφού συνυπολογίστηκε η ασφάλεια και η καθαριότητα της γειτονιάς, όπως επίσης και η εξυπηρέτηση των αναγκών σε καταστήματα, ιατρικά κέντρα και σε υπηρεσίες. Συγκεκριμένα βρέθηκε ότι οι ενοικιαστές ήταν πιθανότερο να ζουν σε συνθήκες αποκλεισμού της γειτονιάς σε σχέση με τους ιδιοκτήτες, ενώ όσο αυξάνεται η ηλικία ήταν πιθανότερο να ζουν σε συνθήκες γειτονικού αποκλεισμού διότι τα μεγαλύτερα άτομα δυσκολεύονται να μετακινηθούν. Ακόμα βρέθηκε πως οι άνδρες είναι πιθανότερο να ζουν σε συνθήκες αποκλεισμού της γειτονιάς

110

Όμοια και με τα προηγούμενα, όσοι κατοικούσαν στο Αμύνταιο ήταν λιγότερο πιθανό να ζουν σε συνθήκες γειτονικού αποκλεισμού αφού όλες οι υπηρεσίες και τα μεγάλα καταστήματα βρίσκονται στη πόλη. Ακόμα βρέθηκε πως αν είχαν πέσει θύμα εγκληματικής ενέργειας ήταν πιθανότερο να ζουν σε συνθήκες αποκλεισμού γειτονιάς ενώ αντίθετα, όσοι δήλωσαν πως ήταν ικανοποιημένοι με την ύπαρξη των γιατρών στην περιοχή τους ήταν λιγότερο πιθανό να ζουν σε συνθήκες αποκλεισμού γειτονιάς. Επιπρόσθετα, βρέθηκε πως οι ερωτώμενοι που μπορούσαν να εξυπηρετηθούν στα καταστήματα αγοράς χωρίς να αντιμετωπίζουν προβλήματα, ήταν λιγότερο πιθανό να ζουν σε συνθήκες γειτονικού αποκλεισμού.

Στη συνέχεια εκτιμήθηκε ο κίνδυνος του κοινωνικού αποκλεισμού, σε όλους τους τομείς με ανεξάρτητες επιπλέον τις δράσεις του δήμου. Αρχικά εκτιμήθηκε ο κίνδυνος του

οικονομικού αποκλεισμού, όπου σκοπός ήταν να βρεθούν οι παράγοντες που την επηρεάζουν τον κίνδυνο φτώχειας και υλικής στέρησης συνυπολογίζοντας τις δράσεις του δήμου για την πρόληψη κοινωνικού αποκλεισμού, με τη μέθοδο ελαχίστων τετραγώνων. Αυτό που βρέθηκε είναι πως όσο αυξάνεται η ηλικία των ερωτώμενων, αυξάνονταν ο κίνδυνος να ζουν σε συνθήκες φτώχειας και υλικής στέρησης όπως επίσης οι γυναίκες σε σχέση με τους άνδρες κινδύνευαν περισσότερο να ζουν σε συνθήκες οικονομικού αποκλεισμού. Αυτό επιβεβαιώνουν και οι προηγούμενες έρευνες (Levitas 1999, Peace 2001, Abbott and Sapsford 2006)

Για τις δράσεις βιώσιμης ανάπτυξης του δήμου που αφορούν τα άτομα τρίτης ηλικίας προέκυψε πως, όσοι είχαν προμηθευτεί τρόφιμα από το κοινωνικό παντοπωλείο του δήμου για το έτος 2017, κινδύνευαν περισσότερο από την φτώχεια και την υλική στέρηση και αυτό συμβαίνει διότι τα άτομα που έχουν δικαίωμα να προμηθευτούν τρόφιμα από το κοινωνικό παντοπωλείο, έχουν πολύ χαμηλό εισόδημα (εισοδηματικό κριτήριο). Επίσης όσοι ήταν μέλη του ΚΑΠΗ, κινδύνευαν περισσότερο από φτώχεια και υλική στέρηση, αφού όπως θα αναφέρθηκε και προηγούμενα, στο ΚΑΠΗ είναι μέλη που έχουν χαμηλό εισόδημα.

Ακόμα βρέθηκε πως οι ερωτώμενοι που συμμετείχαν σε πολιτιστικές δραστηριότητες του δήμου, κινδύνευαν λιγότερο από τον κίνδυνο φτώχειας και υλικής στέρησης, πράγμα που επιβεβαιώνει την σύνδεση της φτώχειας με τις άλλες μορφές αποκλεισμού. Τέλος βρέθηκε πως, οι ηλικιωμένοι που θα τους ενδιέφερε να συμμετέχουν στο δημοτικό λαχανόκηπο, κινδύνευαν λιγότερο από την φτώχεια και την υλική στέρηση, ωστόσο αυτή την δράση δεν την προσφέρει ο δήμος Αμυνταίου, καθώς θα μπορούσε να συμβάλει στο να μειωθεί ο κίνδυνος αφού τα άτομα θα μπορούσαν να εξοικονομήσουν χρήματα μέσα από την παραγωγή δικών τους αγροτικών προϊόντων.

Για την εκτίμηση κινδύνου του κοινωνικού και πολιτιστικού αποκλεισμού, προέκυψε πως όσο αυξάνεται η ηλικία των ερωτώμενων, αυξάνεται και ο κίνδυνος κοινωνικού αποκλεισμού, όπως επίσης όσα άτομα αντιμετώπιζαν προβλήματα υγείας κινδύνευαν περισσότερο από τον κοινωνικό αποκλεισμό. Σε αυτό συμφωνούν και όλες οι προηγούμενες έρευνες (Abbott P et all. 2006, Kneale, D. 2012, Sen, A. 2000).

Για τις δράσεις του δήμου συγκεκριμένα βρέθηκε πως, τα άτομα που είχαν προμηθευτεί τρόφιμα από το κοινωνικό παντοπωλείο, κινδύνευαν περισσότερο, συνεπώς το κοινωνικό παντοπωλείο μπορεί να βοηθήσει τα άτομα που κινδυνεύουν, όπως επίσης όσοι συμμετείχαν σε ενημέρωση για ιατρικά θέματα, κινδύνευαν λιγότερο από τον κοινωνικό και πολιτιστικό αποκλεισμό. Επιπρόσθετα όσοι συμμετείχαν σε πολιτιστικές δραστηριότητες του δήμου, και

είχαν επισκεφτεί την δημοτική βιβλιοθήκη, κινδύνευαν λιγότερο από τον κοινωνικό και πολιτιστικό αποκλεισμό, δηλαδή οι δράσεις του δήμου σε αυτό το τομέα συμβάλλουν στην μείωση του κινδύνου.

Σε αυτό έρχεται να προστεθεί και ότι όσοι δήλωσαν ότι θα ήθελαν να υπάρξουν επιπλέον δράσεις για να συμμετάσχουν σε πολιτιστικές δραστηριότητες κινδύνευαν λιγότερο από τον κοινωνικοπολιτιστικό αποκλεισμό όπως και όσοι θα τους ενδιέφερε να συμμετέχουν σε δράσεις προστασίας του περιβάλλοντος, δηλαδή ο δήμος θα πρέπει ίσως να επεκτείνει τις πολιτιστικές δραστηριότητες όπως και δραστηριότητες για την προστασία του περιβάλλοντος.

Ακολούθησε η γραμμική παλινδρόμηση για την εκτίμηση των παραγόντων που επηρεάζουν τον κίνδυνο του γεωγραφικού αποκλεισμού μέσα από τη συνιστώσα της γειτονιάς που αφορά το δομημένο και φυσικό περιβάλλον. Αυτό που βρέθηκε είναι πως όσο αυξάνεται η ηλικία των ερωτώμενων, κινδυνεύουν περισσότερο από τον αποκλεισμό της γειτονιάς, όπως επίσης όσοι κατοικούν σε χωριό/προάστιο κινδυνεύουν περισσότερο αλλά και όσοι είχαν πέσει θύμα εγκληματικής ενέργειας και θεωρούν πως ζουν σε υποβαθμισμένη κοινωνικά περιοχή κινδύνευαν περισσότερο από τον αποκλεισμό της γειτονιάς. Σε παρόμοια αποτελέσματα έχουν καταλήξει και οι προηγούμενες έρευνες (Walsh K. et al 2017, Ogg, J. 2005, Scharf T. et al 2001).

Επίσης οι Scharf et al. (2001), υποστήριξαν πως η χρήση των μέσων μεταφορών για την κάλυψη αναγκών, δηλαδή, όπου ήταν εύκολη η πρόσβαση και δωρεάν η χρήση του, οι ηλικιωμένοι κινδύνευαν λιγότερο από τον κοινωνικό αποκλεισμό. Στην ερευνά προέκυψε πως τα άτομα που δήλωσαν πως θα ήθελαν να δημιουργηθεί αστική συγκοινωνία στο δήμο, κινδύνευαν περισσότερο από τον γεωγραφικό αποκλεισμό, πράγμα που επιβεβαιώνει την προηγούμενη μελέτη. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι στο δήμο Αμυνταίου δεν υπάρχει αστική συγκοινωνία, οπότε οι μετακινήσεις δεν είναι εύκολες και ιδιαίτερα στα άτομα τρίτης ηλικίας.

Στο ίδιο πλαίσιο, για τον συνολικό υπολογισμό του αποκλεισμού, εκτιμήθηκε ο συνολικός κίνδυνος κοινωνικού αποκλεισμού, δηλαδή ο κίνδυνος κοινωνικού αποκλεισμού που βιώνει το άτομα συνολικά και στους τέσσερις τομείς, με ανεξάρτητες μεταβλητές τα κύρια δημογραφικά χαρακτηριστικά και οι δράσεις του δήμου που αφορούν τους ηλικιωμένους με σκοπό τη βιώσιμη ανάπτυξη. Αυτό που βρέθηκε είναι πως όσο αυξάνεται η ηλικία, αυξάνεται ο κίνδυνος του κοινωνικού αποκλεισμού, όπως επίσης και οι γυναίκες κινδυνεύουν περισσότερο. Ακόμα βρέθηκε πως τα άτομα που κατοικούσαν στο Αμύνταιο, κινδύνευαν λιγότερο σε σχέση με αυτούς που ζουν σε κάποιο χωριό ή προάστιο.

Στη συνέχεια, οι ανεξάρτητες μεταβλητές από της δράσεις του δήμου προέκυψε πως, οι ερωτώμενοι που είχαν προμηθευτεί τρόφιμα από το κοινωνικό παντοπωλείο του δήμου για το έτος 2017, κινδύνευαν περισσότερο από τον κοινωνικό αποκλεισμό, πράγμα που μπορεί να ερμηνευτεί ότι η συγκεκριμένη δράση βοηθάει τα άτομα που βρίσκονται σε κίνδυνο. Επιπρόσθετα, και όσοι δήλωσαν πως είναι μέλη στο ΚΑΠΗ, κινδύνευαν περισσότερο αφού μέλη στο ΚΑΠΗ είναι άτομα που έχουν χαμηλό εισόδημα, συνεπώς αυτή η δράση του δήμου συμβάλει στη πρόληψη του αποκλεισμού.

Επιπλέον βρέθηκε πως όσοι ήταν ωφελούμενοι του προγράμματος «Βοήθεια στο Σπίτι», κινδυνεύαν περισσότερο από τον κοινωνικό αποκλεισμό, αφού είναι άτομα ανήμπορα με προβλήματα απομόνωσης. Ακόμα βρέθηκε πως τα άτομα που συμμετέχουν σε διακοπές ιαματικών λουτρών του ΚΑΠΗ, κινδύνευαν λιγότερο από τον κοινωνικό αποκλεισμό, πράγμα που σημαίνει ότι η παροχή αυτή του δήμου βοηθάει στο να προληφθεί ο κοινωνικός αποκλεισμός στα άτομα τρίτης ηλικίας. Παρόμοια ήταν και τα αποτελέσματα από τη συμμετοχή των ερωτώμενων σε πολιτιστικές δραστηριότητες και στην επίσκεψή τους στη δημοτική βιβλιοθήκη.

Για τις δράσεις του δήμου, τα άτομα που είχαν προμηθευτεί τρόφιμα από το κοινωνικό παντοπωλείο, κινδύνευαν περισσότερο, συνεπώς το κοινωνικό παντοπωλείο μπορεί να βοηθήσει τα άτομα που κινδυνεύουν, όπως επίσης όσοι συμμετείχαν σε ενημέρωση για ιατρικά θέματα, κινδύνευαν λιγότερο από τον κοινωνικό αποκλεισμό. Επιπρόσθετα όσοι συμμετείχαν σε πολιτιστικές δραστηριότητες του δήμου, και είχαν επισκεφτεί την δημοτική βιβλιοθήκη, κινδύνευαν λιγότερο από τον κοινωνικό αποκλεισμό, δηλαδή οι δράσεις του δήμου σε αυτό το τομέα συμβάλλουν στην μείωση του κινδύνου. Σε αυτό έρχεται να προστεθεί και ότι όσοι δήλωσαν ότι θα ήθελαν να υπάρξουν επιπλέον δράσεις για να συμμετάσχουν σε πολιτιστικές δραστηριότητες κινδύνευαν λιγότερο από τον κοινωνικό αποκλεισμό όπως και όσοι θα τους ενδιέφερε να συμμετέχουν σε δράσεις προστασίας του περιβάλλοντος, δηλαδή ο δήμος θα πρέπει ίσως να επεκτείνει τις πολιτιστικές δραστηριότητες όπως και δραστηριότητες για την προστασία του περιβάλλοντος.

Τέλος, όπως προαναφέρθηκε, εξετάστηκαν σαν εξαρτημένες μεταβλητές δύο δράσεις βιώσιμης ανάπτυξης του δήμου. Όσον αφορά το κοινωνικό παντοπωλείο, που αποτελεί μια από τις κύριες δράσεις του δήμου στον οικονομικό πυλώνα της βιώσιμης ανάπτυξης, τα αποτελέσματα έδειξαν πως τα μεγαλύτερα άτομα ήταν λιγότερο πιθανό να έχουν προμηθευτεί τρόφιμα από το κοινωνικό παντοπωλείο του δήμου, ενώ ήταν πιθανότερο να έχουν

προμηθευτεί οι ηλικιωμένοι που αντιμετωπίζουν προβλήματα υγείας. Ακόμα τα άτομα που κινδύνευαν περισσότερο από τον κοινωνικό αποκλεισμό, ήταν πιθανότερο να έχουν πάρει τρόφιμα, πράγμα που δηλώνει ότι το κοινωνικό παντοπωλείο του δήμου, συμβάλει στη βοήθεια της πρόληψης του κοινωνικού αποκλεισμού, αλλά θα πρέπει να βελτιωθεί ώστε να έχουν πρόσβαση και τα μεγαλύτερα άτομα.

Όμοια και εδώ, σαν εξαρτημένη εξετάστηκε η πιθανότητα να είναι ο ερωτώμενος μέλος στο ΚΑΠΗ, αφού μέσα από το ΚΑΠΗ, ο δήμος πραγματοποιεί δράσεις στο κοινωνικό και πολιτιστικό πυλώνα της βιώσιμης ανάπτυξης. Αυτό που προέκυψε είναι πως οι άνδρες είναι πιθανότερο να είναι μέλη στο ΚΑΠΗ, αλλά και όσο αυξάνεται η ηλικία είναι πιθανότερο να είναι μέλη στο ΚΑΠΗ, μέχρι την ηλικία των 78 ετών, έπειτα είναι λιγότερο πιθανό. Επιπρόσθετα, όσο αυξάνεται το εισόδημά ήταν λιγότερο πιθανό να είναι μέλη, όπως επίσης όσο αυξάνεται ο κίνδυνος να ζει σε συνθήκες κοινωνικού και πολιτιστικού αποκλεισμού ήταν λιγότερο πιθανό να είναι μέλος που αυτό μπορεί να ερμηνευτεί ότι το ΚΑΠΗ απευθύνεται σε χαμηλά εισοδήματα, καθώς όσοι είναι μέλη συμμετέχουν σε κοινωνικές και πολιτιστικές δραστηριότητες, δηλαδή το ΚΑΠΗ συμβάλει στην μείωση του κοινωνικού αποκλεισμού, ωστόσο θα πρέπει να ληφθούν μετρά με σκοπό να μειωθεί η ανισότητα μεταξύ των ανδρών και των γυναικών.

Βιβλιογραφία

Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία:

- 1) Abbott, P. and R. Sapsford (2006), “LIVING ON THE MARGINS: Older People, Place and Social Exclusion”, *Policy Studies*, Vol. 26, pp. 29-46.
- 2) Astara, E. (2014), “CULTURE AS THE FOURTH PILLAR OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT”, *SUSTAIBABLE DEVELOPMENT, CULTURE, TRADITIONS*, Vol. 1, pp. 93 – 102.
- 3) Atkinson, R. and S. Davoudi (2000), “The Concept of Social Exclusion in the European Union: Context, Development and Possibilities”, *Journal of Common Market Studies*, Vol. 38, No. 3, pp. 427–48.
- 4) Bossert, W., D'Ambrosio, C. and V. Peragine (2007), “Deprivation and social exclusion”, *Economica*, Vol. 74, pp. 777-803.
- 5) Brundtland, G. H. (1987), “The U.N. World Commission on environment and development: Our common future”, *Oxford University Press*.
- 6) Chakravarty, S. and A. Ambrosio (2006), “The measurement of social exclusion”, *Review of Income and Wealth*, Vol. 523, pp. 377-398.
- 7) Giddings, B., Hopwood, B. and G. O'Brien (2002), “ENVIRONMENT, ECONOMY AND SOCIETY: FITTING THEM TOGETHER INTO SUSTAINABLE DEVELOPMENT”, *Sustainable Development*, Vol. 10, pp. 187–196.
- 8) Hawkes, J. (2001), “The fourth pillar of sustainability: Culture’s essential role in public planning”, *Altona Victoria: Common Ground Publishing*.
- 9) Holden, E., Linnerud, K. and D. Banister (2014), “Sustainable development: Our Common Future revisited”, *Global Environmental Change*, Vol. 26, pp. 130–139.
- 10) Hopwood, B., Mellor, M. and G. O'Brien (2005), “Sustainable Development: Mapping Different Approaches”, *Sustainable Development*, Vol. 13, pp. 38–52.
- 11) Kneale, D. (2012), “Is social exclusion still important for older people?”, *The International Longevity Centre–UK Report*.

- 12) Levitas R, (1999), “Defining and measuring social exclusion”, *Radical Statistics*, Vol. 71, pp. 10-27.
- 13) Levitas, R., Pantazis, C., Fahmy, E., Gordon, D., Lloyd, E. and D. Patsios (2007), “The multi-dimensional analysis of social exclusion”, *Department of Sociology and School for Social Policy*, United Kingdom: University of Bristol.
- 14) Mathieson, J., Popay, J., Enoch, E., Escorel, S., Hernandez, M., Johnston H. and L. Rispel (2008), “Social Exclusion, Meaning, measurement and experience and links to health inequalities, A review of literature”, *WHO Social Exclusion Knowledge Network Background*, Paper 1.
- 15) Moffatt, S. and N. Glasgow (2009), “How Useful is the Concept of Social Exclusion When Applied to Rural Older People in the United Kingdom and the United States?”, *Regional Studies*, Vol. 43, pp. 1291–1303.
- 16) Moffatt, S. and G. Scambler (2008), “Can welfare-rights advice targeted at older people reduce social exclusion?”, *Ageing & Society*, Vol. 28, pp. 875–899.
- 17) Nurse, K. (2006), “Culture as the Fourth Pillar of Sustainable Development”, *Economic Review and Basic Statistics*, Vol. 11, pp. 28 – 40.
- 18) Ogg, J. (2005), “Social exclusion and insecurity among older Europeans: the influence of welfare regimes”, *Ageing & Society*, Vol. 25, pp. 69–90.
- 19) Peace, R. (2001), “Social exclusion: a concept in need of definition”, *Social Policy Journal of New Zealand*, Vol. 16, pp. 17–35.
- 20) Rawal, N.(2008), “*Social Inclusion and Exclusion: A Review*”, *Dhaulagiri Journal of Sociology and Anthropology*, Vol. 2, pp.161-180.
- 21) Sachs, J. (2012), “From millennium development goals to sustainable development goals”, *Lancet*, Vol. 379, pp. 2206–2211.
- 22) Sacker, A., Ross, A., MacLeod, C., Netuveli, G., and G. Windle (2017), “Health and social exclusion in older age: evidence from Understanding Society, the UK household longitudinal study”, *J Epidemiol Community Health*, Vol. 71, pp. 681–690.

- 23) Scharf, T., Phillipson, C., Kingston, P., and A. Smith (2001), “Social Exclusion and Older People: exploring the connections”, *Education and Ageing*, Vol. 16, pp. 303-320.
- 24) Scharf, T., Phillipson, C., and A. Smith (2005), “Social exclusion of older people in deprived urban communities of England”, *European Journal of Ageing*, Vol. 2, pp. 76-87.
- 25) Sen, A. (2000), “Social Exclusion: Concept, Application and Scrutiny”, *Social Development Paper No. 1*, Asian Development Bank.
- 26) Tsakloglou, P. and F. Papadopoulos (2001), “Identifying Population Groups at High Risk of Social Exclusion: Evidence from the ECHP”, *IZA Discussion Papers 392*, Institute for the Study of Labor (IZA).
- 27) Walsh, K., Scharf, T. and N. Keating (2017), “Social exclusion of older persons: a scoping review and conceptual framework”, *European Journal of Ageing*, Vol. 14, pp. 81–98.
- 28) Walter, B., Ambrosio, C. and V. Reragine (2007), “Deprivation and Social Exclusion”, *Economica*, Vol. 74, pp. 777–803. 117
- 29) World Commission on Environment and Development, (1987), “Our common future”, *Oxford University Press*.
- 30) “Leaving no one behind: the imperative of inclusive development”, Report on the World Social Situation, United Nations, New York, 2016.

Ελληνική Βιβλιογραφία:

Μητούλα Ρ. (2006), «Βιώσιμη Περιφερειακή Ανάπτυξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση & Ανασυγκρότησης του Ελληνικού Αστικού Περιβάλλοντος», Εκδόσεις Σταμούλη, Αθήνα.

Μητούλα Ρ., Αστάρια Ο και Π. Καλδής (2008), «Βιώσιμη Ανάπτυξη», Εκδόσεις Rosili, Αθήνα.

Διαδίκτυο:

<http://ec.europa.eu>

<https://sustainabledevelopment.un.org>

<http://www.statistics.gr>

<https://www.un.org>

<https://www.unric.org>

